Stiftelsen Allmänna Barnhuset

Verksamhetsberättelse 2020

Stiftelsen Allmänna Barnhuset
Linnégatan 89 C
115 23 Stockholm

Org.nr: 802000-1072

Tel: +46 8 679 60 78
Fax: +46 8 611 38 41
info@allmannabarnhuset.se

www.allmannabarnhuset.se

Omslagsbild: Shutterstock.
Barnen på bilderna i rapporten
har ingen koppling till innehållet i
rapporten.

Innehållsförteckning

Förord **5**
Överblick 2020 ..... **6**
Om Stiftelsen Allmänna Barnhuset **8**
Organisation **10**
Styrning och ledning **12**
Sammanfattning **14**
Stödjer forskning 15
Driver utvecklingsprojekt 15
Sprider kunskap 17
Rapport till Barnrättskommittén **20**
Barn i den sociala barnavården **25**
Skolfam 27
Letterbox Club Sverige 32
Barns och ungas delaktighet i den sociala barnavården 35
Barn som anhöriga **37**
BRA - Barns rätt som anhöriga 38
BRA-samtal för yngre barn 42
Barn i separationer och vårdnadstvister **43**
Dags att prata om – skilda föräldrar 44
Samverkansteam och DOORS 45
Våld mot barn **47**
Kartläggning av förekomsten av barnmisshandel 49
Forskning om sexuella övergrepp och våld mot barn 51
Dags att prata om – våld och sexuella övergrepp 52
KIBB – Kognitiv Integrerad Behandling vid Barnmisshandel 54
Efter barnförhöret 57
Stöd och behandling för barn som utsatts för våld och övergrepp 59
Forskning **62**
Forskningsbidrag 63
Inkomna forskningsrapporter 65
Mötesplatser och digitala kanaler **66**
Barnrättsdagarna 67
Barnrättscenter 70
Digitala kanaler 70
Externa konferenser och nätverk 73
Deltagande i utredning, hearing, samrådsmöten, referensgrupper och remissyttranden **74**

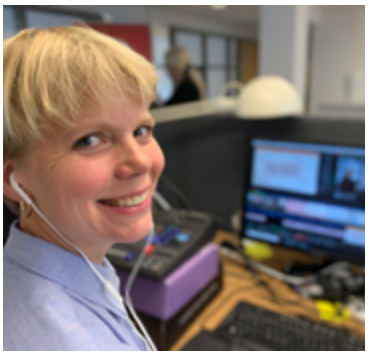

ALLA barn

Förord

Stiftelsen Allmänna Barnhusets uppdrag är att, med utgångspunkt i barnkonventionen, på olika sätt främja och sprida kunskap för att stärka barn i socialt utsatta situationer. Det gör vi genom att stödja forskning och bedriva metodutveckling för att öka kompetensen hos professionella som möter barn samt påverka beslutsfattare.

Den 1 januari 2020 trädde barnkonventionen i kraft som svensk lag och i juni kom FN:s barnrättskommittés lista över frågor till Sverige gällande implementeringen av den samma. Stiftelsen Allmänna Barnhuset samverkar med ett stort antal aktörer och verksamheter inom kommuner, regioner, statliga myndigheter, universitet, högskolor och idéburen sektor. I början av 2020 introducerades Barnrättscenter, med syfte att skapa en gemensam mötesplats där olika aktörer inom barnrättsfrågor kan träffas och dela erfarenheter kring olika frågeställningar. Den 13-14 februari 2020 arrangerade vi vårt första möte inom ramen för Barnrättscenter, med ordföranden och verksamhetschefer från ett 15-tal organisationer inom idéburen sektor på Sätra Bruks Herrgård.

Under 2020 förändrades sättet att arrangera mötesplatser och möjligheten att delta vid fysiska träffar radikalt. Utbrottet av Covid-19 pandemin har inneburit stora omställningar av vår verksamhet och hur vi kunnat nå våra målgrupper. För Stiftelsen Allmänna Barnhuset innebar 2020, efter den 16 mars, arbete på distans och mängder med möten online. Stiftelsen Allmänna Barnhuset ställde då om sin verksamhet och de mötesplatser som var planerade, till att i stället arrangera en rad olika digitala mötesplatser i form av webbinarier, inspelade seminarier, digitala utbildningar och livesända konferenser. Från april till december genomförde vi elva livesändningar varav två större konferenser (Barnrättsdagarna och Skolfams nationella konferens). Inom ramen för Barnrättsdagarna förinspelades dessutom 68 olika seminarier varav sju var Stiftelsen Allmänna Barnhusets egna seminarier.

Anne Marie Brodén
Ordförande
Stiftelsen Allmänna Barnhuset

Cecilia Sjölander
Generalsekreterare
Stiftelsen Allmänna Barnhuset

Stiftelsen Allmänna Barnhuset

Överblick 2020

Fokusområden

- Barnets rätt i sociala barnavården med fokus på deras rätt till utveckling, hälsa, skolgång, information och delaktighet.
- Barnets rätt till information, delaktighet och utveckling som har en förälder med psykisk- eller somatisk sjukdom, missbruk eller funktionsnedsättning.
- Barnets rätt till information och delaktighet samt stöd och utveckling i samband med separation eller vårdnadstvist.
- Barnets rätt till information, delaktighet, samt stöd och behandling kring våld och sexuella övergrepp.

Digitala kanaler

Det mesta av verksamheten förmedlas via huvudsajten www.allmannabarnhuset.se som under 2020 hade över 46 000 unika besökare. Vi driver även webbplatser för Sätra Bruk, Skolfam, Dags att prata om och Barnrättsdagarna.

Sociala medier är en viktig kanal för kunskapsspridning och ger verksamhetens målgrupper möjlighet att interagera. Stiftelsen Allmänna Barnhuset driver utöver sin egen sida på Facebook även enskilda sidor för Skolfam och Barnrättsdagarna samt har konton på Twitter, LinkedIn och Instagram. Interaktiviteten har ökat markant från tidigare år då fler följare gillat och delat våra inlägg. Under 2020 skickades även 14 nyhetsbrev ut till ca 9 000 prenumeranter.

Forskning

Under 2020 har Stiftelsen Allmänna Barnhuset beviljat 1,2 miljoner kronor i forskningsanslag till sex projekt. Sex forskningsrapporter inkom från projekt som tidigare beviljats medel. Stiftelsen Allmänna Barnhuset har bedrivit forskning för ca 1,2 miljoner kronor inom ramen för utvecklingsarbete i de fyra prioriterade områdena.

Publiceringar

Stiftelsen Allmänna Barnhuset producerar böcker, rapporter och filmer för att kunna sprida forskningsresultat, utbilda praktiker och stödja utsatta. Under 2020 har 21 749 publikationer spridits via webbplatsen. Totalt antal filmvisningar under 2020 via Youtube var 74 353.

Mötesplatser

BARNRÄTTSDAGARNA

Barnrättsdagarna är världens största barnrättskonferens och den ledande mötesplatsen för barnrättsfrågor. 2020 års konferens fick riggas om till en digital konferens, och slog rekord med drygt 1500 personer som deltog. Temat för året var ”Varje barns rätt till utveckling” med fokus på barnkonventionen som lag i praktiken. Konferensen anordnades i samarbete med Barnombudsmannen.

Barnrättscenter

Mötesplatsen Barnrättscenter introducerades i början av 2020. Syftet med Barnrättscenter är att skapa en mötesplats för barnrättsfrågor där olika aktörer träffas och delar erfarenheter kring olika frågeställningar. Den 13–14 februari 2020 arrangerades ett rundabordssamtal med verksamhetschefer inom idéburen sektor. Ambitionen är att fler verksamhetsområden och professioner ska bjudas in till kommande samtal.

Utvecklingsprojekt

2019 tog Stiftelsen Allmänna Barnhuset över huvudmannaskapet för utvecklingen av projektet Letterbox Club Sverige, där bokpaket skickas till barn som bor i familjehem och barn som lever i familjer med långvarigt försörjningsstöd. Under 2020 deltog ca 550 barn från 28 kommuner.

BRA-samtal är en metod för att uppfylla kraven på anhöriga barns rätt till information, råd och stöd. Samtalet ska styras av barnets frågor och öppna för barnets delaktighet. Hitttills har över 300 personer utbildats i modellen. Stiftelsen Allmänna Barnhuset arbetar för att utveckla samtalsmodellen för yngre barn (3-6 år), med stöd från Arvsfonden.

Skolfam är idag den bäst dokumenterade modellen för att främja en gynnsam skolutveckling för familjehemsplacerade barn. Sedan starten har totalt 1 316 barn kartlagts minst en gång i något Skolfam-team. Varje år genomförs en kvalitetsuppföljning med syfte att följa resultatutvecklingen för de Skolfambarn som gått ut årskurs nio samt att kvalitetssäkra arbetsmodellens utförande runt om i landet.

I arbetsmodellen Efter barnförhöret erbjuder socialtjänsten hembesök samma dag som barnet hörts av polisen, för att säkerställa barnets rätt till stöd och information. Efterfrågan på utbildning i modellen har varit fortsatt stor. Under 2020 har det genomförts nio utbildningar med 157 deltagare.

Samverkansteam

för stöd till barn och föräldrar
i samband med separation

Syftet med projektet är att ge ett tvärprofessionellt samordnat stöd till föräldrar och barn i samband med konflikt eller separation och öka barnets delaktighet. Fyra av kommunerna från försöksverksamheten deltog tillsammans med Södermalm på en återträff under 2020, som alltjämt erbjuder barn och föräldrar ett samordnat stöd utifrån behov och att de använder sig av det systematiska frågeformuläret DOORS.

KIBB står för Kognitiv Integrerad Behandling vid Barnmisshandel. Genom insatsen får barn och föräldrar behandling parallellt. 2020 publicerades två nya publikationer om hur KIBB fungerar som behandlingsmetod. Under 2020 slutfördes den nionde utbildningsomgången av KIBB och i slutet av året har totalt 198 personer certifierats som KIBB-behandlare.

Dagsattprataom.se innehåller information och stödmaterial om sexuella övergrepp, våld mot barn och att leva med föräldrar som inte bor ihop. Sidan lanserades på nytt hösten 2019, med tydligare målgruppsanpassning för barn, vuxna respektive yrkesverksamma. Webbplatsen hade 34 195 besökare 2020.

Stöd och behandling

för barn som utsatts för sexuella övergrepp,
sexuellt våld eller annat fysiskt våld

För att öka tillgången till stöd och behandling för barn som blivit utsatta har Stiftelsen Allmänna Barnhuset tagit fram en modell kallad Det fjärde rummet. Modellen presenterades vid en slutkonferens under hösten 2019 och under 2020 har vi fortsatt spridningsarbetet, bland annat genom att ta fram en projektplan för implementeringsstöd till regioner och kommuner.

Om Stiftelsen Allmänna Barnhuset

Stiftelsen Allmänna Barnhuset grundades 1633 och är idag en statlig stiftelse. I reglementet beskrivs stiftelsens ändamål att verka för god vård och uppfostran av barn som är i behov av särskild omsorg och en i övrigt förbättrad social barnavård. Stiftelsen Allmänna Barnhuset har till uppgift att bedriva, stödja eller på annat sätt främja upplysning och forskning samt pröva nya åtgärder inom området.

FN:s konvention om barnets rättigheter, barnkonventionen, är en betydelsefull utgångspunkt i Stiftelsen Allmänna Barnhusets verksamhet i att stärka barn och ungdomar i utsatta livssituationer.

Styrelsen har tagit beslut att Stiftelsen Allmänna Barnhuset ska vara en aktiv nationell aktör att initiera praktik relevant och tillämpbar forskning samt utvecklingsprojekt för att göra verklig skillnad för barn i utsatta situationer. Med en tydlig prioritering och målstyrning av verksamheten bidrar Stiftelsen Allmänna Barnhuset att barnkonventionen omsätts i praktiken. Styrelsen har pekat ut fyra prioriterade områden:

- Barnets rätt i sociala barnavården med fokus på deras rätt till utveckling, hälsa, skolgång, information och delaktighet.
- Barnets rätt till information, delaktighet och utveckling som har en förälder med psykisk- eller somatisk sjukdom, missbruk eller funktionsnedsättning.
- Barnets rätt till information och delaktighet samt stöd och utveckling i samband med separation eller vårdnadstvist.
- Barnets rätt till information, delaktighet, samt stöd och behandling kring våld och sexuella övergrepp.

I vårt arbete tar vi alltid hänsyn till barnets rättigheter med dess grundstenar att skydda, stödja och utveckla varje barn utifrån dess förutsättningar, som därmed innehåller alla dessa komponenter. Genom artikel 6 om barnets rätt till utveckling har vi särskilt inriktning på förebyggande och främjande insatser i våra ovanstående områden.

Barn har rätt att växa upp med bästa möjliga hälsa under trygga och goda förhållanden och att skyddas mot alla former av utnyttjande och övergrepp. Barn som upplever våld eller själva utsätts för våld och sexuella övergrepp riskerar att utveckla psykisk ohälsa som påverkar deras utveckling. Barn som har en förälder med svår psykisk sjukdom eller somatisk sjukdom, missbruk och funktionsnedsättning är en annan identifierad riskgrupp.

Barn som blir omhändertagna av samhället på grund av omsorgssvikt eller av eget beteende har många gånger växt upp med erfarenheter av våld och eller sexuella övergrepp. När samhället griper in och omhändertar och placerar ett barn ska det ske utifrån barnets bästa och barnet ska ges bästa möjliga förutsättningar.

Varje barn är expert på sitt liv och en viktig del i varje människas utveckling är att få uttrycka sina upplevelser och erfarenheter och att bli tagen på allvar. Vuxnas ansvar är att möjliggöra barnets inflytande och delaktighet genom att våga se, våga fråga, våga lyssna och agera i alla frågor som berör barn. Därför är artikel 12 om barnets rätt till inflytande och delaktighet en viktig del i alla våra målområden.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset samverkar med ett stort antal aktörer och verksamheter inom kommuner, regioner, statliga myndigheter, universitet, högskolor och idéburen sektor. Bland annat genom att stödja forskning, bedriva metodutveckling, öka kompetensen hos professionella som möter barn samt att påverka beslutsfattare.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset kommunicerar sina prioriterade frågor med stöd av fakta från forskning och praktik. Exempel på detta är Stiftelsen Allmänna Barnhusets webbplatser och sociala kanaler där vi informerar om aktuell forskning, utbildning och utvecklingsprojekt samt sprider kunskap via rapporter och filmer.

Mötesplatser som Barnrättsdagarna, arrangemang av konferenser och seminarier samt rundabordssamtal och direkta dialoger med aktuella aktörer är en annan form av spridning av våra prioriterade frågor.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset är förvaltare av Stiftelsen Stockholmsfonden. Enligt stadgarna ska avkastningen från Stockholmsfonden komma barn i Stockholms Stad tillgodo som bidrag för sådan barnavårdande verksamhet som avses i Stockholmsfondens stadgar.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset är förvaltare av avkastningen på kapitalet i Wennerqvistska fonden. Enligt fonden ska medel gå till ”invalidiserade, hjälpbehövande barn och ungdomar under 21 år, vilka ej erhålla fortlöpande understöd av kommun eller är omhändertagna av barnavårdsnämnd”.

Inom ramen för Stiftelsen Allmänna Barnhuset ägs och förvaltas två fastigheter i Stockholm som en långsiktig investering för att ge betydande avkastning liksom nedanstående bolag.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset har två helägda dotterbolag, Sätra Bruk AB och Allmänna Barnhuset i Stockholm AB.

Organisation

Under 2020 har styrelsen tagit flera strategiska beslut för att Stiftelsen Allmänna Barnhuset ska vara en aktör som bidrar med att omsätta barnkonventionen i praktiken. Styrelsen har beslutat att långsiktigt prioritera utveckling och spridning av följande projekt: Skolfam, Letterbox Club Sverige, Samverkansteam, BRA-samtal, Det fjärde rummet, KIBB, Efter barnförhöret, webbplatsen Dagsattprataom.se och kunskap om våld mot barn.

En förutsättning för Stiftelsen Allmänna Barnhuset att ge medel till forskning och bedriva utvecklingsprojekt är en god och stabil ekonomi. Styrelsen har beslutat att förutom avkastning även använda en del av det egna kapitalet för att stimulera forskning och metodutveckling inom Stiftelsen Allmänna Barnhusets egna utvecklingsprojekt.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset är moderstiftelse i en koncern med de två helägda dotterbolagen Sätra Bruk AB och Allmänna Barnhuset i Stockholm AB. Under 2020 har styrelsen prioriterat underhåll av fastigheter på sina två ägda fastigheter, Fasaden och Geten samt aktivt arbetat med stiftelsens värdepappersportfölj.

Allmänna Barnhuset i Stockholm AB - utbildning, konferenser och bokförsäljning

Allmänna Barnhuset i Stockholm AB bedriver utbildning, konferens och bokförsäljning. Bolaget har sin verksamhetsgrund i det reglemente som styr moderstiftelsen, Stiftelsen Allmänna Barnhuset, att verka för god vård och uppfostran av barn i utsatta situationer. Barnkonventionen är en betydelsefull utgångspunkt i bolagets verksamhet.

Allmänna Barnhuset i Stockholm AB:s verksamhet delas upp i följande kategorier:

- Utbilda för att ge teoretiska kunskaper
- Utbilda för att nå ut med praktiska färdigheter
- Utbilda fram till licens
- Lyfta frågor kring barnrättsperspektivet
- Sprida resultat från Stiftelsen Allmänna Barnhusets forskning och metodutveckling

Under 2020 har bolaget fortsatt att utveckla sin verksamhet. Allmänna Barnhuset i Stockholm AB har genomfört två digitala konferenser under 2020:

- Barnrättsdagarna
- Skolfams nationella konferens

Bolaget har genomfört två utbildningar inom ramen för KIBB-utbildning (Kognitiv Integrerad Behandling vid Barnmisshandel). Fyra utbildningar har genomförts avseende BRA-samtal inom (projektet Barns rätt som anhöriga). Utbildningen Efter barnförhöret har genomförts vid nio tillfällen under 2020.

Under 2020 sålde Allmänna Barnhuset i Stockholm AB totalt 6 510 böcker. Under året har nya upplagor av BRA guiden, BRA-antologin, Efter barnförhöret, Rättighetsbärare eller problembärare samt publikationerna När någon gjort dig illa tryckts upp för försäljning.

Sätra Bruk AB

Sätra Bruk AB är en långsiktig investering sedan 1935 som syftar till att ge en betydande avkastning till Stiftelsen Allmänna Barnhuset. Sätra Bruk AB bedriver skogsbruk, jordbruk, gäst- och konferensverksamhet, kraftproduktion vid tre mindre kraftverk, förvaltning av värdepapper samt fastighetsförvaltning. Sätra Bruk ligger i Västra Götaland.

Gällande bolagets hotell- och konferensverksamhet fick Covid-19 stora konsekvenser på verksamheten. Det gick på några dagar från en väl beläggningsgrad enligt budget till en i stort tom verksamhet

Under 2020 har styrelsen för Sätra Bruk fattat flera strategiska beslut såsom:

- Att tills vidare stänga gäst- och konferensverksamheten och vidta nödvändiga åtgärder för att minska negativa konsekvenser för bolaget på grund av Covid-19.
- Att påbörja analys och framtagande av förslag av förändrad hotell- och konferensverksamhet.
- Genomföra en status analys av kraftverkens turbiner och el kapacitet.
- Avtal med ny jordbruksarrendator är genomfört.
- En omorganisation gällande ekonomitjänst är genomförd från en deltidstjänst på Sätra Bruk AB till en koncernövergripande tjänst.

Den 21 augusti avtackades hotell- och konferenspersonal som permitterades i samband med att hotell- och konferensverksamheten tillfälligt stängdes av ordförande Anne Marie Broden och VD Cecilia Sjölander.

Bild på Sätra Bruks Herrgård.

Styrning och ledning

Stiftelsen Allmänna Barnhuset leds av en styrelse med en ordförande och sex ledamöter, varav tre ska vara forskare samt tre ska vara politiker. Ordföranden och ledamöterna utses av regeringen och har en mandatperiod på fyra år. Regeringen har förordnat följande styrelse för Stiftelsen Allmänna Barnhuset fram till 31 december 2021.

Styrelse 2020

Ordförande

Anne Marie Brodén

Ledamöter

Boel Andersson Gäre
Fredrik Lundh Sammeli
Marie Sallnäs
Lars Svedberg
Per-Inge Lidén
Ulrika Heie

Styrelsen har haft sex möten under 2020.

Generalsekreterare

Cecilia Sjölander

Medarbetare 2020

Anders Karlbom, Bengt Söderström, Bonnie Friedh, Carolina Jernbro, Ellinor Åslin Hägg, Emma Tengwall, Hans Elfström, Henna Ohranen, Janina Fryckholm, Johanna Thulin, Marianne Gabrielsson, Marie Grahn, Martina Marklund, Monica Achá Sonesson, Rikard Tordön, Semeh Maaroufi, Susanne Björk, Sofia Lager Millton, Solveig Dalgrund, Åsa Landberg och Åsa Lundström Mattsson.

Vision

Barn som lever i utsatta livssituationer ska ges samma möjligheter till goda uppväxtvillkor som andra barn.

1

Stödjer forskning

Stiftelsen Allmänna Barnhuset delar årligen ut medel till forskning som är fokuserad på barn- och ungdomsfrågor med social och psykosocial inriktning. Vi stöttar forskning som bedöms vara till nytta för samhället och/eller den sociala praktiken.

2

Driver utvecklingsprojekt

Stiftelsen Allmänna Barnhuset driver olika utvecklingsprojekt. Det kan t.ex. handla om att samla och sprida kunskap inom olika ämnesområden, stödja utvecklingsarbete av behandlingsmetoder, gruppverksamhet och socialt arbete som rör barn och ungdomar.

3

Sprider kunskap

Stiftelsen Allmänna Barnhuset ger ut böcker och rapporter i frågor som rör socialt utsatta barn och unga. Böckerna/rapporterna är huvudsakligen kunskapssammanställningar inom ett särskilt område, eller redovisningar av forskningsprojekt. Vi ordnar också konferenser, seminarier och utbildningar för att sprida kunskap från aktuell forskning.

Sammanfattning

Stiftelsen Allmänna Barnhusets verksamhet har under 2020 väsentligen påverkats av pandemin Covid-19. Det har inneburit ett intensivt arbete med anpassning till ett digitalt arbetssätt både gällande administration, föreläsningar och projektarbeten. Genom den snabba digitala omställningen har vi nått betydligt fler målgrupper inom vårt kunskapsspridande uppdrag.

För att bidra till att barnkonventionen omsätts i praktiken har styrelsen pekat ut några prioriterade områden för år 2020: Barn i sociala barnavården, Barn som anhöriga, Barn till föräldrar som separerar och Våld mot barn. Forskning och utvecklingsprojekt har varit grunden för spridning av kunskap på mötesplatser och i våra digitala kanaler samt deltagande i samråd, referensgrupper och svar på remisser.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset har under 2020 avsatt resurser för att kunna delta i myndighetssamverkan och har samarbetat med flera aktörer: Barnombudsmannen, Brottsoffermyndigheten, Jämställdhetsmyndigheten, Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd, Socialstyrelsen och Polisen.

Avkastning på kapital och bolag är en förutsättning för verksamheten, men även medel från andra aktörer, för att kunna axla rollen som nationell samordnare inom flertalet utvecklingsprojekt. Finansieringen säkerställer att Stiftelsen Allmänna Barnhuset har möjlighet att utveckla och sprida kunskap om praktikrelevanta metoder samt stödja forskning som visar vägen framåt. Stiftelsen Allmänna Barnhuset ansöker varje år om medel för de projekt som vi anser är särskilt angelägna att prioritera, för att fylla kunskapsluckor och motverka ineffektiva arbetsmetoder.

Under 2020 har Stiftelsen Allmänna Barnhuset arbetat med flera projekt där externa medel varit avgörande för genomförandet:

- Medel från Vinnova för slutrapport kring modellen Efter barnförhöret.
- Regeringen beviljade medel för den nationella studien Unga, sex och internet efter #metoo som påbörjades under 2020 samt för att planera för en ny kartläggning om våld mot barn.
- EU-finansiering för medverkan i ett projekt avseende KIBB, med syfte att skapa en anpassad KIBB-utbildning för Europa.
- Projektet BRA, Barns Rätt som Anhöriga, utvecklar BRA-samtal för yngre barn med stöd från Arvsfonden, samt är samarbetspart i EU-finansierade projektet AVEC, för barn i skyddade boenden.
- Projektet Letterbox Club Sverige beviljades medel från Kulturrådet för att kunna utveckla paket anpassade för mångspråk och tillgänglighet.

Stödjer forskning

Under 2020 inkom sex forskningsrapporter till Stiftelsen Allmänna Barnhuset som berörde ämnesområden som barn som anhöriga, barns delaktighet, barn i samhällsvård och ensamkommande flyktingungdomars upplevelser av integration.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset har under 2020 beviljat ca 1,2 miljoner kronor i forskningsanslag till sex projekt, tilldelat som fortsättningsanslag eller planeringsanslag, inom områden som rör barn i samhällsvård, barn som utsatts för våld och barns delaktighet.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset har inom ramen för utvecklingsarbeten i de fyra prioriterade områdena bedrivit forskning för ca 1,2 miljoner kronor. Forskningen rör bland annat Skolfam, BRA samtal till barn i osäkra boendeförhållanden, stöd och behandling till barn som varit utsatta för våld och studier kring våld mot barn.

Driver utvecklingsprojekt

Stiftelsen Allmänna Barnhuset medverkar till att förverkliga barnets rättigheter i Sverige genom flera utvecklingsprojekt inom de prioriterade områdena.

Barnets rätt i sociala barnavården med fokus på deras rätt till utveckling, hälsa, skolgång, information och delaktighet

Stiftelsen Allmänna Barnhuset är nationell samordnare av Skolfam, som idag är den bäst dokumenterade modellen för att främja en gynnsam skolutveckling för familjehemsplacerade barn. Trots detta ser vi att Skolfam endast når 11 procent av målgruppen, där framför allt mindre kommuner lyser med sin frånvaro, vilket kan förklaras av brist på resurser där insatser för barn i samhällsvård blir nedprioriterat. Av denna anledning finns ett behov av finansiering för att kunna ta fram en utvecklingsmodell kring samverkan mellan kommuner och regioner. Det skulle ge mindre, resurssvaga kommuner en större möjlighet att leva upp till skollagens krav och barnkonventionens artikel 28 om varje barns rätt till utbildning. Detta lyfts även fram i Utredningen om en mer likvärdig skola, som ett exempel på en god lösning.

Fram till 2020 har drygt 1 300 barn kartlagts i 28 kommuner. Efterfrågan från barn som uppfyller kriterier för att få påbörja Skolfam är stor, och under hösten 2020 var det 770 barn i väntan på att kartläggas för första gången. I juni 2020 publicerades avhandlingen *Health, Experienced Support and School Performance among Children in Out-of-home care* (Tordön, R.) vid Linköpings universitet, som hade beviljats medel från Stiftelsen Allmänna Barnhuset. Studien kring skolprestationer visar bland annat att barn i Skolfam ökar sina förmågor i såväl läsförståelse som matematik och intelligens efter de två första åren av insatsen.

Letterbox Club Sverige är en intervention med syfte att stimulera och väcka barnets lust att läsa, räkna och lära sig, genom att skicka paket med böcker, spel och skrivmaterial hem till barnet. Under 2019 tog Stiftelsen Allmänna Barnhuset över ansvaret att driva och utveckla projektet. Målgruppen är barn 6-11 år som bor i familjehem eller barn som lever i familjer med långvarigt försörjningsstöd, som riskerar att få sämre resultat i skolan. 2020 deltog 550 barn från 28 kommuner i Letterbox Club Sverige. Enligt de utvärderingar som gjorts i samband med projektet har majoriteten av föräldrar och barn varit positiva till deltagandet i Letterbox Club, och föräldrar har uppskattat att det bidragit till goda stunder tillsammans med barnet. Det har gjorts en del studier i andra länder om interventionen, men det krävs fler studier om Letterbox Club Sverige för att kunna fastställa hur det påverkar barnets förmågor och kunskaper. Under hösten 2020 fick Stiftelsen Allmänna Barnhuset medel från Kulturrådet för att utveckla anpassade paket, som ska rikta sig till barn som är nya i det svenska språket respektive barn med lässvårigheter.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset deltar som samarbetspart och är med i styrgruppen för föreningen Knas Hemmas treåriga Arvsfondprojekt Rätt-ish hemma. Syftet är att skapa en nationell utbildning riktad till barn och unga som är samhällsplacerade idag. Efter projektets slut kommer den färdiga utbildningen, ”Dina rättigheter som placerad” att spridas digitalt för att vara tillgänglig för placerade ungdomar i hela landet.

Barnets rätt till information, delaktighet och utveckling som har en förälder med psykisk- eller somatisk sjukdom, missbruk eller funktionsnedsättning

Inom projektet BRA - Barns rätt som anhöriga genomfördes fyra utbildningar i BRA-samtal. Under 2020 gjordes en satsning för att stödja utbildade i att implementera modellen i sin verksamhet, genom att göra material och information mer lättillgänglig och lansering av ett riktat nyhetsbrev med tips. Utbildade har även uppmanats att låta de barn som tagit del av BRA-samtal utvärdera samtalsmodellen, för att vid behov kunna vidareutveckla verktyget. BRA-samtal ingår även i två olika projekt med fokus på barn i osäkert eller skyddat boende – i en pilot som utvärderas i ett forskningsprojekt av Ersta Sköndal Bräcke högskola och i det andra som medsökande i ett EU-projekt tillsammans med bland annat Rädda Barnen.

Hösten 2019 startades arvsfondsprojektet BRA-samtal för yngre barn, 0-6 år. Projektet har under 2020 bland annat genomfört omvärldsbevakning av relevanta studier och artiklar inom ämnesområdet, etablerat kontakt med expertgrupper bestående av barn med egna erfarenheter av anhörigskap samt samarbetat med en förskola. På grund av pandemin har projektet fått anpassas till viss del, vilket under senare delen av året ledde till byte av samarbetsförskola.

Barnets rätt till information och delaktighet samt stöd och utveckling i samband med separation eller vårdnadstvist

Under 2020 bjöd Stiftelsen Allmänna Barnhuset in de fem kommuner som deltagit i försöksverksamheten Samverkansteam för en återträff, där fyra av kommunerna deltog tillsammans med Södermalms stadsdelsförvaltning som startat ett samverkansteam. Stiftelsen Allmänna Barnhuset har en ambition att kunna stötta kommuner i ett utvecklingsarbete där de erbjuder samordnat stöd utifrån behov i samverkansteam och användandet av det systematiska frågeformuläret DOORS samt att utveckla ett DOORS anpassat för barn. Ett sådant utvecklingsarbete förutsätter finansiering för att kunna förverkligas.

Vidare har samarbeten påbörjats med organisationen MÄN i deras planering av att erbjuda föräldraskapsstöd till män i samband med separation och med Köpenhamns universitet utifrån deras arbete med en digital plattformen för tidigt stöd för föräldrar i separation.

På webbplatsen www.dagsattprataom.se finns information om hur det kan vara att ha föräldrar som separerar samt vilka rättigheter barnet har. Innehållet är anpassat till barn, vuxna respektive yrkesverksamma.

Barnets rätt till information, delaktighet, samt stöd och behandling kring våld och sexuella övergrepp

KIBB, Kognitiv Integrerad Behandling vid Barnmisshandel, är en behandlingsmodell för familjer där fysisk barnmisshandel förekommit och föräldrar och barn bedömts kunna fortsätta ha kontakt. Det är en unik modell där barnet och föräldrarna får behandling samtidigt. Fysiskt misshandlade barn är ofta återkommande fall hos socialtjänsten, där majoriteten av barnen ändå bedöms att kunna fortsätta bo med föräldern. Under 2020 lanserades två publikationer om

KIBB: En bearbetad svensk översättning av Johanna Thulins avhandling från 2019[1] som visar goda resultat hos måendet hos både barn och föräldrar, samt en skrift som ger en översikt av KIBB som behandlingsmetod. Stiftelsen Allmänna Barnhuset är ansvarig för utbildning i behandlingsmetoden, där intresset är stort och en kölista finns med intresserade kommuner inför kommande utbildning. För att kunna möta efterfrågan finns behov av att certifiera ännu en utbildare, så att fler kommuner får möjlighet att erbjuda KIBB till familjer.

Under 2020 fortsatte Stiftelsen Allmänna Barnhuset att sprida arbetsmodellen Efter barnförhöret – en modell där socialtjänsten ger ett strukturerat krisstöd genom hembesök hos familjen, samma dag som barnet förhörts. Metoden har väckt stort intresse över hela landet, och under 2020 genomfördes nio utbildningar med 157 deltagare, trots pandemins påverkan.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset har under 2020 samlat in material till den fjärde nationella studien om ungdomars sexualitet, utsatthet för sexuella övergrepp, sexuell exploatering och sexuell exponering via digitala medier.[2] Resultaten kommer att sammanställas i en rapport som överlämnas till arbetsmarknadsdepartementet i juni 2021 och spridas till beslutsfattare och praktiker.

Under 2020 lanserades rapporten Multiutsatta barn – om barn som utsatts för flera typer av barnmisshandel[3], som utgår från kartläggningen av barnmisshandel från 2016 med en fördjupad analys av resultaten med avseende på multiutsatta. Rapporten har fått god spridning och är den mest nedladdade av Stiftelsen Allmänna Barnhusets publikationer. På hösten beviljades stiftelsen medel av regeringen inför en kommande kartläggning om våld mot barn. I samarbete med Länsstyrelsen Östergötland har vi även tagit fram en animerad film om hedersrelaterat våld riktad till barn och unga, översatt till tio olika språk.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset presenterade 2019 ett förslag på en modell kallad Det fjärde rummet, som säkerställer att barn som utsatts för våld och sexuella övergrepp får tillgång till stöd och behandling. Under 2020 togs en projektplan fram för bland annat implementeringsstöd till kommuner och regioner att utveckla insatser för stöd och behandling för barn som utsatts för våld och sexuella övergrepp. Flera kommuner och barnahus har kontaktat oss för diskussion och rådgivning i ambition att arbeta enligt modellen Det fjärde rummet. Ansökan om medel för detta projekt inlämnades till Regeringskansliet i juni.

Webbplatsen www.dagsattprataom.se informerar om sexuella övergrepp och våld mot barn, med syfte att förebygga, upptäcka och stödja barn och unga som blivit utsatta, eller riskerar att bli utsatta för sexuella övergrepp. Innehållet på webbplatsen är uppdelat och anpassat till barn, vuxna respektive yrkesverksamma.

Sprider kunskap

Under året har Stiftelsen Allmänna Barnhuset anordnat, närvarat och deltagit på olika mötesplatser, som en del i uppdraget som kunskapsspridare. Under 2020 har det mesta skett i digitala sammanhang. Stiftelsen publicerar och tillgängliggör även kunskap i form av rapporter, böcker och informationsfilmer.

En anpassning som Stiftelsen Allmänna Barnhuset valt att göra under pandemin, var att börja sända webbinarier inom våra olika temaområden för att kunna fortsätta att nå ut nationellt och vara tillgängliga för våra målgrupper. Under året hann vi sända totalt tio webbinarier som tillsammans hade ca 14 000 visningar.

Mötesplatser

Barnrättsdagarna är den största mötesplatsen för barnrättsfrågor, och anordnades av Stiftelsen Allmänna Barnhuset tillsammans med Barnombudsmannen. Konferensens tema 2020 var ”Varje barns rätt till utveckling” med fokus på barnkonventionen som lag i praktiken. Barnrättsdagarna 2020 blev på

1. Thulin, J. (2019). *Putting words to child physical abuse: Possible consequences, the process of disclosure, and effects of treatment*. Linnéuniversitetet. **2.** Professor Carl Göran Svedin är forskningsledare för denna studie liksom för de tre tidigare. **3.** Jernbro, C. & Landberg, Å. (2020). Multiutsatta barn – om barn som utsatts för flera typer av barnmisshandel. Stiftelsen Allmänna Barnhuset.

grund av Covid-19 tvungen att skjutas fram till hösten samt anpassas och genomföras som en digital konferens. Konferensen slog tidigare rekord i antalet deltagare, med drygt 1 500 anmälda som kunde ta del av livesänt innehåll samt 68 inspelade seminarier.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset är medlem och representant för Sverige i det nordiska samarbetet för den Nordiska Barnavårds-kongressen, The Nordic Congress on Child Welfare, sedan 1965. Kongressen genomförs vanligtvis vart tredje år och värdskapet roterar bland medlemsländerna. Kommande kongressen i Danmark har på grund av Covid-19 fått skjutas fram ett år till 2022, och fokus på möten under 2020 har varit – förutom den ordinarie planeringen inför kongressen – erfarenhetsutbyten kring pandemins påverkan på barn i utsatta situationer.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset deltar i styrelsen för Centralförbundet för Socialt Arbete (CSA). Under hösten bjöd CSA in till en digital konferens om socialt arbete vad gäller våld mot barn och vuxna i nära relationer, där Stiftelsen Allmänna Barnhuset deltog i programgruppen. Över 1 400 personer hade anmält sig, vilket är ett rekord i CSA:s historia.

Genom sociala medier skapas möjligheten att nå ut med kunskap till verksamhetens målgrupper och följare på flera digitala plattformar, vilket under pandemin har varit än mer angeläget. Stiftelsen Allmänna Barnhuset sprider kontinuerligt information om pågående verksamhet via sociala medier, genom bilder och texter om verksamheten och relevanta nyheter. Interaktiviteten och antal följare i våra sociala kanaler ökade under 2020. Stiftelsen Allmänna Barnhuset har i dagsläget kanaler på Facebook, Instagram, LinkedIn, Twitter och YouTube.

Publikationer

Det mesta av verksamheten förmedlas via huvudsajten www.allmannabarnhuset.se. Under året har webbplatsens besökare laddat ner ca 21 700 av Stiftelsen Allmänna Barnhusets pdf:er. Vi sprider också kunskapen vidare ut till en större krets via våra sociala kanaler, framför allt på Facebook och Twitter, där följarna ständigt ökar för varje år och blir alltmer interaktivt engagerade.

Följande skrifter spreds mest under 2020 (via hemsidan, konferenser och utbildningar):

- Multiutsatta barn – om barn som utsatts för flera typer av barnmisshandel
- Dags att prata om sexuella övergrepp – handledning till skolans personal
- Barn med föräldrar på olika håll
- Våld mot barn 2016
- Efter barnförhöret – en modell för att ge stöd och information till barn och föräldrar vid misstanke om barnmisshandel
- Våga se, våga agera
- När någon gjort dig illa/När någon gjort ditt barn illa
- Det fjärde rummet – en modell för stöd och behandling för barn som utsatts för våld och övergrepp
- En väg ut ur våldet: KIBB behandling för familjer där fysisk barnmisshandel förekommit
- Våld löser inget!

Utöver publikationerna sprider Stiftelsen Allmänna Barnhuset kunskap genom filmer. Filmerna inom temat våld mot barn hade tillsammans ca 16 500 visningar under 2019. Barns rätt som anhöriga lanserade en ny film i februari, som hade ca 10 000 visningar fram till årsskiftet.

Urval av aktuellt material 2020

Publikationer

Det fjärde rummet

Multiutsatta barn

Våld mot barn 2016

Våld löser inget!

Efter barnförhöret

När någon gjort dig illa

När någon gjort dig illa - för yngre barn

När någon gjort ditt barn illa

Prata om våldet

En väg ut ur våldet

Rapport till Barnrättskommittén

Handledning: Dags att prata om sexuella övergrepp

Våga se, våga agera

Barn med föräldrar på olika håll

Skolfams rapport 2020

Rapport till Barnrättskommittén

Den 1-6 juni 2020 granskade Barnrättskommittén för sjätte gången hur Sverige lever upp till barnkonventionen. Inför denna granskningsomgång lät Barnrättskommittén först organisationer komma in med alternativa rapporter som sedan kommer ligga till grund för den lista med frågor som kommittén skickade till svenska staten i juni 2020.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset skickade in en alternativ rapport till Barnrättskommittén utifrån hur vi bedömer att Sverige så här långt har förverkligat barnets rättigheter inom fyra områden. Rapportens upplägg bygger på Barnrättskommitténs rekommendationer till Sverige, beskrivning av nuläget genom den senaste forskningen och våra erfarenheter från möten med yrkesverksamma och från barn själva.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset gjorde en avgränsning i sin rapportering som bygger på de fyra prioriterade områdena i vår verksamhet. Följande områden beskrivs i rapporten:

1. Barn i samhällets vård och deras rätt till utveckling, en god hälsa, information, delaktighet och en god utbildning.

2. Barn som utsätts för våld och deras rätt till skydd, utveckling, information, delaktighet samt stöd och rehabilitering.

3. Barn som anhöriga och deras rätt till utveckling, information, delaktighet, stöd och en god utbildning.

4. Barn som lever med föräldrar som har eller ska separera eller befinner sig i en vårdnadstvist och deras rätt till utveckling, information, delaktighet, skydd samt stöd och insatser.

Utifrån forskning och möte med yrkesverksamma och barn själva kan vi konstatera att fler åtgärder krävs både nationellt, regionalt och kommunalt för att säkerställa barnets rättigheter utifrån ovanstående fyra områden.

Barn som blir omhändertagna och placerade i samhällets vård ska erbjudas bästa möjliga utveckling. Stiftelsen Allmänna Barnhuset kan konstatera att barnets rätt till information och delaktighet brister vid en placering samt under och efter en placering. Barnets rätt till utveckling, en god hälsa samt en god utbildning skiljer sig åt beroende på var i landet ett barn blir placerat. För att säkerställa att alla barn i samhällets vård, oavsett vårdform, får samma rättigheter behövs en tydligare nationell styrning och satsning så att insatser och modeller som riktar sig till alla placerade barn fortsätter att utvecklas, arbetas fram och följas upp.

Sverige har antagit Agenda 2030. Trots det saknar Sverige en tydlig nationell riktning och sammanhållen aktör kring våld mot barn. Stiftelsen Allmänna Barnhuset anser att Sverige behöver en nationell strategi samt nationell handlingsplan kring våld mot barn. Sverige behöver systematiskt samla in nationella data kring våld mot barn vart femte år. Kompetensutveckling hos yrkesverksamma som möter barn måste i högre grad prioriteras för att öka upptäckten, för att öka barnets tillgång till stöd och behandling och för att erbjuda behandling på olika nivåer utifrån barnets behov. Vi kan konstatera att barn som utsätts för våld eller övergrepp inte får den rehabilitering och tillgång till lämplig vård som de har rätt till. Stiftelsen Allmänna Barnhuset kan konstatera att det krävs en nationell lagstiftning som gör det möjligt för samverkande myndigheter att dela och samla information.

Det är många barn som är anhöriga till en förälder eller en annan vuxen som de bor tillsammans med, och som kan ha ett missbruk, en psykisk sjukdom, en psykisk funktionsnedsättning eller en allvarlig sjukdom eller skada. Stiftelsen Allmänna Barnhuset kan konstatera att det finns brister inom socialtjänsten och hälso- och sjukvården att uppmärksamma dessa barn. För att stärka barn som anhöriga och deras rättigheter krävs en fortsatt transformering i socialtjänstlagen.

Kompetensutveckling hos yrkesverksamma som möter barn måste i högre grad prioriteras för att öka upptäckten och öka barnets rätt till information, delaktighet och tillgång till stöd och insatser.

Principen om barnets bästa kring vårdnad, boende och umgänge följs för lite i praktiken. Stiftelsen Allmänna Barnhuset kan konstatera att barnets rätt till information och delaktighet inte är en prioriterad fråga vilket får till konsekvenser att barnet själv inte får tillgång till de stöd och insatser som de är i behov av. Stiftelsen Allmänna Barnhuset anser att det behövs metoder för att tidigt upptäcka och erbjuda insatser till både barn och föräldrar. Som ett led i arbetet för att tidigt upptäcka anser Stiftelsen Allmänna Barnhuset att lagstiftaren borde driva på och skapa förutsättningar för att utveckla och implementera metoden Doors och barn Doors i Sverige. Vidare ser Stiftelsen Allmänna Barnhuset att socialtjänstlagen behöver förtydligas och omformuleras kring syftet med samarbetssamtalen till att omfatta att barnets bästa ska vara avgörande. Stiftelsen Allmänna Barnhuset kan konstatera att det krävs en förändring i lagstiftningen så att barn aldrig ska tvingas till umgänge med en förälder som mördat den andre föräldern samt att vårdnadshavare som mördat ett barns förälder fråntas vårdnaden om barnet.

Resultat

Första veckan i juli 2020 träffades FN:s Barnrättskommitté online för att gå igenom alla inkomna rapporter gällande Sverige. Mötet resulterade i en lista över områden där de anser att Sverige behöver förbättra sitt barnrättsarbete *List of issues prior to submission of the combined sixth and seventh periodic reports of Sweden* (LOIPR)[4]. Listan finns sedan den 10 juli 2020 tillgänglig på FN:s webbplats. Vi på Stiftelsen Allmänna Barnhuset välkomnar listan som berör flera av de områden vi arbetar med.

Barn i samhällets vård och deras rätt till utveckling, en god hälsa, information, delaktighet och en god utbildning.

Våra förslag:

- Barn som blir omhändertagna och placerade i samhällets vård ska erbjudas bästa möjliga utveckling.
- Vi kan konstatera att barnets rätt till information och delaktighet brister vid en placering samt under och efter en placering.
- Barnets rätt till utveckling, en god hälsa samt en god utbildning skiljer sig åt beroende på var i landet ett barn blir placerat.
- För att säkerställa att alla barn i samhällets vård, oavsett vårdform, får samma rättigheter behövs en tydligare nationell styrning och satsning så att insatser och modeller som riktar sig till alla placerade barn fortsätter att utvecklas, arbetas fram och följs upp.

FN:s önskemål till Sverige om barn i samhällets vård:

I LOIPR skriver Barnrättskommittén bland annat att de önskar att Sverige lämnar information om de åtgärder som vidtagits för att i praktiken eliminera diskriminering av barn i marginaliserade och utsatta situationer, inklusive barn i samhällets vård.

De önskar även information gällande vilka åtgärder som vidtagits för att ge olika stöd till familjehem och föräldrar till barn som återvänder till sina familjer efter att ha varit placerade.

Barnrättskommittén vill även se vilka åtgärder som vidtagits för att ta itu med de kommunala skillnaderna och förbättra utbildningsresultaten för barn i utsatta situationer, inklusive barn i samhällets vård.

De efterfrågar även planer på att genomföra rekommendationerna i rapporten från utbildnings- och forskningsministeriet som utfärdades 2020 – bland annat för att minska skolsegregationen och förbättra resursfördelningen inom utbildningssektorn.

Barn som utsätts för våld och deras rätt till skydd, utveckling, information, delaktighet samt stöd och rehabilitering.

Våra förslag:

Sverige har antagit Agenda 2030. Trots det saknar Sverige en tydlig nationell riktning och sammanhållen aktör kring våld mot barn. Stiftelsen Allmänna Barnhuset anser att:

- Sverige behöver en nationell strategi samt nationell handlingsplan kring våld mot barn.
- Sverige behöver systematiskt samla in nationella data kring våld mot barn vart femte år.
- Kompetensutveckling hos yrkesverksamma som möter barn måste i högre grad prioriteras för att öka upptäckten, för att öka barnets tillgång till stöd och behandling och för att erbjuda behandling på olika nivåer utifrån barnets behov.
- Vi kan konstatera att barn som utsätts för våld eller övergrepp inte får den rehabilitering och tillgång till lämplig vård som de har rätt till.
- Det krävs en nationell lagstiftning som gör det möjligt för samverkande myndigheter att dela och samla information.

4. Committee on the Rights of the Child, CRC/C/SWE/QPR/6-7, List of issues prior to submission of the combined sixth and seventh periodic reports of Sweden, 23 juli 2020.

FN:s önskemål till Sverige:

Barnrättskommittén tar i LOIPR upp vikten av en övergripande strategi och handlingsplan för att bekämpa alla former av våld mot barn och skriver att de önskar information kring vilka åtgärder som vidtagits för att bedöma omfattningen, orsakerna till och arten av övergrepp mot barn och vanvård och ta itu med de bakomliggande orsakerna till sådant våld, bland annat genom informationsinsatser för allmänheten och tilldelning av tillräckliga mänskliga, tekniska och ekonomiska resurser.

Barnrättskommittén lyfter även vikten av att förebygga och skydda barn från sexuellt utnyttjande och sexuella övergrepp, inklusive sexuellt utnyttjande och övergrepp på internet och könsrelaterat våld mot flickor.

Barnrättskommittén vill även att Sverige säkerställer att barn som upplever våld, övergrepp eller försummelse, inklusive från sin förälder eller vårdgivare, får tillräckligt stöd samt att Sverige tillhandahåller utbildning för berörda yrkesutövare, inklusive lärare, hälso- och sjukvårdspersonal, personal vid institutioner och socialarbetare, om hur man känner igen tecknen på misshandel av barn.

I LOIPR önskar barnrättskommittén att Sverige ser över möjligheten att ta fram en lagstiftning på nationell nivå med syfte att reglera och samordna barnahus för att säkerställa övergripande kvalitetsstandarder, bland annat för rättsmedicinska intervjuer, medicinsk utvärdering och terapeutiskt stöd till alla barn som är offer, oberoende av var de bor.

I Sveriges kommande rapport till Barnrättskommittén önskar de att Sverige presenterar siffror på antalet fall av våld mot barn, inklusive övergrepp, vanvård, våld i hemmet samt sexuellt utnyttjande och övergrepp i och utanför hemmet, som har rapporterats till myndigheterna, utretts och åtalats och de sanktioner som införts gentemot gärningsmän, ytterligare uppdelade efter typ av brott. De poängterar även vikten av att bedriva forskning och samla in uppgifter om våld mot barn med funktionsnedsättning.

Barn som anhöriga och deras rätt till utveckling, information, delaktighet, stöd och en god utbildning.

Det är många barn som är anhöriga till en förälder eller en annan vuxen som dom bor tillsammans med, och som kan ha ett missbruk, en psykisk sjukdom, en psykisk funktionsnedsättning eller en allvarlig sjukdom eller skada.

Våra förslag:

- Vi kan konstatera att det finns brister inom socialtjänsten och hälso- och sjukvården i att uppmärksamma dessa barn.
- För att stärka barn som anhöriga och deras rättigheter krävs en fortsatt transformering i socialtjänstlagen.
- Kompetensutveckling hos yrkesverksamma som möter barn måste i högre grad prioriteras för att öka upptäckten och öka barnets rätt till information, delaktighet och tillgång till stöd och insatser.

FN:s önskemål till Sverige:

Barnrättskommittén efterfrågar hur Sverige avser att effektivt genomföra barnets rätt att höras i alla beslut som påverkar henne eller honom i relevanta rättsliga och administrativa förfaranden, inklusive de som rör, vårdnad, boende och umgänge, placering i alternativ vård och våld i hemmet, utan krav på samtycke från föräldrar eller vårdnadshavare. De vill även se att Sverige främjar ett meningsfullt deltagande av barn inom familjen, samhället, skolan och i beslutsfattande som påverkar barn, på både regional och kommunal nivå, bland annat genom medvetandehöjande aktiviteter; samt att alla berörda yrkesgrupper, inklusive lärare och socialarbetare, får utbildning i barnets rätt att bli hörd och få sin åsikt beaktad.

Barn som lever med föräldrar som har eller ska separera eller befinner sig i en vårdnadstvist och deras rätt till utveckling, information, delaktighet, skydd samt stöd och insatser.

Våra förslag:

- Principen om barnets bästa kring vårdnad, boende och umgänge följs för lite i praktiken. Vi kan konstatera att barnets rätt till information och delaktighet inte är en prioriterad fråga. Konsekvensen blir att barnet inte får tillgång till det stöd och de insatser som det är i behov av.
- Vi anser att det behövs metoder för att tidigt upptäcka och erbjuda insatser till både barn och föräldrar. Som ett led i arbetet för att tidigt upptäcka anser Stiftelsen Allmänna Barnhuset att lagstiftaren borde driva på och skapa förutsättningar för att utveckla och implementera metoden Doors och barn Doors i Sverige.
- Vidare ser Stiftelsen Allmänna Barnhuset att socialtjänstlagen behöver förtydligas och omformuleras kring syftet med samarbetssamtalen till att omfatta att barnets bästa ska vara avgörande.
- Stiftelsen Allmänna Barnhuset kan konstatera att det krävs en förändring i lagstiftningen så att barn aldrig ska tvingas till umgänge med en förälder som mördat den andre föräldern samt att vårdnadshavare som mördat ett barns förälder fråntas vårdnaden om barnet.

FN:s önskemål till Sverige:

Barnrättskommittén efterlyser information kring hur Sverige arbetar med att implementera barnets bästa. De önskar se vilka åtgärder som vidtagits för att se till att barnets rätt att få sitt bästa som primärt övervägande integreras i och konsekvent tillämpas i alla lagstiftnings-, förvaltnings- och domstolsförfaranden och beslut, bland annat särskilt de som gäller vårdnad och umgänge.

Gällande barns rätt till sin familj önskar de att synpunkterna från barn ges vederbörlig hänsyn i beslut om boende och umgänge med den förälder de inte lever med, bland annat genom att se till att relevanta yrkesgrupper har sakkunskap i att intervjua barn och bedöma barns berättelser samt att faktorer som en förälders missbruk, psykisk sjukdom eller våld mot eller mord på den andra föräldern ges vederbörlig hänsyn i beslut om barns boende och deras umgänge med den förälder de inte lever med.

De önskar även att Sverige ändrar utlänningslagen och annan lagstiftning för att avskaffa undantaget olämplighet och effektivt genomföra barnets rätt att höras i alla beslut som påverkar henne eller honom i relevanta rättsliga och administrativa förfaranden, inklusive de som rör vårdnad, boende och umgänge, placering i alternativ vård och våld i hemmet, utan krav på samtycke från föräldrar eller vårdnadshavare.

Rapporten har laddats ned 180 gånger från vår webbplats (inkl. engelsk översättning).

Arbetet framöver

Stiftelsen Allmänna Barnhuset ser ett behov av ett fortsatt arbete med de områden som vi fokuserat på i rapporten till FN:s barnrättskommitté. Under 2021 avser vi driva frågorna vidare tillsammans med relevanta aktörer på barnrättsområdet. Vår ambition är att lyfta områden som Stiftelsen Allmänna Barnhuset anser är särskilt angelägna att arbetet fortskrider inom, för att säkerställa varje barns rättigheter enligt barnkonventionen. Ett exempel på detta är att arrangera webbinarier i samma anda som vanligtvis görs på Barnrättstorget i Almedalen.

Regeringen förväntas lämna en statlig rapport till Barnrättskommittén under 2021. Stiftelsen Allmänna Barnhuset planerar att besvara rapporten med en skrivelse som ska in enligt nuvarande tidsplan senast den 1 januari 2022.

Barn i den sociala barnavården

Forskning visar att barn i samhällsvård löper större risk att utveckla ohälsa, en ogynnsam utveckling och sämre skolresultat än andra barn. I Sverige börjar det växa fram olika sorters forskning inom området, men beprövade metoder och modeller som syftar till att motverka riskfaktorer för barn i samhällsvård är svagt implementerade i socialtjänstens, hälso- och sjukvårdens och skolans praktik. Legala, finansiella och organisatoriska utmaningar för samverkan mellan dessa sektorer är alltjämt betydande. Barn i samhällsvård är en grupp som generellt sett är i större behov av förebyggande stöd för att ges samma möjligheter i livet som andra barn. Därför driver och samordnar Stiftelsen Allmänna Barnhuset två förebyggande insatser med fokus på inlärning och skolrelaterad utveckling för barn i den sociala barnavården, Skolfam och Letterbox Club Sverige, samt är en samarbetspart i föreningen Knas Hemmas arvsfondprojekt, Rätt-ish hemma.

Barnkonventionens artikel 6 fastslår varje barns rätt till liv och utveckling. Möjlighet att klara sin skolgång ger goda förutsättningar för en god hälsa och utveckling. Alla barn har rätt att komma till tals och bli hörda, enligt artikel 12 i barnkonventionen. Skolfam ger barn i familjehem ökade möjligheter att få sina röster hörda i en fråga som berör dem – deras skolgång. Enligt artikel 20 är staten skyldig att erbjuda skydd och stöd åt barn i samhällsvård. Artikel 28 i barnkonventionen innefattar att alla barn har lika rätt till grundskola. Staten bär ett särskilt ansvar för placerade barns hälsa, utveckling och skolgång, därmed krävs särskilda åtgärder för att ge barn i samhällsvård samma förutsättningar för en god hälsa, utveckling och skolgång som andra barn.

I Sverige avslutas många familjehemsplaceringar där barnet återförs till föräldrars dagliga vård eller överföring av vårdnad till familjehemmet. I det första fallet ser vi fortsatta problem med att barn återförs till föräldrar utan att tillräckligt socialt stöd ges eller förälderns förmåga inte är tillräcklig, vilket i sin tur leder till behov av nya omhändertaganden för vård utanför familjen och bristande kontinuitet i barnets uppväxtvillkor och långsiktiga trygghet. I det andra fallet avslutas ofta alla stödinsatser, undantaget fortsatt ekonomiskt arvode till familjehemmet, eftersom barnet inte längre räknas som ett ”aktuellt ärende”. Konsekvensen blir att antingen avstår familjehemmet att bli vårdnadshavare, eller så tvingas man avstå det stöd man haft under tiden som familjehem, oavsett barnets behov. Stöd och uppföljning efter avslutad heldygnsvård har i Sverige fortfarande ett vagt legalt stöd och tillämpas mycket sparsamt. Ett exempel på detta är att insatsen Skolfam för att stärka familjehemsbarns skolresultat, avslutades på grund av hemflytt till förälder i 36 fall och vårdnadsöverflytt till tidigare familjehem i 24 fall år 2020. Som andel av alla barn med denna insats var det 17 procent år 2020 som avslutade insatsen i förtid, de flesta med fortsatta reella stödbehov. Andelen förtida avslutade i Skolfam har ökat från 10 till 17 procent de senaste fyra åren.

Det senaste decenniet har Sverige i ökande grad infört obligatoriska överenskommelser mellan kommuner med ansvar för den sociala barnavården och regioner med ansvar för hälso- och sjukvård, om hälsoundersökningar av barn i heldygnsvård. Det är med tillförsikt vi konstaterar att endast en region saknar sådana avtal. Dock visar regionala uppföljningar av denna reform att färre än hälften, i något fall så få som 6 procent av de nyligt omhändertagna barnen faktiskt genomgått en sådan föreskriven hälsoundersökning. Vi har ingen nationell personbaserad statistik som kan ge ett säkert underlag, men implementeringen av systematiska hälsoundersökningar av barn i samhällsvård är tydligt eftersatt. Socialstyrelsen har upprepade gånger rapporterat om bristande hälsa, såväl psykisk som somatisk och oral, för barn i den sociala barnavården, men incitament för samverkan, prevention och systematisk uppföljning saknas alltjämt. Likaså saknas lagstöd för att bedriva hälso- och sjukvård i socialtjänsten, utanför särskilda boenden för äldre och funktionsnedsatta, vilket tas till intäkt för att exempelvis inte kunna anställa sjuksköterskor eller psykologer i den sociala barnavården.

Utbildningsresultaten för barn i den sociala barnavården, såväl i öppna familjeinsatser som omhändertagna i heldygnsvård är betydligt sämre än för andra barn. Vi vet dock inte något om utvecklingen sedan 2015, då den senaste analysen av samkörda registerdata från placeringsregister och betygsregister gjordes. Årliga nationella uppföljningar saknas. Till följd av svag kontinuitet i årliga uppföljningar av offentlig statistik, minskar medvetenheten om att specifikt stödja skolutvecklingen för barn i den kommunala sociala barnavården i Sverige. Antalet kommuner som använder den dokumenterat framgångsrika arbetsmodellen Skolfam minskar sedan 2015 och omfattar nu endast 20 av landets 290 kommuner. För att alla barn i samhällsvård ska få sin rätt till goda utbildningsresultat, behövs incitament och stöd för mellankommunal och regional samverkan om resurser med det syftet.

Skolfam

Barns rätt till en god utbildning, som beskrivs i barnkonventionens artikel 28, gäller alla barn. Barn som är placerade uppvisar lägre skolresultat än andra barn. Att klara av skolan är en viktig skyddsfaktor. Forskning visar att för de barn som går ut årskurs nio med behörighet att söka till gymnasiet halveras riskerna för att hamna i utanförskap.

Arbetsmodellen Skolfam är förebyggande och manualstyrd för grundskolebarn i familjehem. Det är idag den bäst dokumenterade modellen för att främja en gynnsam skolutveckling för familjehemplacerade barn.

Skolfam är en arbetsmodell som bygger på tanken att förebygga dåliga skolresultat genom att kartlägga elevers styrkor och svårigheter och sedan samverka med skolan och familjehemmet för att kunna nå samma mål som alla andra och få möjligheter att studera vidare på gymnasiet. Kartläggningen innehåller såväl pedagogiska test av läs- och skrivfärdigheter samt matematik, som intervjuer med barn, familjehem och lärare och psykologiska tester. Utvecklingen följs med regelbundna möten under grundskoletiden, där barnet, familjehemmet och lärare kan lösa svårigheter med stöd av psykolog, specialpedagog och socialsekreterare i Skolfamteamet. Stiftelsen Allmänna Barnhuset prioriterar arbete med barn i samhällsvård mycket högt och har därför valt att ge stöd till denna arbetsmodell med mycket stor potential att förbättra utsikterna för dessa barn.

Offentlig statistik av hur hög andel av gruppen barn i familjehem som uppnår behörighet till gymnasiet har inte publicerats sedan 2016 så det är svårt att presentera en rättvis jämförelse av Skolfambarnens resultat i förhållande till andra barn i familjehem. Jämfört med de ca 85 procent av alla barn som når behörighet når 75–80 procent av Skolfambarnen behörighet till gymnasiet. Det är ändå betydligt fler än det vi känner till från Socialstyrelsens och Skolverkets undersökning 2015-2016. Då uppnådde 52 procent av pojkarna respektive 60 procent av flickorna i familjehem behörighet till gymnasiet.

Genom sitt engagemang i Skolfam fyller Stiftelsen Allmänna Barnhuset det behov av samordning som ingen myndighet eller annan organisation ansvarar för. Genom detta stärks möjligheterna för Skolfam som arbetsmodell att etableras utan att kvaliteten urvattnas.

Bakgrund

Skolfam startade i Helsingborg år 2005. Sedan 2008 har Stiftelsen Allmänna Barnhuset haft en aktivt stödjande roll i etableringen av Skolfam i Sverige. Sedan 2013 har Stiftelsen Allmänna Barnhuset varit nationell samordnare, med uppdrag att utveckla, kvalitetssäkra, följa upp och sprida arbetsmodellen i Sverige. Stiftelsen Allmänna Barnhuset har understött arbetet genom att organisera och leda en nationell styrgrupp, anställa en nationell samordnare, kontinuerligt utveckla manual och utbildning av ny personal, samt att årligen följa upp resultat och kvalitet i nationella enkäter och årsrapporter.

Skolfams kvalitet utvärderas varje år med hjälp av nationella enkäter som ger ett bra underlag för områden som behöver ses över.

Svaren sammanställs av Stiftelsen Allmänna Barnhuset i Skolfams årliga rapport, där barnens uppnådda skolresultat, teamets organisation och eventuella förändringar och utmaningar redovisas.

Skolfam har ända sedan uppstarten utvärderats vetenskapligt av forskare. Två lokala projektutvärderingar har publicerats i vetenskaplig fackgranskade tidskrifter från Helsingborg (Tideman et al, 2011) och Norrköping (Tordön, Vinnerljung och Axelsson, 2014). En hälsoekonomisk studie från Linköpings universitet slog fast arbetsmodellens hälsoekonomiska nytta (Bernfort & Lundqvist, 2014). En nationell effektutvärdering med kvasiexperimentell kontrollgruppsdesign publicerades 2017 (Durbeej & Hellner, 2017). Slutligen har en nationell sammanställning av utvecklingen för alla barn i Skolfam publicerats i två vetenskapliga artiklar 2020, en som beskriver utgångsläget vid den första kartläggningen i förhållande till normdata (Tordön et al 2020a) och en som jämför utvecklingen på två års tid (Tordön et al 2020b).

Skolfam har en styrgrupp som består av ledamöter från de fyra regionerna Syd, Väst, Ost och Norr. Under 2020 har fyra möten skett digitalt. Vid mötena är Stiftelsen Allmänna Barnhusets generalsekreterare ordförande och samordnaren är föredragande.

Resultat

Skolfam finns idag med 38 team i 20 svenska kommuner. I sex av de nio största kommunerna i Sverige finns Skolfam men inte i någon av de 185 minsta kommunerna. Det är positivt att Skolfam finns i de större kommunerna och att samtliga större kommuner har fler än ett team, men det är också olyckligt att Skolfam lyser med sin frånvaro i många kommuner. Detta blir problematiskt i förhållande till Barnrättskommitténs kritik av Sverige avseende likabehandling av barn.[5] De barn som är placerade i familjehem i kommuner av mindre storlek bör ha samma rätt till Skolfam som barn boende i större kommuner.

Under 2020 har arbetet med en manualrevidering genomförts i samråd med styrgruppen för Skolfam och under våren 2021 lanseras manualen i sin sjunde revision.

Följande kommuner var anslutna till Skolfam år 2020: Enköping, Falkenberg, Gotland, Göteborg, Gävle, Helsingborg, Härnösand, Katrineholm, Kungsbacka, Landskrona, Malmö, Motala, Nacka, Norrköping, Skellefteå, Sollentuna, Stenungssund, Stockholm, Sundsvall, Tjörn, Trollhättan, Kristianstad och Östersund. Dock valde tre av dessa kommuner att lägga ned Skolfam sommaren 2020:Landskrona, Kristianstad och Motala.

Varje år genomförs en kvalitetsuppföljning om hur det går för barnen och samarbetet fungerar i Skolfamteamen. Syftet med den årliga uppföljningen är att kunna följa resultatutvecklingen för de Skolfambarn som gått ut årskurs nio samt att kvalitetssäkra arbetsmodellens utförande runt om i landet. Årsrapporten publicerades i oktober 2020 och laddades ned 62 gånger från webbplatsen. En sammanfattning av innehållet följer här:

Sedan starten 2005 har totalt 1 316 barn kartlagts minst en gång i något Skolfamteam, varav 1 199 i de nu aktiva teamen. Av dessa har 663 barn även fått en andra uppföljande kartläggning. En svårighet som rör antalet barn i Skolfam är att flera team inte klarar av att möta efterfrågan från barn som uppfyller kriterier för att få påbörja Skolfam. I september 2020 var det 770 barn i väntan på att kartläggas för första gången. Mot den bakgrunden ser vi en fortsatt underkapacitet i våra kommuner, även om den minskar utslaget per aktivt team.

Av de 286 Skolfambarn som slutat grundskolan, har 211 behörighet till åtminstone gymnasieskolans yrkesförberedande program direkt vid examen åk 9. Ytterligare 18 Skolfambarn blev behöriga till gymnasieskolan efter ett års komplettering. Mätt som andel (behöriga/slutar åk 9) motsvarar resultatet 73,8 procent, en tillbakagång med 4,1 procentenheter sen 2019.

5. CRC/C/SWE/QPR/6-7, avsnitt 27

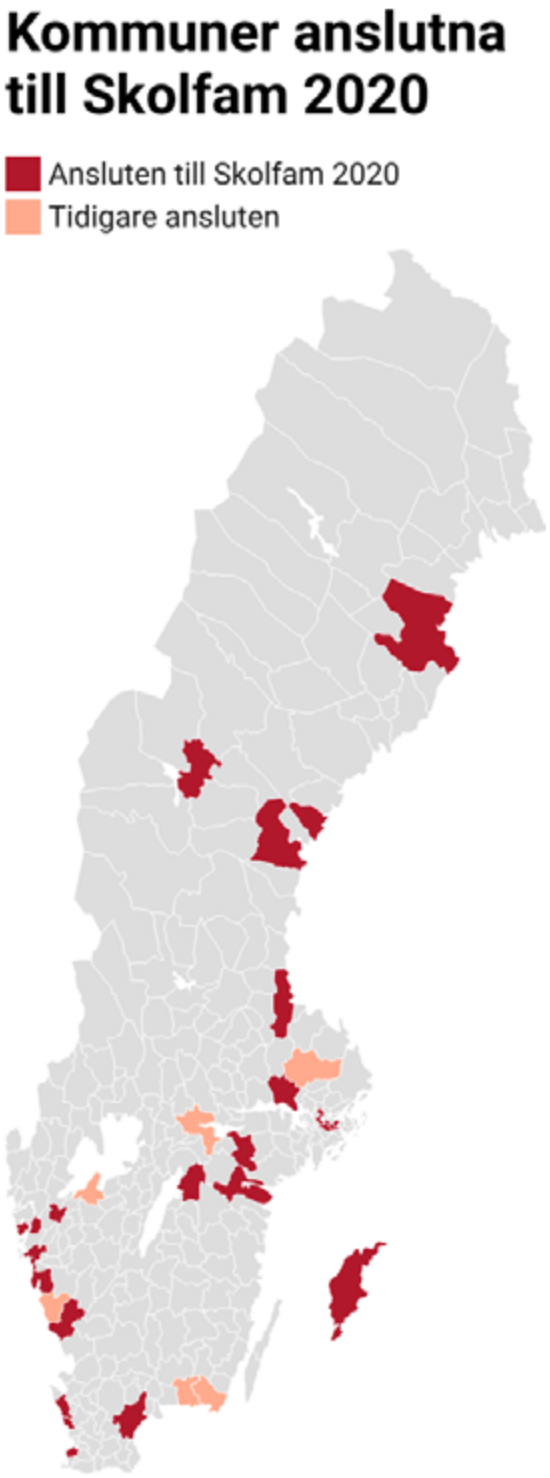

De senaste två åren har ett något lägre resultat redovisats än tidigare år. Detta kan bero på att fler team använder mer omfattande urvalskriterier vid underkapacitet än vad styrdokumenten anger. Om äldre barn prioriteras blir tiden i insats kortare och möjligheten att ändra en negativ utveckling sämre. Behovsbedömningar, alltså en förhandsbedömning av vilka barn man har extra oro för avseende skolan och som av den anledningen prioriteras framför andra, har potential att drastiskt sänka såväl Skolfams resultat som risken för förtida avbrott. Barn som avslutar Skolfam i förtid har också ökat. Detta beror på att fler vårdnadsöverflyttas, varvid insatsen avslutas. Det kan antas att dessa barn har en högre funktion och stabilare förhållande. Om detta stämmer blir barn med större sociala eller skolproblem kvar i insatsen och påverkar förutsättningarna för att nå jämförbara resultat med övriga barn. Mot bakgrund av att de är många förtida avslutade barn i Skolfam, 90 bara det senaste året, bedöms detta vara en betydande faktor som påverkar Skolfams resultat. Av de 90 barnen avslutades 36 på grund av återförening med tidigare vårdnadshavare och 24 till följd av vårdnadsöverflyttning till tidigare familjehem.

Som en del av kvalitetsuppföljningen skattar Skolfamteamen bland annat samverkan, barns delaktighet och metodtrogenhet. De allra flesta bedömer att samverkan fungerar bra. Barns delaktighet är ett prioriterat område, där teamen har höga målsättningar att inkludera barnen så långt det är möjligt. Under 2020 har tyvärr Covid 19-pandemin påverkat detta då fysiska mötet försvårats. Ändå självvärderar teamen ett högt värde, 3,98/5. Vad det gäller metodtrogenhet i förhållande till styrdokumenten som nätverket tagit fram nås medelvärdet 4,17/5. Även här har Covid 19-pandemin påverkat arbetet, tex. har vissa team gjort färre kartläggningar och uppföljningar. En omställning har skett till digitala möten. En utmaning som kvarstår från tidigare år är att stärka förankringen uppåt i organisationen, till förvaltning och kommunledning.

Forskning och studier

Avhandlingen *Health, Experienced Support and School Performance among Children in Out-of-home care* (Tordön, R.) som handlar om hälsa, upplevt stöd och skolprestation bland barn i samhällsvård publicerades 2020 vid Linköpings universitet. Forskningen hade beviljats medel från Stiftelsen Allmänna Barnhuset. Resultaten kring skolprestationer bygger på kartläggningsdata från Skolfam. Slutsatsen är att barn i Skolfam ökar sina förmågor i såväl läsförståelse som matematik och intelligens efter de två första åren av insatsen, men visar ingen mätbar skillnad i känslomässigt påverkad funktion eller exekutiv funktion på lägre nivå, exempelvis textavkodning.

Den effektutvärdering som tidigare gjorts följs upp och kommer att vara klar under 2021. Studien kommer att ta ut resultat från nationella prov samt betygsresultat från årskurs nio, för de barn som var med i effekt-utvärderingen 2016. Syftet är att studera mer långsiktiga effekter av Skolfam på slutbetygen.

Aktiviteter

2020 blev inte riktigt som andra år. De regionmöten som vanligtvis sker två gånger per år, reducerades till ett möte som blev digitalt för de fyra regionerna. Ytterligare förändringar på grund av pandemin var att de årliga utvecklingsdagar som både team och ledningspersoner deltar i varje år fick ställas in med kort varsel. Temat var tänkt att fördjupa kunskaperna i att skriva Skolfamplaner.

I början av året inträffade en tragisk händelse då en liten flicka som fått flytta ifrån sitt familjehem dog hemma hos sina föräldrar. Händelsen skapade en livlig debatt i landet, både i media och inom politiken, bland annat i riksdagen. Socialutskottet bjöd i oktober in till en hearing för att fokusera på den lagstiftning som behövs för att skydda barn inom samhällsvård. Stiftelsen Allmänna Barnhuset deltog på hearingen och skickade efteråt in en skrivelse till socialutskottet för att framföra synpunkter. Bland annat påtalades att insatser till barn, t.ex. Skolfam inte med automatik bör avslutas om vårdnaden om ett barn flyttas till familjehemsföräldrarna, vilket idag i stort sett alltid händer.

Utredningen om en mer likvärdig skola överlämnade sitt betänkande till utbildningsministern i april 2020, där Skolfam nämns som en framgångsrik insats. För att även mindre kommuner skulle kunna få tillgång till modellen, föreslår utredningen ett regionalt samarbete förankrat i en stärkt elevhälsa. Enligt utredningen skulle det betyda ”dramatiskt förbättrade chanser för alla dessa elever att klara studierna”.

Spridning

Den årliga konferensen 2020 planerades om och genomfördes i stället digitalt med temat ”Placerade barns lärande och utveckling”. På konferensen deltog framför allt specialpedagoger, psykologer och socialsekreterare som i sitt yrke möter barn som är placerade. Konferensen hade cirka 140 deltagare som fick lyssna till aktuell forskning och konkreta metoder som går att använda i verksamheter.

Skolfam medverkade med ett seminarium på Barnrättsdagarna och på ett av stiftelsens webbinarier med temat Placerade barn och rätten till en god utbildning, som hade 505 visningar under året.

Arbetet framöver

För att säkerställa varje barns rätt till en god utbildning, ser Stiftelsen Allmänna Barnhuset behov av en utökad implementering av Skolfam. Endast 11 procent av alla placerade barn (7 100 barn placerades i grundskoleåldern) var med i Skolfam under 2020. Antal kommuner har minskat och implementeringen har avstannat och finns nu i 20 av landets 290 kommuner. Skolfam skulle kunna organiseras och implementeras så att även mindre och resurssvaga kommuner ska kunna starta Skolfam men då behövs ett tillskott till Stiftelsen Allmänna Barnhuset. Med ekonomiska medel kan vi projektleda en utvecklingsmodell kring samverkan

mellan kommuner och region, avseende personal och ekonomi för att fler barn ska kunna få del av det stöd som Skolfam ger för att familjehemsplacerade barn ska klara grundskolan med behörighet att söka till gymnasiet.

Under 2021 kommer en populärvetenskaplig rapport att publiceras, baserad på den avhandling om hälsa, upplevt stöd och skolprestation bland barn i samhällsvård som lades fram 2020.

Skolfam är ett verktyg för kommuner att leva upp till skollagens krav på sitt kompensatoriska uppdrag och socialtjänstlagens krav på trygghet, jämlikhet och aktivt deltagande i samhällslivet.

Bild från Skolfams digitala konferens. På bild i stolarna: Rikard Tordön och Hilma Forsman i samtal. På bild i förgrunden: Ellinor Åslin Hägg sköter tekniken.

Letterbox Club Sverige

Studier visar att det finns tydliga samband mellan dåliga skolresultat och framtida psykosociala problem. Barn som bor i familjehem eller lever i familjer med långvarigt försörjningsstöd riskerar ofta att få sämre skolresultat än andra barn.[6] Därför är det viktigt att ge dessa barn extra stöd, för att de ska få samma rätt och möjlighet till utveckling som alla andra. Vi vet att om familjehems-placerade barn slutar grundskolan med behörighet att söka till gymnasiet halveras deras risker för psykisk ohälsa i vuxen ålder.

Bakgrund

Letterbox Club Sverige är en insats som vänder sig till barn i familjehem eller barn i familjer som har försörjningsstöd. Syftet är att stimulera och väcka barnens nyfikenhet och lust att läsa, räkna och lära sig, genom att skicka paket med böcker, spel och skrivmaterial till barnen.

Insatsen Letterbox Club Sverige kan vara ett grundläggande stöd i att skapa lust till lärande, då stimulans via paketen sker i hemmet som en förstärkning av den utbildning barnet får i skolan. Om lust uppstår ökar barnets förutsättningar att nå goda skolresultat. Under de år som Letterbox Club har utvecklats i Sverige har utvärderingar och studier visat på att det är en insats som både barn och föräldrar tycker om att delta i. Det beskrivs också att barnen känner sig utvalda och uppmärksammade när de får paket och att det hos många barn väcks en nyfikenhet att använda materialet i paketen. En hel del föräldrar beskriver att deltagandet i Letterbox Club Sverige bidrar till interaktion och gemensamma aktiviteter mellan dem och barnet.

För att kunna erbjuda Letterbox Club Sverige med god kvalitet behövs en organisation som kan distribuera paketen och utveckla Letterbox Club Sverige.

Enligt barnkonventionen har varje barn rätt till utbildning och utveckling [7], vilket är grunderna i Letterbox Club. Dessutom ska konventionsstaterna sprida barnböcker så att barnet har tillgång till information och material som främjar välmående och hälsa.[8]

I barnets rätt till utbildning ska barnet stå i centrum och undervisningsmetoderna ska anpassas för barns skiftande behov. Det övergripande syftet med utbildning är att maximera barnets förmåga och möjlighet att delta fullt ut och på ett ansvarsfullt sätt i ett fritt samhälle. Utbildningen ska vara barnanpassad, inspirerande och motiverande för det enskilda barnet.[9]

Barnrättskommittén påtalar att åtgärder behöver vidtas för att motverka skillnaderna och förbättra utbildningsresultaten för bland annat barn i missgynnade socioekonomiska situationer, barn i alternativ vård, asylsökande barn, barn som anses vara ”i transit”, samiska barn och barn med funktionsnedsättning.[10]

Letterbox Club startade i England för drygt 15 år sedan och är idag en insats som drygt 10 000 placerade barn årligen deltar i. Under uppbyggnaden av The Letterbox Club i England gjordes flera studier och utvärderingar. De genomfördes genom enkäter och testning av barnens

6. Social rapport, 2010
7. Barnkonventionen, art. 28 e
8. Barnkonventionen, art. 17 c
9. Barnrättskommitténs allmänna kommentar nr 1, 2001, ss. 5-6
10. CRC/C/SWE/QPR/6-7, punkt 27 a

kunskapsnivåer. Sammanlagt deltog nästan tusen placerade barn. Sammanfattningsvis var de deltagande barnen överlag nöjda med paketen och dess innehåll. Dessutom kände de sig speciella och utvalda när de deltog i projektet. Upplevelserna var att projektet hade förbättrat relationer och gett barn och familjehemsföräldrar gemensamma aktiviteter. Barnens kunskaper i matematik och läsning testades och visade lovande förbättringar i matematik och tydliga förbättringar i läsning.[11] 2016 publicerades resultaten från en studie från Nordirland där deltagarnas kunskaper hade jämförts med en kontrollgrupp, vilket är en starkare studiedesign än de tidigare. Studien visade att The Letterbox Club varken förbättrade de deltagande barnens läsförmåga eller deras attityder till läsning och skola. En slutsats som studien efterlämnade var att relationen mellan barn och familjehemsföräldrar samt deras engagemang i interventionen behöver bli starkare för att ge önskade effekter. I studien finns ett par förhållanden som kan ha påverkat resultaten, eller i varje fall kanske innebär att de inte är helt representativa för övriga deltagare. Dessa förhållanden är att barnen på Nordirland inte själva fått välja om de velat delta i The Letterbox Club eller inte utan de har anmälts i vilket fall. De flesta barnen var också placerade i släktinghem.

Sedan 2014 har det arbetats med Letterbox Club i Sverige. Först genom pilotprojekt och metodutveckling och de senaste åren genom en spridning över hela landet. Än så länge finns det paket i tre olika nivåer, orange för barn 6-7 år, blått för barn 8-9 år och rött för barn 10-11 år.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset har sedan 2014 följt utvecklingen av Letterbox Club Sverige, genom att från början bidra med uppmuntran till barn som deltog i pilotprojekten samt tryckning av projektrapport. Så småningom deltog Stiftelsen Allmänna Barnhuset i arbetsgruppen för Letterbox Club Sverige och sedan slutet av 2017 i styrgruppen. Bidraget var då främst i form av arbetstid och hjälp med nationell spridning. Hösten 2019 tog Stiftelsen Allmänna Barnhuset över organisationen av Letterbox Club Sverige från FoUrum social välfärd i Jönköpings län, och har nu huvudansvaret för genomförande och utveckling.

Resultat

I omgång 2020 deltog ca 550 barn från 28 kommuner, ett rekord i antalet deltagare. I utvärderingarna som besvarades efter omgång 2020 svarade drygt 86 procent av barnen att det var jättebra eller bra att delta i Letterbox Club Sverige. Av föräldrarna var det 88 procent som ansåg att det hade varit positivt eller mycket positivt att barnen deltagit. Drygt 82 procent av föräldrarna ansåg att deltagandet i Letterbox Club har bidragit till att de haft goda stunder med sina barn.

Detta år var också det år då Stiftelsen Allmänna Barnhuset hade fullt ansvar för organisationen av Letterbox Club Sverige. Försäljning och distribution av paket sker genom utbildningsbolaget Allmänna Barnhuset i Stockholm AB (ABiS), medan utvecklingsarbetet sköts av Stiftelsen Allmänna Barnhuset. Ett stort fokus har legat på att öka kännedomen och intresset för insatsen. Strategin har varit att lyfta Letterbox Club Sverige i sociala kanaler och nyhetsbrev, förtydliga informationen på webbplatsen, och göra riktade utskick för att nå fler kommuner.

Under hösten 2020 genomfördes ett webbinarium med namnet Placerade barn och rätten till en god utbildning, där Letterbox Club presenterades tillsammans med Skolfam. Webbinariet hade 505 visningar under 2020. Letterbox Club fanns också med som ett seminarium på Barnrättsdagarna. Projektmedel till en studieresa till England har beviljats från Centralförbundet för Socialt Arbete (CSA). Resan har fått skjutas på framtiden då den inte kunnat genomföras under 2020.

Kulturrådet har beviljat projektmedel till ett delprojekt som pågår från september 2020 till december 2021. Delprojektet kom till stånd då vi såg att flera kommuner ville använda paketen till barn med bristande kunskaper

11. Dymoke & Griffiths, 2010; Griffiths & Comber, 2011; Griffiths, Comber, & Dymoke, 2010; Griffiths & Comber, 2013; Winter, Connolly, Bell & Ferguson, 2011; Hancock & Leslie, 2014.

i svenska språket samt att några barn varje omgång visar sig ha svårt att ta till sig paketen p.g.a. läs- och skrivsvårigheter. Två tvärprofessionella projektgrupper har tillsatts där personer med särskild kompetens inom området ingår. Uppdraget handlar om att ta fram specialpaket med anpassat material för ovan beskrivna grupper av barn. Paketen ska prövas under omgång 2021.

Vidare har Stiftelsen Allmänna Barnhuset ansökt om projektmedel av Allmänna Arvsfonden med önskemål om att utveckla ett digitalt hjälpmedel som ett komplement till de fysiska paketen. Svar på ansökan väntas våren 2021.

Arbetet framöver

Under 2020 har ett arbete gjorts med att ta fram en rapport som beskriver forskning kring, och utveckling av Letterbox Club, samt sammanfattning av de utvärderingar som gjorts i Sverige. Rapporten ska lanseras i början av 2021.

Målet är att fortsätta arbeta med spridning i Sverige så att fler barn kan få del av Letterbox Club. För att lyckas med det behöver fler kommuner börja anmäla barn för deltagande.

Det finns olika idéer på hur Letterbox Club Sverige kan och behöver utvecklas framöver. Paket behöver tas fram för både äldre och yngre barn än de som nu tillhör mål-gruppen. En önskan finns att så småningom ha paket för barn i åldrarna 0–13 år. Ytterligare paketvarianter kan även behövas för målgrupperna inom mångspråk och tillgänglighet. Dessutom hoppas vi kunna ta fram ett utbildningspaket som stöd till föräldrar vars barn deltar. Under 2021 är ambitionen att genomföra en forskningsstudie om hur Letterbox Club Sverige kan användas förebyggande i socioekonomiskt utsatta områden, och under hösten utlysa forskningsmedel för en större studie under 2022.

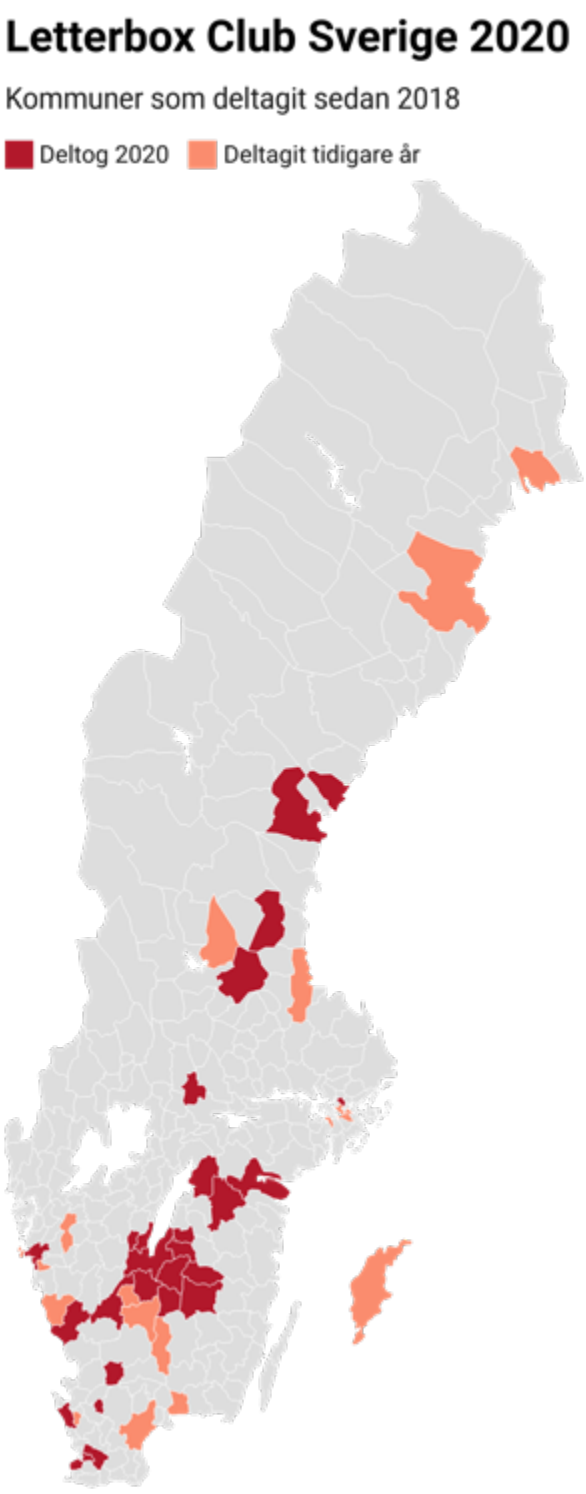

Barns och ungas delaktighet i den sociala barnavården

Barnrättskommittén rekommenderar Sverige att vidta åtgärder för att i praktiken eliminera diskriminering av bl.a. barn i marginaliserade och missgynnade situationer, inklusive barn i missgynnade socioekonomiska situationer och barn i alternativ vård. Kommittén rekommenderar också Sverige att vidta åtgärder för att säkerställa att principen om barnets bästa utgör grunden i handläggningen i alla beslut och nämner särskilt de sociala myndigheterna, samt att Sverige ska erbjuda systematisk och fortlöpande utbildning till alla personer som arbetar med och för barn.[12]

Rätt-ish hemma: Barnkonventionen för dig som bor i familjehem och HVB

Stiftelsen Allmänna Barnhuset är en samarbetspart i föreningen Knas Hemmas treåriga arvsfondprojekt, Rätt-ish hemma. Syftet med projektet är att skapa en nationell utbildning riktad till barn och unga som är samhällsplacerade idag. Det handlar om att barn och unga ska få god kännedom om sina rättigheter, ha goda möjligheter att påverka villkoren kring sin placering och känna sig delaktiga och få sina röster hörda. De ska även få kunskap om vart de kan vända sig om något inte fungerar som det är tänkt i placeringen. Projektets målgrupp, barn och ungdomar 12–20 år som just nu är i en placering, kommer att vara delaktiga i att utforma utbildningen.

Under workshops och träffar skapar unga tillsammans material som belyser vardagen i familjehem/jourhem och som blir grunden till utbildningsmaterialet. Efter projektets slut kommer den färdiga utbildningen, ”Dina rättigheter som placerad”, att spridas digitalt nationellt för att kunna nå så många placerade ungdomar som möjligt. Utbildningspaketet kommer att säljas till kommuner och socialtjänst samt via familjehemsutbildningarna nationellt.

Resultat

Stiftelsen Allmänna Barnhuset har i projektet ansvar för vuxenreferensgruppen. Under året har gruppen träffats vid två tillfällen för att bidra med tankar och idéer till projektet. Förutom att leda vuxenreferensgruppen ingår Stiftelsen Allmänna Barnhuset i projektets styrgrupp, som har haft regelbunden kontakt. Under 2020 har förutsättningarna för projektet drastiskt förändrats p.g.a. pandemin. De flesta möten har fått hållas digitalt under året. Knas Hemma har fått ställa om och genomföra workshops på alternativa sätt, genom digitala möten och genom att under sommaren anordna ett Rättish-läger för ungdomar.

Arbetet framöver

Rätt-ish hemma lanserar en ny webbplats i början på 2021. Webbplatsen vänder sig till ungdomar och kommer att innehålla ungdomars berättelser om livet, om hur det är att vara placerad och information om rättigheter. Knas Hemma kommer även att starta en chatt och hjälptelefon dit ungdomar kan vända sig.

12. CRC/C/SWE/CO/6-7, punkt 11, 12, 14

Barnrättssmedjan

Barnrättssmedjan är ett forum för gemensamma diskussioner kring hur vi kan föra arbetet med barnkonventionen vidare i Sverige. Syftet med Barnrättssmedjan är att skapa en tankesmedja för barnkonventionens genomförande. Barnrättssmedjan är ett samtalsforum där strategiskt viktiga personer för barnkonventionens genomförande tillsammans kan diskutera, processa, inspireras och vidga vyerna för att föra det pågående arbetet framåt.

Barnrättssmedjan riktar sig främst till praktiker inom myndigheter, kommuner och regioner. Personer som bjuds in har en lednings-, utvecklar- eller samordningsfunktion, inom statlig eller kommunal/regional verksamhet, med ansvar för att fördjupa arbetet med barn och ungas delaktighet inom socialtjänsten. Målet är att åstadkomma förbättringar genom att dela kunskap i dialog med varandra.

Resultat

Planeringen av en första Barnrättssmedja påbörjades under första kvartalet 2020. Den planerade Barnrättssmedjan blev inställd på grund av den pågående pandemin.

Arbetet framöver

Planeringen av att genomföra en Barnrättssmedja fortsätter och förhoppningen är att kunna genomföra ett möte under senhösten 2021.

Barn som anhöriga

2010 lades det till en bestämmelse i hälso- och sjukvårdslagen (HSL) för att säkerställa att barn och unga får stöd och hjälp när de är anhöriga. Den säger att personal särskilt ska beakta barns behov av information, råd och stöd. Trots att utvecklingen går framåt så går den för långsamt.

Det är alltför många barn och unga som idag inte får den information och det stöd som de behöver och forskning visar att detta ökar risken att utveckla både egen fysisk och psykisk ohälsa. Många barn och unga som har en förälder som är sjuk känner en stor oro och ensamhet och detta påverkar naturligtvis deras skolgång men också deras möjlighet till en meningsfull fritid, lek och vila. Barn och unga som är anhöriga är en sedan länge känd riskgrupp för att utveckla egen psykisk och fysisk ohälsa. Stiftelsen Allmänna Barnhuset har sedan 2011 utvecklat och spridit en förebyggande modell för att uppmärksamma barn när de är anhöriga.

FN:s barnrättskommitté kommenterar att barn i Sverige i marginaliserade och missgynnade situationer riskerar att diskrimineras och hur viktigt det är att barnets bästa ska integreras och tillämpas i alla beslut som rör barnen särskilt när de lever i utsatta situationer. De rekommenderar att Sverige bör öka medvetenheten och innebörden av barnets bästa samt vägleda och utbilda alla yrkesgrupper som kommer i kontakt med barn om att barnets bästa alltid ska vara det primära. Vidare poängterar de vikten av att yrkesgrupper som möter barn och unga får utbildning i barnets rätt att bli hörd och att få sin åsikt beaktad i frågor som rör dem i enlighet med artikel 12 i Barnkonventionen samt vägar för att möjliggöra detta.[13]

13. CRC/C/SWE/QPR/6-7

BRA – Barns rätt som anhöriga

Stiftelsen Allmänna Barnhuset startade 2011 utvecklingsarbetet BRA med målsättningen att:

- skapa förutsättningar för barn som är anhöriga att få information, råd och stöd.
- öka kunskap om barnkonventionen hos barn.
- öka barnens makt i sina egna liv.
- öka förståelse, kunskap och engagemang hos politiker, chefer och vuxna om barn när de är anhöriga och deras rättigheter.

Inom ramen för projektet har BRA-samtal utvecklats. Det är en samtalsstruktur som ska ge stöd till personal i hur de kan gå tillväga när de uppmärksammar barn när de är anhöriga och deras rätt till information, råd och stöd. Syftet är att barnet ska få möjlighet att uttrycka sina behov och därmed kunna få relevant information och vid behov stöd.

Det finns en tvådagars utbildning i BRA-samtal att beställa för grupper regionalt. Minst två öppna utbildningar erbjuds dessutom varje år i Stiftelsen Allmänna Barnhusets egna lokaler i Stockholm. Stiftelsen Allmänna Barnhuset har åren 2013–2020 utbildat sammanlagt 325 personer i BRA-samtal. Utöver det har utbildare genomfört regionala utbildningar i BRA-samtal. Det finns en vidareutbildning för personal som får möjlighet att, inom ramen för sin tjänst, utbilda i den egna verksamheten. Hittills har 35 personer genomgått ledarutbildningen för att bli utbildare i BRA-samtal i olika verksamheter runt om i landet.

Resultat

Satsning för att stärka implementeringen av BRA modellen

Under året har en satsning gjorts för att stärka och stödja personal som är utbildad i BRA-samtal och öka förutsättningarna för modellens implementering. Ett nyhetsbrev lanserades under 2020, som kallas BRA Boosterbrev. Boosterbrevet erbjuds till all utbildad personal, för att ge inspiration för att fortsätta det viktiga arbetet att ge barn den information som de har rätt till som anhöriga. Ett brev skickades ut under våren och ett under hösten.

För att göra material och information mer lättillgänglig har en lösenordskyddad sida skapats där utbildad personal kan hämta och ladda ner aktuella samtalsverktyg och broschyrer. Där finns även olika BRA-affischer för utskrift, med citat från barn för att synliggöra BRA-samtal på arbetsplatsen. En liten pin har tagits fram med BRA-loggan, som kan bäras av personal och visa att de arbetar med modellen.

För att öka vår kunskap om hur samtalsverktygen cirklarna fungerar i praktiken har ett utvärderingsblad med smileys tagits fram för barn och unga. Det finns för nedladdning på den lösenordskyddade sidan och kan fyllas i tillsammans med barnet efter att en cirkel använts i samtalet.

Utbildningar och nätverksträff

Genom att erbjuda möjlighet att avsluta utbildningen digitalt kunde de utbildningar som påbörjats under året också avslutas trots pandemin. I början av året avslutades en regional utbildning i Lund, två utbildningar genomfördes i Stockholm och en regional utbildning i Göteborg.

En nätverksträff för BRA utbildare genomfördes den 2–3 september i Stockholm.

15 personer kunde delta på plats och några deltog digitalt. En del av träffen handlade om erfarenhetsutbyte och information om uppdateringar och förändringar av utbildningsmaterialet. När det gäller modellen har det gjorts två förändringar i cirkeln ”Rätt till information” och i utbildningen har ett rollspel lagts till.

Nätverket fick också information om Arvsfondsprojektet för att utveckla modellen för yngre barn och utvecklingen av BRA-samtal för barn i osäkert och skyddat boende. Pandemin har inneburit svårigheter för några att genomföra utbildningar och det fanns därför ett önskemål om att anpassa utbildningen så att den kan erbjudas helt digitalt. De som var intresserade inbjöds till en arbetsgrupp för fortsatta diskussioner om en digital BRA-samtals utbildning.

Efter nätverksträffen har en Facebookgrupp för utbildarna skapats för att på ett enkelt sätt möjliggöra erfarenhetsutbyte mellan träffarna.

BRA-samtal för barn i osäkert eller skyddat boende

Ett försök att pröva BRA-samtal med anledning av att barnets boendesituation startades 2019. Försöket är en pilot i två delar som utvärderas i ett forskningsprojekt av Maria Eriksson, professor i socialt arbete vid Ersta Sköndal Bräcke högskola. Den ena delen gäller barnfamiljer i Skarpnäcks stadsdelsförvaltning som är hänvisade till tillfälliga boendealternativ då de saknar egen eller förhyrd bostad och inte bor i något stadigvarande andrahands- eller inneboendekontrakt. I den andra delen deltar Kriscentrum för kvinnor i Stockholm. Det gäller barn som kommer med sin mamma till ett skyddat boende, en våldsutsatt grupp barn med potentiellt stora stödbehov. Rädda Barnens Centrum för stöd och behandling medverkar även genom konsultation och stöd.

Under året har samordnaren för BRA från Stiftelsen Allmänna Barnhuset deltagit i möten med personalen i Skarpnäcks stadsdelsförvaltning och Kriscentrum för kvinnor i Stockholm. Anpassningar av modellens samtalsverktyg och broschyr har tagits fram efter diskussioner med personalen. Kriscentrum har under året börjat genomföra BRA-samtal med barn. I Skarpnäck har pandemin påverkat försöket och det dröjde till hösten innan det förberedande arbetet med att rekrytera familjer kunde sättas i gång.

BRA-samtal - en pusselbit i ett EU projekt

Under året blev Stiftelsen Allmänna Barnhuset tillfrågade av Rädda Barnen att vara medsökande i EU-projektet AVEC, After the Violence: Ensuring Child Rights Based Protection and Support to Children who are victims of Domestic Violence, during and after their stay at Women Shelters in Sweden. Projektet syftar till att genom ett samarbete mellan några olika aktörer, i en pilot pröva en modell för att stärka barns skydd, stöd och rättigheter i skyddade boenden. BRA-samtal skulle ingå som en komponent i en modell med arbetsnamnet ”pusslet”.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset samtyckte till att delta som medsökande, tillsammans med Rädda Barnen, Ersta Sköndal Bräcke högskola och Linköpings universitet (Barnafrid) och Stiftelsen Göteborgs Kyrkliga Stadsmission. Strax innan sommaren blev det klart att EU beviljat medel till ett tvåårigt projekt med start i januari 2021.

Piloten kommer att genomföras på skyddande boenden i Malmö, Göteborg och Gävle. De tre pusselbitarna är information, samordning och lek. Traumamedvetenhet och barnrättsperspektiv är en röd tråd i projektet. BRA-samtal ingår som den del som handlar om barnets rätt att uttrycka sitt behov av information och stöd med anledning av vistelsen på det skyddade boendet. Samordning, mellan olika aktörer runt barnet, socialtjänst, hälso- och sjukvård m.fl. ska prövas i en modell, där barnets delaktighet är central. Lek är grundläggande för barnets utveckling och kan stärka återhämtningen för barn med svåra upplevelser. Volontärer från Rädda Barnen kommer att genomföra aktiviteter med strukturerade och fri lek tillsammans med barnen och deras mammor.

Personalen på de skyddade boendena som ingår i piloten kommer även få utbildning i Traumamedveten omsorg (TMO).

Spridning av modellen BRA-samtal

I maj sände Stiftelsen Allmänna Barnhuset ett webbinarium med temat Barns rätt som anhöriga som innehöll information om modellen BRA-samtal, hur det är att växa upp som anhörig samt en intervju med barnrättsorganisationen Maskrosbarn. Webbinariet hade 1 688 visningar under 2020.

BRA, Barns rätt som anhöriga hade även ett seminarium på Barnrättsdagarna – det mest sedda av Stiftelsen Allmänna Barnhusets seminarier med 281 visningar av 202 unika personer.

Under hösten höll vi en föreläsning om BRA-samtal på en digital konferens, ”Familjeorienterat arbetssätt och tidig upptäckt – stärkt stöd till barn som anhöriga i familjer med missbruk och beroende” som anordnades av Länsstyrelsen i Uppsala län (se bild s. 41). Målgruppen var anställda inom socialtjänsten och regionen. Konferensen sändes i tre block med filmade föreläsningar via Länsstyrelsens hemsida. Föreläsningen om BRA-samtal sändes den 2 december i block 3. Temat var metoder för att stödja barn när de är anhöriga med efterföljande diskussion från de andra medverkande i blocket samt möjlighet för lyssnarna att ställa frågor. Intresset var stort för BRA-samtal och att modellen går att använda vid alla typer av anhörigskap.

Den animerade informationsfilmen om BRA-samtal som lanserades 2019, hade under året 1 989 visningar. Antologin Barns rätt som anhöriga såldes i 80 exemplar.

Sveriges kommuner och regioner (SKR) lyfte BRA-samtal på sin webbplats, i en lista som de sammanställt under 2020 på de mest användbara metoder och verktyg som används av socialtjänsten i samtal med barn, för att kommuner enklare ska hitta information om det utbud som finns.

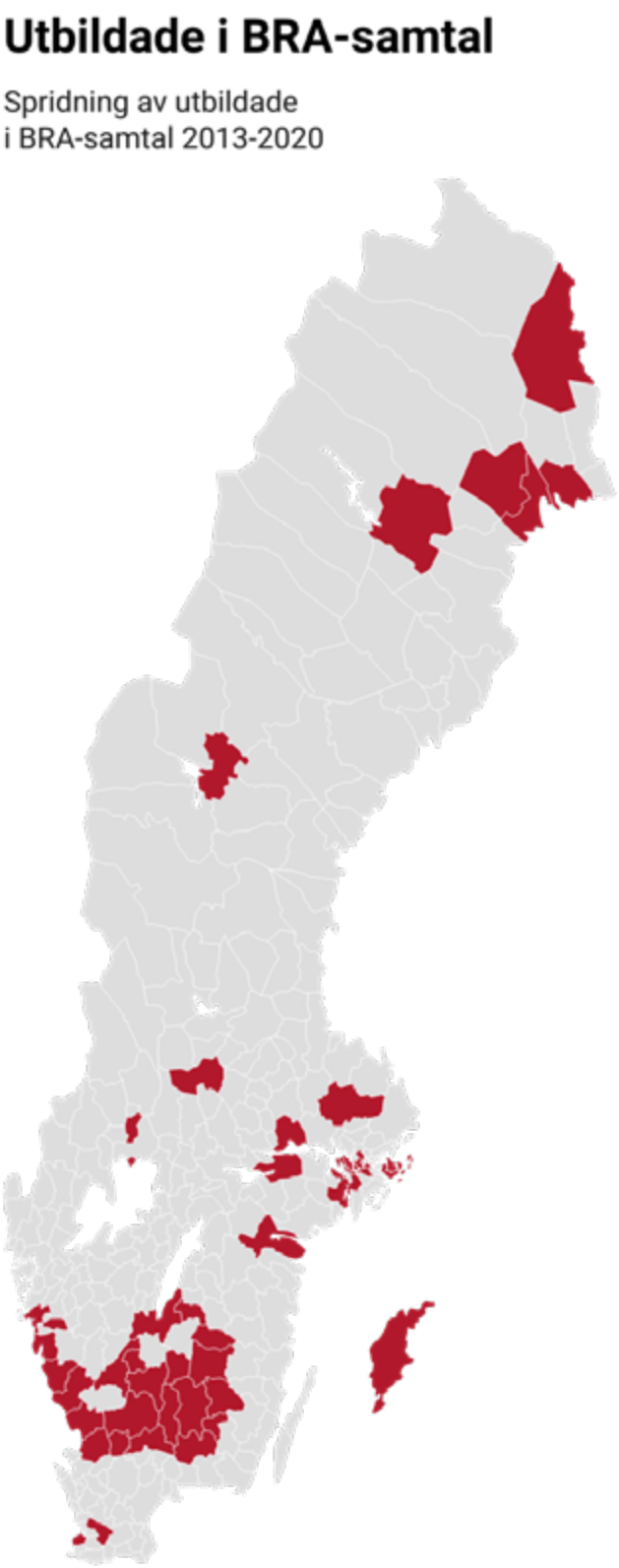

Bonnie Friedh föreläser om BRA-samtal för Länsstyrelsen i Uppsala län.

Aktiviteter

Stiftelsen Allmänna Barnhuset deltog i den digitala nätverksträff som Nationellt kompetenscentrum anhöriga och Socialstyrelsen bjöd in till 15–16 september 2020. Det övergripande syftet med forskarnätverket Barn som anhöriga är att samla forskare som är verksamma inom området, att skapa nya kontaktytor mellan forskare och inspirera till samarbete, samt att vara ett nätverk som arbetar för att föra ut forskning om barn som anhöriga.

Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning, CAN, bjöd in Stiftelsen Allmänna Barnhuset till att medverka i en referensgrupp för Spela Roll-veckan 2021. ”Spela Roll! är en kampanj som syftar till att öka medvetenheten om de svårigheter som hundratusentals barn i Sverige upplever på grund av sina föräldrars alkoholproblem. Syftet med referensgruppen är att ge arrangörsgruppen för Spela Roll en bild från olika organisationer kring vad som pågår på området i Sverige kring frågan om alkohol, föräldraskap och barns rättigheter samt att få input i frågan om barnombud. Ett första referensgruppsmöte genomfördes den 21 augusti. Förutom Stiftelsen Allmänna Barnhuset deltog företrädare från Barnombudsmannen, De glömda barnen i Västra Götaland, Länsstyrelsen nationell ANDTS samordnare, Socialstyrelsen samt Stödgruppsledarnas förening Sverige.

Arbetet framöver

Under året som gått har det blivit tydligt att vi kommer behöva utveckla utbildningen i BRA-samtal för att kunna genomföras digitalt. Det är också ett viktigt led i att kunna öka tillgängligheten för personal i hela landet. För att stärka kvalitetssäkringen av BRA modellen och utbildningen kommer vi att nästa år göra en analys av vilka behov av utvärdering av modellen och utbildningen som vi har både på kort och lång sikt.

Den pågående piloten av BRA-samtal i osäkert och skyddat boende fortsätter nästa år, då även EU-projektet AVEC, efter våldet startar. Med utgångspunkt från erfarenheterna från piloten på Kriscentrum för kvinnor i Stockholm kommer BRA-samtal och utbildningen modifieras under första halvåret. Två regionala utbildningar kommer därefter att genomföras under hösten 2021.

Det finns en ökad medvetenhet om barnets rätt att själv få möjlighet att komma till tals och uttrycka sina behov vid kontakter med vård och omsorg. Några verksamheter har uttryckt intresse för att använda de samtalsverktyg som ingår i BRA-samtal för andra målgrupper. Det är ett utvecklingsarbete som Stiftelsen Allmänna Barnhuset kommer att diskutera under de kommande åren.

BRA-samtal för yngre barn

BRA-samtal för yngre barn är ett projekt som drivs med stöd av Arvsfonden. Projektets målsättning är att med utgångspunkt i BRA modellen skapa nya kommunikationsverktyg anpassade för barn 3–6 år när de är anhöriga.

Utvecklingsarbetet sker tillsammans med barn som medforskare på en förskola samt med expertgrupper bestående av barn som har egna erfarenheter av att vara anhöriga. Barns delaktighet i projektet innebär att vi tillsammans med barnen utforskar hur de vill kommunicera med vuxna. Barnets rätt att komma till tals enligt artikel 12 i barnkonventionen är central.

Resultat

Under 2020 genomfördes den största delen av det första året av projektet BRA-samtal för yngre barn (jan-okt). En projektarbetsgrupp sattes samman, som haft regelbundna träffar under första halvåret. En grupp med experter från olika verksamheter har bidragit till projektet med sina sakkunskaper under året. Expertgruppens kompetenser rör bland annat psykologi, socialt arbete, barns delaktighet och förskoledidaktik. Som en del i att lägga grunden till arbetet med barn som medforskare har projektarbetsgruppen en kontinuerlig omvärldsbevakning av studier, artiklar och rapporter inom relevanta ämnesområden, med särskilt fokus på metoder och yngre barns aktörskap.

Det första projektåret har huvudsakligen inriktats mot att planera och förbereda kontakt med personal, föräldrar och barn. Året inleddes med att förankra projektet på vår samarbetsförskola. Pandemin påverkade vår möjlighet att besöka förskolan. I stället valde vi att engagera personal och barn utan att vara på plats själva genom att de skulle ta fram underlag till en animerad kortfilm om barns rättigheter. Samarbetet genomfördes på distans, förutom vid ett tillfälle då vi fick följa med en barngrupp från förskolan till skogen. Pedagogerna arbetade med barnen till viss del med rollspel men i huvudsak genom gruppintervjuer. Tillfällena ljudinspelades, och pedagogerna skickade transkriptioner samt förde dialog och berättade om arbetet för oss. Vi sammanställde materialet och tog hjälp av en expert inom barnrättsfrågor i arbetet med manus. En animatör anlitades att ta fram film och göra ljudsättning. Filmen blev klar i oktober och förskolan fick därefter ta del av den för att kunna visa för barnen. Som en följd av pandemin fick vi tyvärr byta samarbetspart efter sommaren och under hösten startades en förankringsprocess med en ny förskola.

En annan del av projektet inbegriper att involvera barn med egna erfarenheter av anhörigskap. I oktober höll vi en tvådagars workshop med tio barn 5-7 år som lever i familjer med beroendesjukdom, som en del i arbetet med att utforma en expertgrupp med barn. Barnen bjöds in till att genom lek, skapande och samtal få möjlighet att berätta om sina erfarenheter av att prata med vuxna och hur de skulle vilja att det var. Barnen var mycket engagerade och deltog i de olika aktiviteterna med stort intresse. En erfarenhet var att det var en utmaning att träffa så många barn samtidigt i grupp. Även om workshopen i sig blev en positiv upplevelse för barnen så upplevde vi att kopplingen till projektet blev otydlig. De barn som är intresserade kommer därför att få mer information om vad ett deltagande som barnexpert i projektet innebär. Därefter kommer vi att under nästa projektår arbeta vidare i mindre grupper med teman och frågeställningar som rör hur barn vill kommunicera med vuxna.

I början på projektår två (i december) påbörjades ett arbete med att ta fram ett anpassat bildstödsmaterial om projektet till de förskolebarn som ska delta.

Arbetet framöver

Under 2021 fortgår år två i projektet BRA-samtal för yngre barn, då fokus är att undersöka tillsammans med barn. Det gör vi dels på vår samarbetsförskola, dels i expertgrupper med barn med egna erfarenheter av att vara anhöriga. Undersökandet och det material som skapas då utgör underlag till arbetet med att ta fram samtalsverktyg anpassade för barn 3-6 år.

Barn i separationer och vårdnadstvister

Långvariga och svåra konflikter mellan föräldrar kan påverka barns utveckling negativt.[14] Barn riskerar att fara mycket illa, den livsviktiga leken och skolarbetet blir lidande och kamratrelationerna påverkas.

Forskning, utvecklingsarbeten och erfarenheter från praktiker visar att separerade föräldrar och föräldrar i separation med djupare konflikter eller med belastningar såsom våld, missbruk eller psykisk ohälsa inte blir tillräckligt hjälpta av det stöd som samhället idag erbjuder och kan vara i behov av ytterligare stöd. Det tar sig uttryck i att föräldrar återvänder gång på gång till socialtjänstens familjerätt, de söker sig till domstolen för att få sina konflikter hanterade i en tvist och orosanmälningar görs till socialtjänsten med barnavårdsutredningar som följd.

14. Bergman & Rejmer 2017, Rejmer 2003, SOU 2017:6 Se barnet!

Ett arbete med att förbättra barnets situation i separationer och vårdnadstvister är att verka för att barnets bästa beaktas i alla beslut som rör barn, artikel 3. Att barn ska skyddas från all form av våld, artikel 19 är central. Stiftelsen Allmänna Barnhuset omvärldsbevakar och agerar på nationell nivå, för att synliggöra behov av förbättringar samt peka på möjliga vägar framåt. Det innebär ett arbete i linje med artikel 4, att varje stat ska ta ansvar för att uppfylla barnets rättigheter. Artikel 8 som beaktar barnets rätt till sin identitet och släktförhållanden och artikel 11 om olovligt bortförande är i hög grad relevant i detta område.

Barnrättskommittén noterar ändringarna i föräldrabalkens bestämmelser om vårdnad, boende och umgänge men är bekymrad över att principen om barnets bästa i praktiken inte följs i tillräcklig utsträckning. Kommittén betonar också vikten av barnets rätt att komma till tals.[15]

Barnrättskommittén rekommenderar Sverige att erbjuda systematisk och fortlöpande utbildning till alla personer som arbetar med och för barn.[16]

Barnrättskommittén uppmärksammar Sverige på att – trots de positiva åtgärderna i lagstiftningen om barnets rätt att bli hörd – är denna rätt otillräckligt genomförd i praktiken, särskilt när det gäller vårdnad, boende och umgänge, socialtjänstutredningar eller i asylförfarandet.[17]

Dags att prata om – skilda föräldrar

Sedan 2018 arbetar Stiftelsen Allmänna Barnhuset med att sprida information till barn, vuxna och yrkesverksamma på webbplatsen **www.dagsattprataom.se**. Under 2019 uppdaterades webbplatsen med information som riktar sig till barn som lever med separerade föräldrar. Sidan bygger på intervjuer med barn med erfarenheter av föräldrar som separerat. Innehållet innehåller material som samlats in under projektet Samverkansteam och som samlats in från frivilligorganisationer, forskning och praktiker. Materialet syftar till att ge barn vägledning och stöd när föräldrar har separerat och är i konflikt med varandra.

Under sommaren 2020 sponsrades utvalda filmer riktade till barn på Snapchat och KIK med syftet att informera barn om att sidan www.dagsattprataom.se/skilda-foraldrar finns samt att de kan hitta information på sidan om hur det kan vara om deras föräldrar inte bor ihop, befinner sig i en familjerättslig konflikt eller ska separera.

Fliken Skilda föräldrar hade haft 8 517 sidvisningar under 2020, de tillhörande filmerna hade totalt 3 584 visningar. En utvecklingsgrupp vid Stiftelsen Allmänna Barnhuset har i uppdrag att uppdatera sidan.

15. CRC/C/SWE/CO/4/ punkt 27-28 och 30
16. CRC/C/SWE/CO/4/ punkt 21-22
17. CRC/C/SWE/CO/4/Punkt 20

Samverkansteam och DOORS

Under 2014–2017 drev Stiftelsen Allmänna Barnhuset försöksverksamheten ”Samverkansteam för barn och föräldrar i samband med separation”. Målet var att utveckla bättre anpassade arbetsmodeller som involverade både föräldrar och barn i processen i syfte att uppnå en trygg relation mellan barn och föräldrar.

Att föräldrar och barn är i behov av samordnade insatser lyftes i SOU 2011:51 Fortsatt föräldrar — om ansvar, ekonomi och samarbete för barnets skull. Mot den bakgrunden kunde utvecklingsarbetet drivas med medel från Socialdepartementet.

Fokus var att så långt som möjligt komma in tidigt, innan konflikten eskalerat. Målgruppen var barn och föräldrar som behövde stöd och insatser i samband med konflikt och/eller separation. I projektet arbetade man fram en tvärprofessionell samverkan i s.k. samverkansteam, prövade det systematiska frågeformuläret DOORS som gav underlag och information om vilket stöd som barn och föräldrar behövde och önskade, erbjöd stöd och insatser till barn och föräldrar och stärkte barnets delaktighet. Försöksverksamheten innebär att nya arbetssätt prövades i fem pilotkommuner med syfte att ge ett tvärprofessionellt samordnat stöd till föräldrar och barn i samband med konflikt eller separation.

Resultat

Under året bjöds de fem kommunerna som deltog i Samverkansteam in till en återträff. Även Södermalms stadsdelsförvaltning i Stockholms stad bjöds in då de låtit sig inspireras av arbetet och startat ett samverkansteam, mycket likt de som deltog i utvecklingsarbetet. Fyra av kommunerna från försöksverksamheten deltog tillsammans med Södermalm. De berättade att de alltjämt erbjöd barn och föräldrar ett samordnat stöd utifrån behov och att de använde sig av DOORS.

För att fortsatt verka för att barn med separerade föräldrar utvecklas gynnsamt har ett samarbete påbörjats med organisationen MÄN. Detta för att bidra med expertis i deras planering av att erbjuda föräldraskapsstöd till män i samband med separation, utifrån ett jämställdhetsfokus.

En ansökan om ett treårigt utvecklingsarbete för att öka samverkan, stärka barns rättigheter och utveckla kunskap om riskbedömning i familjerättsliga ärenden, har skrivits fram och olika sätt att finansiera arbetet har undersökts, bland annat i dialog med Vinnova.

Medarbetare med ansvar för detta fokusområde belönades med det årliga familjerättspriset 2020 av Riksföreningen för familjerättssocionomer.

Stiftelsen är inbjuden till ett nordiskt erfarenhetsutbyte på Island som syftar till att dela lovande initiativ och uppdrag inom det familjerättsliga fältet. Framskjutet till sommaren 2021 som en följd av pandemin.

Ett samarbete med Köpenhamns universitet har initierats utifrån deras arbete med att ta fram en digital struktur för tidigt stöd för föräldrar i separation. Plattformen Samarbete efter skilsmässa används i Danmark och på Island och har året översatts till svenska för att tas i användning i delar av södra Sverige. Samarbetet resulterade i två webbinarier under oktober då de två forskarna Gert Martin Hald och Søren Sander besökte Stockholm. Det ena riktade sig till beslutsfattare och det andra till professionella inom kommun och civilsamhälle.

Stiftelsen har bistått med sin expertis till Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöds regeringsuppdrag om stärkt samverkan i familjerättsliga ärenden som kommer att slutrapporteras under 2021.

Slutrapporten för Samverkansteam (2018) spreds i 172 sålda, 44 utdelade respektive 454 nedladdade exemplar under 2020.

Arbetet framöver

Ett fortsatt fokus ligger på att undersöka möjligheter för stiftelsen att axla rollen som nationell samordnare och därmed få förutsättningar att stötta kommuner i ett utvecklingsarbete där de erbjuder barn och deras föräldrar samordnat stöd utifrån behov i samverkansteam. Här ingår att fördjupa användandet av DOORS samt att utveckla ett barn DOORS.

Våld mot barn

De allra flesta vuxna och de allra flesta barn i Sverige tar kraftigt avstånd från alla former av våld mot barn. Ändå utsätts många barn för våld. Även om Sverige över tid lyckats förebygga mycket av barnmisshandeln är det en lång väg kvar innan alla barn i landet är skyddade från våld.

Våld mot barn är ett gigantiskt folkhälsoproblem som innebär stora konsekvenser för såväl enskilda barn och deras anhöriga som för samhället i stort. Barn som utsatts för våld löper ökad risk för en lång rad av beteendemässiga, fysiska och psykiska hälsoproblem, både omedelbart efter händelsen och under uppväxten och vuxenlivet. Barn som utsatts för våld löper också en ökad risk att i sin tur utsätta andra.

Barnrättskommittén rekommenderar Sverige att ytterligare stärka kunskaps- och utbildningsprogram, bl.a. kampanjer, som involverar barn, för att fler fall av övergrepp och våld mot barn ska anmälas och att fortlöpande utbilda personal i skolor och på institutioner om hur man kan upptäcka tecken på att barn far illa, samt vidta åtgärder för att utforma en heltäckande strategi för att förhindra och bekämpa övergrepp och vanvård av barn. Kommittén rekommenderar även Sverige att vidta åtgärder för att säkerställa att barn som utsatts för våld och övergrepp har tillräcklig tillgång till lämpliga fysiska och psykologiska insatser.[18] Stiftelsen Allmänna Barnhuset gör kartläggningar och sprider kunskap om våld och övergrepp till personer som arbetar med barn. Information som riktar sig till barn finns tillgängligt på webbplatsen Dagsattprataom.se samt i filmer och broschyrer. Stiftelsen Allmänna Barnhuset erbjuder stöd till regioner och kommuner att öka våldsutsatta barns tillgång till stöd och behandling samt utbildningar i metoder som Efter barnförhöret och KIBB (Kognitiv Integrerad Behandling vid Barnmisshandel).

FN:s samtliga medlemsländer har med Agenda 2030 antagit 17 globala mål för hållbar utveckling. Delmål 16.2 innebär att eliminera övergrepp, utnyttjande, människohandel och alla former av våld eller tortyr mot barn. 2016 initierade FN ett globalt partnerskap för att eliminera våld mot barn, där Sverige har utsetts till vägvisarland och åtagit sig att påvisa framgångsrika lösningar för att eliminera våld mot barn i olika miljöer.

Världshälsoorganisationen (WHO) har tagit fram sju strategier som syftar till att eliminera allt våld mot barn: Implementation and enforcement of laws; Norms and values; Safe environments; Parent and caregiver support; Income and economic strengthening; Response and support services; och Education and life skills.[19]

Mot bakgrund av detta ser Stiftelsen Allmänna Barnhuset ett stort behov att fortsätta utveckla och förankra metoder inom området, bedriva forskning samt sprida kunskapen vidare, för att möjliggöra varje barns rätt till goda livsvillkor.

18. CRC/C/SWE/CO/5. Punkt 28.
19. World Health Organization (2016). *INSPIRE: Seven Strategies for Ending Violence Against Children*. WHO Press.

Kartläggning av förekomsten av barnmisshandel

Det är viktigt att försöka ta reda på hur vanligt våld mot barn är. Det ger förutsättningar för att förebygga, skydda och stötta. Officiell statistik om antalet polisanmälningar eller anmälningar till socialtjänsten ger viss information – men ingen bild av hur många barn som verkligen är utsatta. Våld mot barn kommer relativt sällan till myndigheternas kännedom. När toleransen för våld minskar ökar anmälningarna till socialtjänst och polis, vilket vi sett de sista decennierna i Sverige.

Under 2016 genomförde Stiftelsen Allmänna Barnhuset på uppdrag av regeringen en kartläggning av barnmisshandel (vuxnas våld mot barn) i Sverige. Forskningsledare var Carolina Jernbro från Karlstads universitet. Barn och unga har barn fått svar på frågor om våld från vuxna under hela uppväxten anonymt. Det ger våldsutsatta barn, även de som inte kommit i kontakt med myndigheter, en möjlighet att komma till tals. Svaren ger därför en mer rättvisande bild av läget än vad antalet anmälningar gör.

Kartläggningen av barnmisshandel ger svar på frågor som: Hur vanligt är det att vuxna utsätter barn för fysisk och psykisk misshandel? Hur vanligt är det att barn försummas? Hur vanligt är det med sexuella övergrepp? Hur mår de elever som utsätts och vilken hjälp har de fått? Genom att ställa samma frågor som vid tidigare kartläggningar går det också att följa förekomsten av våld mot barn över tid. Enkäten till barn kombinerades med en enkät till föräldrar och med föräldraintervjuer. De fick bland annat frågor om barnuppfostran, om våld och om behov av föräldrastöd.

Enkäterna till barn och föräldrar resulterade i flera rapporter som publicerats sedan dess: Våld mot barn 2016 tillsammans med populärversionen Våld löser inget, Den bästa och svåraste uppgiften i världen – Barnuppfostran och konflikthantering bland föräldrar i Sverige 2017 samt Det är mitt liv – om hedersrelaterat våld och förtryck.

Resultat

Resultaten av kartläggningen av barnmisshandel 2016 har fortsatt att spridas via rapporter, filmer som tidigare tagits fram och genom föreläsningar.

I början av året lanserades rapporten Multiutsatta barn – om barn som utsatts för flera typer av barnmisshandel[20]. Rapporten togs fram på uppdrag av regeringen och utgår från kartläggningen av barnmisshandel från 2016. Den fördjupar analysen av resultaten med avseende på multiutsatta barn (barn som utsatts för tre eller fler former av barnmisshandel).

20. Jernbro, C. & Landberg, Å. (2020). *Multiutsatta barn – om barn som utsatts för flera typer av barnmisshandel.* Stiftelsen Allmänna Barnhuset.

I rapporten definieras barnmisshandel som våld från vuxna och de olika formerna är fysisk misshandel, psykisk misshandel, sexuella övergrepp, att bevittna våld mellan föräldrar och försummelse. Olika former av barnmisshandel överlappar i stor utsträckning varandra. Totalt 8,4 procent av eleverna i studien hade varit utsatta för tre eller fler former av barnmisshandel.

Oavsett vilken form av misshandel som eleverna varit utsatta för så uppgav de oftare att de mår mindre bra eller dåligt, de hade mer psykosomatiska symtom och det var vanligare att de försökt ta sitt liv. När en elev var multiutsatt så var de negativa effekterna på hälsan än större. Var tredje multiutsatt elev hade skadat sig själv vid minst fem tillfällen och nästintill var tredje multiutsatt elev hade försökt ta sitt liv. Det var också vanligare att de använde tobak, alkohol och narkotika och att de uppgav att de presterade sämre än sina klasskamrater.

De främsta riskfaktorerna för multiutsatthet är alla relaterade till någon form av svårighet eller problembeteende hos vuxna i familjen. Barn som någon gång bott med en vuxen som har problem med alkohol eller narkotika, psykisk sjukdom och kriminalitet samt barn som har en förälder som någon gång försökt ta sitt liv eller som tagit sitt liv är betydligt oftare multiutsatta än andra barn. Barn som inte själva får välja vem de ska gifta sig med eller leva tillsammans med som vuxen är också betydligt oftare multiutsatta.

Rapporten Multiutsatta barn lanserades under ett webbinarium i april som haft 2 900 visningar under året och presenterades även vid Barnrättsdagarna. Rapporten var den mest nedladdade publikationen på Stiftelsen Allmänna Barnhusets webbplats under året, med 915 nedladdningar.

I samarbete med Länsstyrelsen Östergötland tog Stiftelsen Allmänna Barnhuset fram en animerad film om hedersrelaterat våld med barn och unga som målgrupp - DET ÄR MITT LIV – om våld mot barn som inte får bestämma över sitt eget liv. Filmen bygger på den senaste kartläggningen om barnmisshandel och finns tillgänglig på tio språk; amhariska, arabiska, dari, engelska, franska, kurmanji, somaliska, sorani, svenska och tigrinja. Översättningarna gör att den kan spridas till asylsökande barn och unga, inklusive ensamkommande barn. Filmerna finns tillgängliga på YouTube samt på flera webbplatser bland annat dagsattprataom.se, hedersfortryck.se samt migrationsverket.se.

Under 2020 ansökte Stiftelsen Allmänna Barnhuset om medel från regeringen för att genomföra en ny kartläggning om våld mot barn. I oktober beviljades medel för planeringen.

De främsta riskfaktorerna för multiutsatthet är alla relaterade till någon form av svårighet eller problembeteende hos vuxna i familjen.

Arbetet framöver

Under 2021 kommer en engelsk översättning av rapporten Det är mitt liv – om sambandet mellan barnmisshandel och att inte få välja sin framtida partner[21] att publiceras i samarbete med Länsstyrelsen Östergötland.

Under 2021 kommer Stiftelsen Allmänna Barnhuset ansöka om medel från regeringen för att påbörja kartläggningen av våld mot barn studien. Stiftelsen Allmänna Barnhuset kommer även undersöka förutsättningarna för att genomföra en ny föräldrastudie 2021.

21. Jernbro, C. & Landberg, Å. *Det är mitt liv - om sambandet mellan barnmisshandel och att inte få välja sin framtida partner*. Stiftelsen Allmänna Barnhuset.

Forskning om sexuella övergrepp och våld mot barn

Varje barn har rätt att växa upp utan våld, och målet är att allt våld mot barn ska upphöra. Det är viktigt att försöka ta reda på hur vanligt våld mot barn är, det ger förutsättningar för att förebygga, skydda och stötta.

Barnrättskommittén är oroad över den fortgående barnprostitutionen och barnpornografin i Sverige och över bristen på data och kartläggning om sexuellt utnyttjande av barn. De rekommenderar att regeringen anstränger sig ytterligare för att eliminera förekomsten av sexuella övergrepp. De råder regeringen att upprätta en mekanism för systematisk insamling av data och kartläggning kring sexuellt utnyttjande av barn och att satsa mer på utveckling av program och politik för att förhindra att sådana brott begås.[22]

Den första studien genomfördes 2004 inom ramen för den statliga utredningen Sexuell exploatering av barn i Sverige (SOU 2004:71). Den andra studien genomfördes 2009 och var en del av den dåvarande regeringens handlingsplan mot prostitution och människohandel för sexuella ändamål (Skr. 2007/08:167). Stiftelsen Allmänna Barnhuset genomförde med medel från regeringen den tredje studien 2014 (S2013/8825/FST).

År 2015 överlämnade Stiftelsen Allmänna Barnhuset studien Unga, sex och internet i en föränderlig värld[23] till regeringen. Studien genomfördes tillsammans med forskare från Lunds och Linköpings universitet och var den tredje stora nationella studien på området om ungdomars sexualitet och utsatthet för sexuella övergrepp och sexuell exploatering.

Hösten 2019 beviljade regeringen Stiftelsen Allmänna Barnhuset medel för att enligt ansökan påbörja och genomföra delar av en studie om ungdomars sexualitet, utsatthet för sexuella övergrepp, sexuell exploatering och sexuell exponering via sociala medier, kallad *Unga sex och internet efter #metoo*.

RESULTAT

Stiftelsen Allmänna Barnhuset har under 2020 samlat in material till den fjärde nationella studien om ungdomars sexualitet, utsatthet för sexuella övergrepp, sexuell exploatering och sexuell exponering via digitala medier.[24] I studien besvarar elever, i slumpmässigt utvalda gymnasieskolor, på en anonym digitalenkät om erfarenheter av utsatthet under hela barndomen. De får också frågor om hälsa, om vem de berättat för och om vilket stöd de fått. Det ger även barn och unga som inte kommit i kontakt med myndigheter en möjlighet att komma till tals. Svaren ger därför en mer rättvisande bild av läget än vad antalet anmälningar gör.

Genom att ställa samma frågor med jämna mellanrum kan förekomsten av sexuella övergrepp och sexuell exploatering av barn följas över tid. Den senaste studien, Unga, sex och internet efter #metoo, kommer att följa upp resultaten från tidigare kartläggningar genom nya frågeområden, bland annat ungdomars användning av och attityder till pornografi, attityder till #metoo och ungdomars erfarenhet av hedersrelaterat våld och förtryck.

Genomförandet av studien har varit utmanande på grund av den pågående pandemin. Enkäten besvaras i skolan i samband med undervisningen och många skolor har avstått från att medverka i studien med hänvisning till Covid-19. När spridningen av Covid-19 accelererade ledde det till att regeringen stängde landets gymnasieskolor helt 17 mars 2020. Eftersom datainsamlingen sker i klassrumsmiljö

22. CRC/C/SWE/CO/5, punkt 29, 30
23. Svedin, Priebe, Wadsby, Jonsson & Fredlund, 2015
24. Professor Carl Göran Svedin är forskningsledare för denna studie liksom för de tre tidigare.

avbokades istället de planerade skolbesöken. Eftersom vi ännu inte hade nått upp till önskat antal svar tvingades vi istället att skjuta upp datainsamlingen tills skolorna startade igen.

Efter sommaren återupptogs återigen kontakten med skolorna. De skolor som tackat ja till att delta i studien, men där besöken ställts in kontaktades igen. Kontakter med fler skolor etablerades. Rekryteringen gick mycket långsamt framåt då många skolor tackade nej till att delta på grund av den pågående pandemin. Ett antal skolbesök genomfördes ändå, men gymnasieskolorna stängdes återigen av regeringen 7 december 2020. Det ledde till att all datainsamling återigen ställdes in.

En rad anpassningar av studien har genomförts och nya frågor om hur Covid-19 och hemundervisning har påverkat lades till under sommaren efter att tillstånd beviljats från Etikprövningsmyndigheten. Det innebär att de elever som besvarat enkäten efter sommaren kommer att ge oss värdefull information om effekterna av pandemin.

Arbetet framöver

Datainsamlingen kommer att fortsätta under första kvartalet 2021 med ytterligare anpassningar av studien som tillåter att den besvaras i samband med hemundervisning (förändringarna har godkänts av Etikprövningsmyndigheten). En rapport med resultaten av studien kommer att överlämnas till arbetsmarknadsdepartementet den 15 juni 2021.

Resultaten kommer att spridas till en bredare allmänhet genom digitala kanaler, webbinarium och föreläsningar. Stiftelsen Allmänna Barnhuset kommer att ansöka om medel från regeringen för att ta fram populärvetenskapliga texter och filmer för ytterligare spridning.

Utifrån insamlad statistik kommer webbplatsen dagsattprataom.se uppdateras med ny fakta.

Dags att prata om – våld och sexuella övergrepp

Våldsutsatta barns rätt att bli hörda (artikel 12) förutsätter att barn informeras om rätten att bli hörd och att växa upp utan våld. Stiftelsen Allmänna Barnhuset beviljades medel 2014 av regeringen för att öka kunskapen om barns utsatthet för sexuella övergrepp hos både vuxna och barn. Uppdraget hade sitt ursprung i det material som Europarådet tog fram för kampanjen One in five, anpassat till svenska förhållanden.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset skapade, i samarbete med barn och unga, materialet Dags att prata om. Materialet består bland annat av webbsidan www.dagsattaprataom.se. Webbsidan riktar sig till både barn och vuxna med syftet att öka kunskapen om barns utsatthet för våld och sexuella övergrepp. Den innehåller information, fakta, filmer och texter som lämpar sig för fortbildning av personal i förskola och skola. Stiftelsen Allmänna Barnhuset har även tagit fram en handledning för skolpersonal med vägledning i hur de kan använda materialet i undervisningen.

Sedan sidan togs fram och lanserades 2016 har Stiftelsen Allmänna Barnhuset skapat fler flikar på webbplatsen. Den första fokuserar på sexuella övergrepp mot barn och den andra som togs fram fokuserar på våld mot barn. Våld och sexuella övergrepp är i Barnrättskommitténs definition av våld endast två olika former av våld. Webbplatsen är av den anledningen uppbyggd på ett sätt så att det är enkelt att välja ämnesområde och att ta sig mellan de två ämnesområdena. Bägge ämnesområden på webbplatsen har sidor som riktar sig till barn under 18, vuxna och yrkesverksamma.

Barnrättskommittén betonar särskilt vikten av utbildningsåtgärder om våld riktade mot olika målgrupper, bland annat informationsprogram riktade mot allmänheten, korrekt, tillgänglig och åldersanpassad information för barn samt utbildning av föräldrar och yrkesverksamma.[25]

Stiftelsen Allmänna Barnhusets ambition är att fortsätta att driva webbplatsen och att kontinuerligt uppdatera och komplettera den.

Resultat

Under 2020 sändes två webbinarier som lyfte materialet Dags att prata om; i juni sändes webbinariet Stödmaterial om våld och övergrepp, som hade 1588 visningar, och i september sändes webbinariet Dags att prata med barn om sexuella övergrepp, som hade 1 366 visningar.

Webbplatsen www.dagsattprataom.se hade totalt 34 195 besökare under 2020. Fliken Våld mot barn hade ca 5 300 sidvisningar och fliken Sexuella övergrepp ca 11 648 sidvisningar.

Filmerna om sexuella övergrepp som finns på lätt svenska, engelska, somaliska, arabiska och dari, hade tillsammans över 12 000 visningar.

Filmerna DET ÄR MITT LIV – om våld mot barn som inte får bestämma över sitt eget liv har bäddats in på sidan. Filmen bygger på den senaste kartläggningen om barnmisshandel och finns tillgänglig på tio språk; amhariska, arabiska, dari, engelska, franska, kurmanji, somaliska, sorani, svenska och tigrinja. Filmerna hade 142 visningar totalt på Stiftelsen Allmänna Barnhusets YouTube-kanal (publicerades den 15 december).

Dags att prata om sexuella övergrepp – handledning till skolans personal: Nedladdade: 822 st. Beställda: 104 st.

Broschyrer för barn: Bra att veta om sexuella övergrepp (inkl. översättningar): Nedladdade: 153 st. Beställda: 222 st.

Broschyr för barn: Lyssna, stötta, slå larm: Nedladdade: 86 st. Beställda: 11 st.

Våga se, våga agera: Nedladdade: 656 st. Beställda: 415 (tog slut i lager under 2020)

Affisch – Dags att prata om sexuella övergrepp: Nedladdade: 73 st. Beställda: 31 st.

Bengt Söderström och Åsa Landberg i samtal under webbinariet Dags att prata med barn om sexuella övergrepp.

25. Barnrättskommitténs allmänna kommentarer nr 13 (2011). Barns rätt till frihet från alla former av våld. Svensk översättning. Barnombudsmannen.

KIBB – Kognitiv Integrerad Behandling vid Barnmisshandel

Barnrättskommittén konstaterar att barn som utsatts för våld eller övergrepp ofta har svårt att få tillgång till rehabiliteringstjänster och psykiatrisk vård. De rekommenderar att Sverige vidtar åtgärder för att säkerställa att barn som utsatts för våld och övergrepp har tillräcklig tillgång till lämpliga fysiska och psykologiska insatser.[26]

Nationella kartläggningar som genomförts av Stiftelsen Allmänna Barnhuset i flera omgångar tyder på att fysisk barnmisshandel i Sverige har minskat över tid, men minskningen har avtagit sedan 2011 och den allvarliga fysiska misshandeln har inte minskat.[27] KIBB har visats vara en effektiv behandling vid fysisk barnmisshandel i de fall barnet bedöms kunna fortsätta leva med eller träffa den våldsutövande föräldern.[28]

Bakgrund

Antalet polisanmälda fall av brott mot barn har ökat sedan 1982 från ca 1 000 till 25 500 misshandelsbrott mot barn 2019. En ökning som sannolikt beror på ökad medvetenhet om konsekvenserna av våld och ökad benägenhet att anmäla. Barnmisshandel kommer vanligtvis till myndigheternas kännedom i samband med att barn berättat, visat symtom eller haft skador till följd av misshandel eller att någon bevittnat misshandeln.

I Sverige erbjuds sällan specialiserad behandling för barn som blivit fysiskt misshandlade och traumatiserade inom familjen. De flesta lever kvar i familjen. Vanligtvis erbjuds barn och familj samma insatser som familjer med andra svårigheter. Det saknades länge evidensbaserade metoder för att stoppa våldet i familjerna, trots att det varit väl dokumenterat att fysisk misshandel har långtgående negativa effekter för barn och att våld ofta förs över till nästa generation.

Mot bakgrund av detta har Stiftelsen Allmänna Barnhuset sedan 2006 i samarbete med forskare implementerat och utvärderat en behandlingsmodell för familjer där det förekom barnmisshandel. Modellen

KIBB
Kognitiv Integrerad Behandling vid Barnmisshandel

Combined Parent-Child Cognitive Behavioral Therapy (CPC-CBT) har utarbetats av Melissa Runyon vid Cares Institute, New Jersey, USA, och prövats i USA med lovande resultat. I Sverige kallas behandlingsmodellen för KIBB – Kognitiv Integrerad Behandling vid Barnmisshandel.

En pilotstudie 2010–2011 visade lovande resultat även i Sverige. 2012 erhöll Stiftelsen Allmänna Barnhuset medel hos Folkhälsomyndigheten för att i samarbete med forskarna genomföra en större forskningsstudie, utbilda svenska utbildare och fler behandlare i KIBB. En slutrapport visade 2015 att barnens traumasymtom hade minskat signifikant, liksom föräldrarnas utövande av våld. Föräldrarnas mående hade också förbättrats genom en signifikant minskad grad av depression.[29] Efter det projektets slut har Stiftelsen Allmänna Barnhuset fortsatt att utbilda behandlare i KIBB.

Linnéuniversitetet har i samarbete med Linköpings universitet fortsatt forskningen om KIBB. 2017 publicerades en implementeringsstudie.[30] År 2019 presenterades den första svenska avhandlingen om KIBB av Johanna Thulin. I den konstaterades att KIBB ledde till att våldet minskade, att relationen mellan barn och förälder förbättrades och att barnens traumasymtom minskade eller försvann

26. CRC/C/SWE/CO/5. Punkt 27 och 28. **27.** Jernbro, C & Jansson, S (2017) *Våld mot barn 2016 – en nationell kartläggning*. Stiftelsen Allmänna Barnhuset. **28.** Thulin, J. (2019). *Putting words to child physical abuse: Possible consequences, the process of disclosure, and effects of treatment. From children's perspectives*. Doctoral Thesis. Växjö, Linnaeus University Press. **29.** Stiftelsen Allmänna Barnhuset (2015). *Slutrapport KIBB projektet: Kognitiv Integrerad Behandling vid Barnmisshandel 2013–2015*. Stiftelsen Allmänna Barnhuset. **30.** Kjellgren, C., Nilsson, D., Thulin, J. (2017). *Implementering av en strukturerad behandlingsmodell vid barnmisshandel – ett tioårsperspektiv*. Socialmedicinsk Tidskrift. 94. 457-466, 476.

helt. Effekterna bestod även ett halvår efter behandlingen. KIBB uppskattades av deltagande barn och kan sägas ha utgjort en vändpunkt från ett liv i rädsla för våld till att kunna leva utan rädsla.[31] KIBB har visat sig fungera bra och ge goda effekter även för barn till föräldrar födda utanför Norden.

Resultat

I januari arrangerade Stiftelsen Allmänna Barnhuset en nätverksdag i Stockholm för KIBB-utbildad personal, med föreläsningar och utbyte av erfarenheter från KIBB på olika orter i landet. 63 personer deltog.

Under 2020 har arbetet för att implementera KIBB fortsatt. KIBB presenterades vid ett webbinarium i maj med namnet En väg ut ur våldet, som hade 1 725 visningar under 2020. Två nya publikationer lanserades i samband med webbinariet:

- Prata om våldet, en delvis bearbetad svensk sammanfattning av Johanna Thulins avhandling.[32]
- En väg ut ur våldet, med fördjupad information om KIBB för politiker, chefer och personal.[33]

Nya grafiska material togs fram för att förtydliga innehållet i behandlingen och i utbildningen.

KIBB har även presenterats vid föreläsningar och konferenser.

Det nära samarbetet med forskarna har fortsatt på olika nivåer, genom medverkan på utbildningen, i information och marknadsföring av KIBB och i planering av fortsatt implementering. En informationsbroschyr om KIBB för barn togs fram och gjordes fritt tillgänglig för alla kommuner som erbjuder KIBB.

Under 2020 slutfördes den nionde utbildningsomgången av KIBB. I sex svenska kommuner fylldes antalet KIBB-behandlare på, i en svensk och en finsk kommun startades nya KIBB-team.

På grund av Covid-19 fick två av utbildningens seminarier senareläggas. För att kvalitetssäkra de behandlingar som ingår i utbildningen sattes extra handledning och digital stöd-undervisning in. Av 23 deltagare har hittills fem certifierats, medan sju inte kunnat slutföra undervisningen på grund av lokala reseförbud. De erbjuds ta i kapp det under nästa utbildning. Starten av tionde utbildningsomgången sköts fram till 2021, på grund av restriktionerna.

Fem certifierade kursledare utbildar och handleder för närvarande i KIBB. Intresset för utbildningen har varit stort i olika delar av landet. Det finns en kölista med intresserade kommuner som kan fylla ytterligare en utbildning och vi ser att vi kommer att behöva certifiera en ny utbildare i KIBB.

I mars startade EU-projektet PROMISE 3, som drivs av Europeiska Barnahusnätverket. Stiftelsen Allmänna Barnhuset kommer att utbilda personal från flera europeiska länder i CPC-CBT.[34] Under 2020 översattes och anpassades utbildningsmaterialet i dialog med samordnare i respektive land, kursledarna och grundaren av modellen, Melissa Runyon. Rapporten En väg ut ur våldet översattes till engelska och sprids inom projektet. Kursstarten är framskjuten till 2021 på grund av pandemin.

Spridning

Under 2020 spreds följande material från projektet:

- KIBB-projektets slutrapport laddades ner 65 gånger.
- En väg ut ur våldet laddades ner 578 gånger.
- Prata om våldet laddades ner 451 gånger.

I slutet av 2020 hade totalt 240 personer från 54 kommuner genomfört utbildningen, varav 198 certifierats. Ytterligare 25 skulle ha startat i november 2020 men väntar på att få komma igång.

I december skickades en enkät ut till alla som avslutat utbildning i KIBB om hur mycket de använder KIBB. 184 personer var

31. Thulin, J. (2019). *Putting words to child physical abuse: Possible consequences, the process of disclosure, and effects of treatment. From children's perspectives.* Doctoral Thesis. Växjö, Linnaeus University Press. **32.** Thulin., J. (2020) *Prata om våldet. Om våldets konsekvenser, avslöjandeprocessen och effekterna av behandling ur barnets perspektiv.* Stiftelsen Allmänna Barnhuset. **33.** Stiftelsen Allmänna Barnhuset. (2020) *En väg ut ur våldet. KIBB – en behandling för familjer där våld förekommit.* Stiftelsen Allmänna Barnhuset. **34.** www.childrenatrisk.eu

nåbara via de e-postadresser de angett under utbildningen. De 101 som svarade har erbjudit KIBB på 28 orter i Sverige och till flera hundra familjer under 2020. En handfull orter dominerar utbudet av KIBB.

De som utbildats i KIBB fick också en anonym enkät om deras erfarenheter av metoden. Totalt svarade 92 av 184 på enkäten. De flesta rapporterar att de arbetar med KIBB i fungerande team, med adekvat handledning och enligt manualen. De flesta tycker att de får feedback från dem de samarbetar med och att chefer och kollegor är positiva. Nästan alla som svarat på enkäten tycker att KIBB är en värdefull behandlingsform, och att den verkar hjälpa föräldrar att sluta använda våld. Dessutom anges många andra positiva effekter av KIBB. För att upprätthålla kvalitén i arbetet sägs handledning, nätverksträffar och ledningens stöd vara viktiga faktorer, liksom nätverksdagar, lokala nätverksträffar och nyhetsutskick.

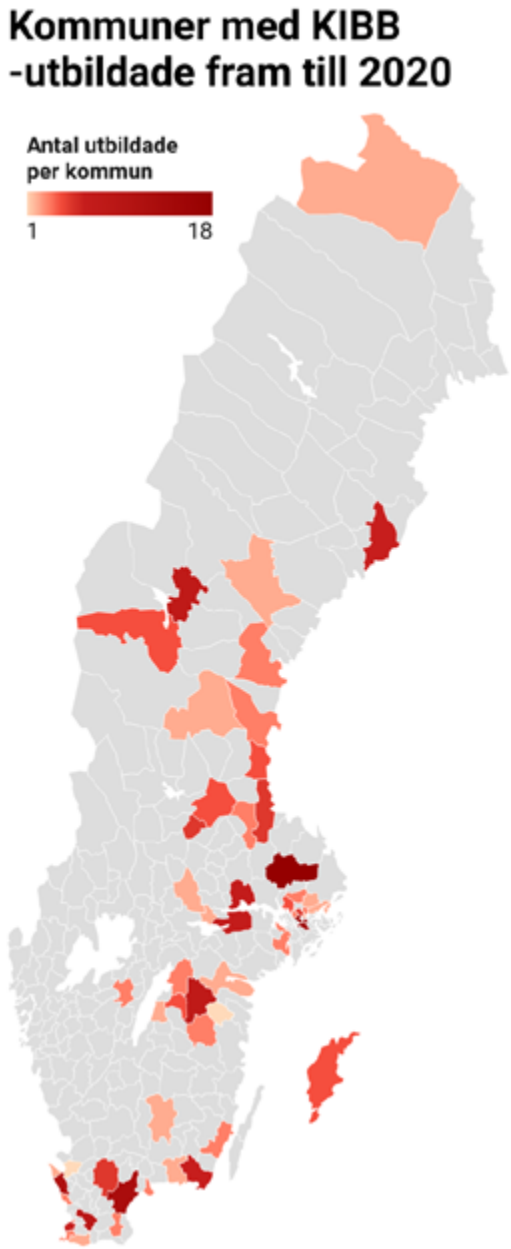

Enligt de flesta som besvarade enkäten hade pandemin påverkat deras arbete med våldsutsatta barn och KIBB hade behövt anpassas, förlängas eller kompletteras på olika sätt. För en mindre grupp hade kommunens arbete med våldsutsatta barn dock prioriterats och arbetet med KIBB hade inte påverkats alls. En liten grupp rapporterade att helt fått sluta erbjuda KIBB under pandemin.

Arbetet framöver

Resultaten visar att KIBB som behandlingsmetod är på rätt väg. Metoden är verksam och uppskattad och går att bygga in i en permanent verksamhet. Stiftelsen Allmänna Barnhuset ser behov av en utökad implementering i Sveriges kommuner där fler behandlare utbildas så att metoden blir tillgänglig för barn och föräldrar i många fler kommuner. Den nya utbildningsomgången startar så fort det blir tillåtet att samla deltagarna och ytterligare en omgång planeras starta hösten 2021. Stiftelsen Allmänna Barnhuset kommer även att utbilda deltagare från andra länder inom EU-projektet samt fortsätta stödja de som redan är utbildade i KIBB i så kallade nätverksträffar.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset har meddelat intresse att delta som samarbetspartner i ett nytt forskningsprojekt rörande våld mot barn som Linnéuniversitetet söker medel för.

Efter barnförhöret

När barn misstänks vara utsatta för våld eller övergrepp inom familjen är de beroende av att andra vuxna uppmärksammar och skyddar dem. Om samhället griper in och hör ett barn om brott som föräldrarna misstänks för är det ett stort ingrepp i familjen och det för med sig ett ansvar.

Bakgrund

Enligt Barnrättskommitténs allmänna kommentarer är det viktigt att barn som är offer för våld behandlas på ett hänsynstagande sätt under rättskipning samt att rättsliga insatser samordnas med arbetet för att stödja barn och familjer.[35]

Enligt Barnrättskommitténs lista över frågor till Sverige som publicerades sommaren 2020 är det särskilt viktigt att barnets bästa är avgörande i alla beslut och insatser för barn som utsatts för brott, att våldsutsatta barn har tillgång till stöd från ett barnahus samt att yngre barn som upplevt barnmisshandel erhåller adekvat stöd.[36]

Stiftelsen Allmänna Barnhuset publicerade 2017 en beskrivning av arbetsmodellen Efter barnförhöret.[37] Bakgrunden är att barn som hörts av polisen på grund av misstänkt barnmisshandel i hemmet ofta inte får det stöd och den information de har rätt till.

Endast i undantagsfall placeras barn utanför hemmet efter förhöret. Det vanligaste är att barnet ska hem till en eller båda föräldrarna, även om de är misstänkta för brott. Intervjustudier har visat att barn ofta saknar information och upplever bristande delaktighet och kontrollförlust efter att de avslöjat våld i hemmet.[38] Många känner stark oro medan de väntar på besked om vad som ska hända med dem och familjen. Ibland får de ingen information alls.[39]

Efter barnförhöret är en modell där socialtjänsten ger ett strukturerat krisstöd samma dag som barnet förhörts. Behandlingspersonal möter föräldrarna och ger dem stöd att ta emot socialtjänstens och polisens information om anmälan och utredningar. De erbjuder hembesök samma dag så att barnet får samma information. Barn och föräldrar får hjälp att prata om det barnet varit med om under dagen och stöd att hantera situationen. Barn och föräldrar erbjuds också uppföljande samtal parallellt med utredningen. Det ger goda förutsättningar att erbjuda fortsatt stöd till familjen.

Resultat

I februari lämnade vi in en slutrapport till innovationsmyndigheten Vinnova, med resultaten av det projekt vi genomförde 2019. Utbildningsformatet hade visat sig fungera väl. Modellen hade varit uppskattad och relativt lätt att använda. För fortsatt implementering lades en treårsplan fram, med målgruppsdifferentierade informationspaket, konsultationsstöd, stöd till lokala nätverk och booster-träffar för kvalitetssäkring. I planen ingick även uppföljning av kommunernas arbete och av hur modellen upplevs av barn och föräldrar. Presumtiva deltagare och samarbetsparter tillfrågades, där 14 barnahus med 70 anslutna kommuner anmälde intresse att medverka och Ersta Sköndal Bräcke högskola och Sveriges kommuner och regioner (SKR) erbjöds att vara partner i projektet. I konkurrens med andra projekt avslog Vinnova tyvärr ansökan om fortsatt finansiering.

Den 1 september rekryterades en av modellens grundare på deltid för att upprätthålla kontakten med och stödja de intresserade barnahusen och kommunerna. Uppföljande samtal har genomförts med 18 barnahussamordnare och arrangörer av lokala utbildningar i modellen. Vi har deltagit digitalt och fysiskt i tre regionala nätverksträffar och lokala arbets- och styrgruppsmöten med sammanlagt 25 kommuner representerade.

35. CRC/C/SWE/CO/5/ Punkt 54. **36.** CRC/C/SWE/QPR/6-7 **37.** Elfström, H., Landberg, Å. & Olofsson, G. (2017. *Efter barnförhöret – en modell för att ge stöd och information till barn och föräldrar efter misstänkt barnmisshandel.* Stiftelsen Allmänna Barnhuset. **38.** Thulin, J., Kjellgren, C. & Nilsson, D. (2019): *Children's disclosure of physical abuse – the process of disclosing and the responses from social welfare workers*, Child Care in Practice. **39.** Jonsson, L. & Landberg, Å. () *Barns, ungdomars och föräldrars erfarenheter av stöd och hjälpinsatser efter avslöjandet om barnmisshandel och andra övergrepp*: Stiftelsen Allmänna Barnhuset. *Stöd och behandling för barn som utsatts för våld och sexuella övergrepp - Projektrapport och förslag till en modell.* Stiftelsen Allmänna Barnhuset, s 36-51.

Spridning

Utbildningen i modellen Efter barnförhöret äger rum under en heldag och innefattar föreläsningar, diskussioner och rollspel. För närvarande finns sex utbildare som arbetar i par. Trots att många tillfällen under 2020 fick skjutas upp eller ställas in på grund av pandemin genomfördes nio utbildningar med 157 deltagare. Sedan 2017 har totalt 419 deltagare utbildats vid 24 utbildningar, se kartan härintill.

Efterfrågan på utbildning i modellen har varit stor och handboken Efter barnförhöret har fått god spridning. Under 2020 har den laddats ner 695 gånger från vår webbplats, sålts i 45 exemplar samt delats ut på alla utbildningar.

Modellen har också presenterats vid ett webbinarium i maj med 1 725 visningar, på regionala spridningskonferenser i Dalarna och Jämtland-Härjedalen och i en föreläsning på Barnrättsdagarna.

Arbetet framöver

Så snart det är möjligt kommer Stiftelsen Allmänna Barnhuset fortsätta ge behandlare metodutbildning i modellen Efter barnförhöret. Efterfrågan är fortsatt stark. Vi kommer också att fortsätta presentera modellen digitalt i nätverk och konferenser.

Vi avser genomföra så mycket som möjligt av den långsiktiga planen för spridning i hela landet, kvalitetssäkring och uppföljning. Vilken omfattningen blir beror på finansieringen. Planen har integrerats i en projektplan för informationsmaterial, processledningsstöd och implemeteringsstöd till kommuner och regioner att utveckla insatser för stöd och behandling för barn som utsatts för våld och sexuella övergrepp. Ansökan om medel för detta projekt inlämnades till Regeringskansliet i juni.

2021 planerar Stiftelsen Allmänna Barnhuset att utlysa ett planeringsanslag för en större studie med uppföljning och utvärdering av hur Efter barnförhöret fungerar för de kommuner som infört modellen och hur stödet fungerat för de barn och föräldrar som deltagit.

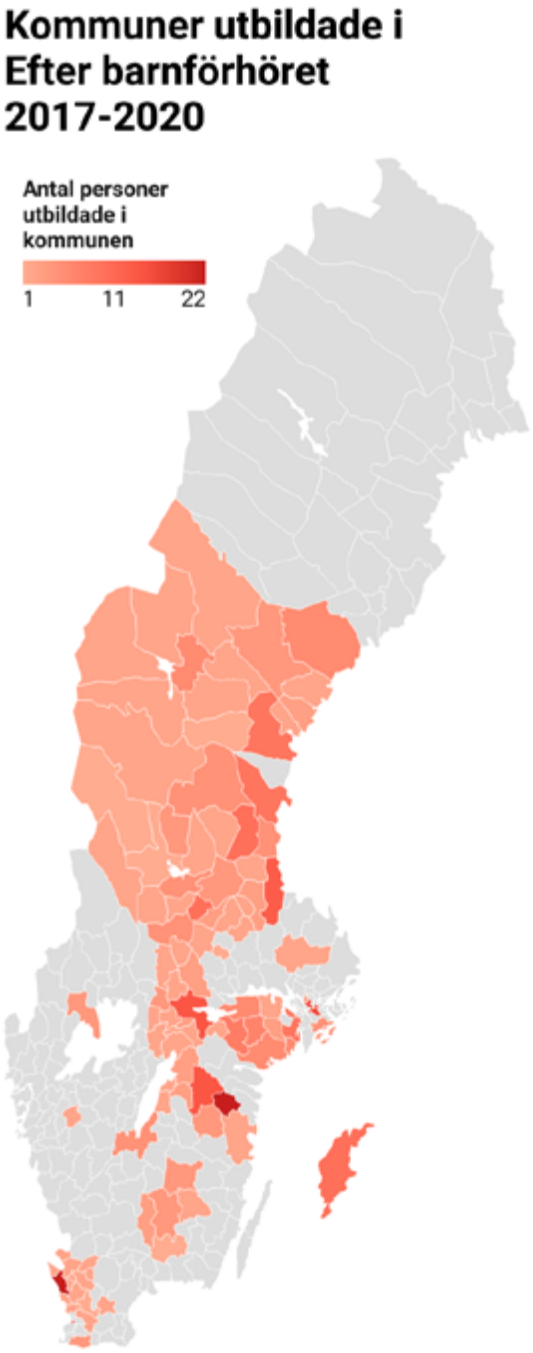

Stöd och behandling för barn som utsatts för våld och övergrepp

Bästa möjliga hälsa och tillgång till hälso- och sjukvård och rehabilitering ingår i barnets rättigheter (artikel 24). Barnet som blivit offer för vanvård, utnyttjande, försummelse, tortyr, väpnade konflikter eller annan omänsklig behandling har rätt till rehabilitering och social återanpassning, i en miljö som främjar barnets hälsa, självrespekt och värdighet (artikel 39).

Barnrättskommittén konstaterar att barn som utsatts för våld eller övergrepp ofta har svårt att få tillgång till rehabiliteringstjänster och psykiatrisk vård. De rekommenderar att Sverige vidtar åtgärder för att säkerställa att barn som utsatts för våld och övergrepp har tillräcklig tillgång till lämpliga fysiska och psykologiska insatser.[40]

Att tillgången till psykisk hälsovård varierar kraftigt för barn som utsatts för våld och deras familjer framkom också i en kvalitetsgranskning av barnahusen i Sverige 2013.[41] Många utsatta barn uppger att de behövt men inte sökt hjälp. Många saknar också kunskap om vad behandling innebär, vad den kan vara bra för och var den finns att få. I regeringens handlingsplan 2016–2018 fanns ett uttalat mål att alla barn som har varit offer för människohandel, exploatering eller sexuella övergrepp får det skydd och stöd de behöver.

Bakgrund

Juni 2016 beviljade regeringen medel till Stiftelsen Allmänna Barnhuset för att genom ett utvecklingsprojekt ta fram en modell för stöd och behandling för barn som utsatts för sexuella övergrepp, sexuellt våld eller annat fysiskt våld. Inom projektet bedrevs ett utvecklingsarbete 2017–2019 tillsammans med regioner och kommuner i fem områden i Sverige: Gotland, Gävleborg. Jönköping, mellersta Skåne och centrala och västra Östergötland.

Att det finns brister i stödet till våldsutsatta barn bekräftades av den kartläggning som inledde projektet. Företrädare för de verksamheter som möter våldsutsatta barn i de områden som ingick i projektet intervjuades våren 2017. Det fanns många som arbetade för att ge stöd och behandling efter våld mot barn, men de hade olika uppdrag, organisation och huvudman. Ingen hade huvudansvar för att alla barn som utsatts för våld eller övergrepp får stöd och rehabilitering. Samverkan var komplex och krävde kontinuerligt arbete för att upprätthållas.

I projektområdena prövade arbetsgrupper ett antal konkreta förbättringsåtgärder och modeller utifrån sina lokala förutsättningar och de behov och brister som kartläggningsintervjuerna påvisat i deras område. Barnafrid vid Linköpings universitet tog fram en kunskapsöversikt om instrument och metoder lämpliga för målgruppen.[42] Barnafrid följde också kontinuerligt arbetet i en processutvärdering. Intresse- och brukarorganisationer utgjorde referensgrupp och projektet samverkade kontinuerligt med Socialstyrelsen, politiker och chefer på flera nivåer.

Våren 2019 genomfördes uppföljningsintervjuer med de verksamheter som hade intervjuats 2017. Resultatet av uppföljningsintervjuerna följdes upp med styrgruppen i respektive projektområde. Barnafrid utvärderade det förändringsarbete som genomförts genom analys av uppföljningsintervjuer, processutvärdering, rapporter från styr- och arbetsgrupper samt statistik och offentliga källor. Barnafrid genomförde dessutom en intervjustudie om barns, ungdomars och föräldrars erfarenheter av stöd och hjälpinsatser.

40. CRC/C/SWE/CO/5. Punkt 27 och 28. **41.** Landberg, Å. & Svedin, C.G. (2013). *Inuti ett Barnahus – en kvalitetsgranskning av 23 verksamheter*. Rädda Barnen. **42.** Nilsson, D. & Svedin, C.G. (2017). *Kunskapsöversikt om stöd och behandling för barn som utsatts för sexuella övergrepp och fysisk misshandel*. Stiftelsen Allmänna Barnhuset.

Analysen av allt material gav slutsatsen att det behöver finnas en verksamhet i varje region som har som sin huvuduppgift att arbeta för att alla barn som utsatts för våld eller övergrepp får tillgång till det stöd och den behandling det har rätt till.

Det fjärde rummet - en modell som kan genomföras nu

För att öka barnets tillgång till stöd och behandling föreslog Stiftelsen Allmänna Barnhuset en modell kallad Det fjärde rummet. Modellen kan tillämpas redan idag och beskrivs utförligt i en särskild vägledning.[43]

Modellen utgår från Barnahus, den myndighetssamverkan kring brottsutsatta barn som de flesta kommuner redan ingår i. I modellen ger region och kommuner uppdrag till sitt barnahus att arbeta för att alla barn som utsatts för våld eller övergrepp får tillgång till stöd och behandling. Resurser för information, stöd och behandling för alla kategorier av våldsutsatta barn, deras anhöriga och andra viktiga vuxna koncentreras och samordnas där. Alla andra verksamheter som arbetar med utsatta barn bistås med konsultation och rådgivning. Barnahus fungerar som kunskapscentrum i regionen genom information och kunskapsspridning om våld mot barn.

Resultat

Alla socialchefer och socialnämnds-ordföranden, regionchefer samt chefer inom BUP fick ett utskick via e-post med rapporten Det fjärde rummet i pdf-format, följebrev och filmer. Projektrapporten och Det fjärde rummet distribuerades också till alla barnahus.

En projektplan för informationsmaterial, processledningsstöd och implementeringsstöd till kommuner och regioner att utveckla insatser för stöd och behandling för barn som utsatts för våld och sexuella övergrepp togs fram. I planen ingick översättningar, produktion, tryck och distribution av material, samt personalresurser för stöd till kommuner och regioner. Även spridning, implementeringsstöd och uppföljning av Efter barnförhöret och KIBB integrerades i samma plan. Ansökan om medel för detta projekt inlämnades till Regeringskansliet i juni.

43. Stiftelsen Allmänna Barnhuset. (2019). Det fjärde rummet – en modell för behandling av barn som utsatts för våld eller övergrepp. Stiftelsen Allmänna Barnhuset.

Trots att vi ännu inte fått medel att genomföra projektet har flera kommuner och barnahus kontaktat oss för diskussion och rådgivning i ambition att arbeta mer enligt modellen Det fjärde rummet.

Det fjärde rummet presenterades på Islandsprojektets slutkonferens i mars, på inbjudan av VKV - Västra Götalandsregionens kompetenscentrum om våld i nära relationer.[44] I maj sändes webbinariet Det fjärde rummet som hade 1 547 visningar 2020. Region Gotland engagerade oss för en digital föreläsning i september för alla personalkategorier som arbetar med barn på Gotland. En föreläsning om Det fjärde rummet hölls på Barnrättsdagarna i november. I december hölls en föreläsning om stöd och behandling för polisens nationella nätverk av utredare av internetrelaterad sexuella övergrepp mot barn.

Resultat från projektet och modellen Det fjärde rummet har också presenterats och diskuterats vid alla våra utbildningar i KIBB och Efter barnförhöret under året och i diverse olika nätverk och samarbetsmöten.

Under 2020 spreds följande material från projektet:

- Det fjärde rummet delades ut i 42 exemplar och laddades ned 489 gånger.
- Projektrapporten delades ut i 7 exemplar och laddades ned 224 gånger.
- Kunskapsöversikten spreds i 162 exemplar och laddades ned 108 gånger.
- Broschyrerna När någon gjort dig illa såldes i 1 860 exemplar för yngre barn, 2 010 exemplar för äldre barn och 1 380 exemplar för föräldrar.
- Filmen När någon gjort dig illa har haft 4 494 visningar och filmen Det fjärde rummet 625 visningar.

Arbetet framöver

I väntan på finansiering av projektplanen fortsätter vi att sprida resultaten från stöd och behandlingsprojektet och modellen Det fjärde rummet genom filmer, publikationer, föreläsningar och nätverk.

I mån av utrymme kommer vi att bistå kommuner och regioner som ber om råd och stöd att utveckla ett mer samordnat och koncentrerat utbud av stöd och behandling för barn som utsatts för våld eller sexuella övergrepp. Målet är att fler barn ska få det stöd och den behandling de har rätt till.

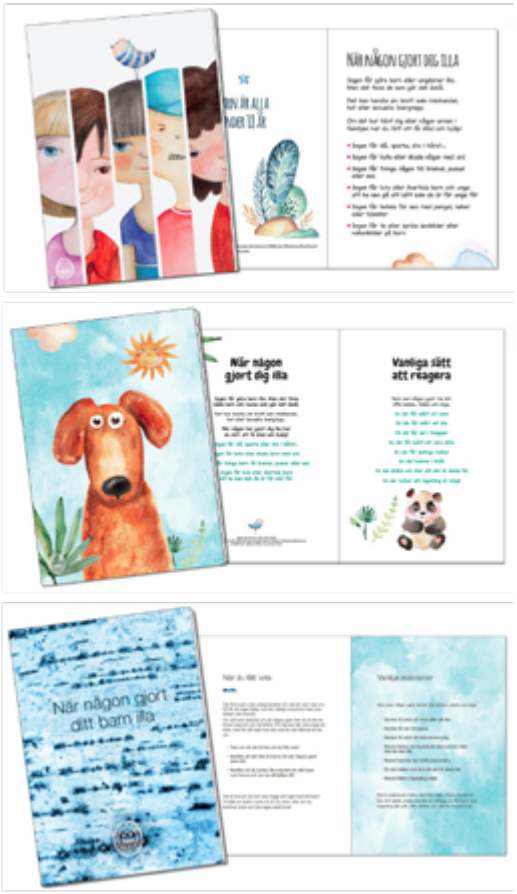

44. www.valdinararelationer.se/island

Forskning

Stiftelsen Allmänna Barnhusets främsta vision består i att säkra och skydda barns rätt till välfärd och goda uppväxtvillkor. För att omsätta denna vision i praktiken krävs att de som arbetar med barn utformar sitt arbetssätt och sina metoder utefter bästa tillgängliga kunskap, vilket förutsätter kontinuerlig kvalitetssäkring och metod- och kunskapsutveckling.

I syfte att tillgängliggöra detta stödjer Stiftelsen Allmänna Barnhuset forskningsprojekt inom området för barn i utsatta livssituationer kopplat till våra prioriterade områden. På så sätt kan metoder tas fram, utvärderas och implementeras. Allt vårt arbete bedrivs med utgångspunkt i barnkonventionens bestämmelser. Därav krävs att projekt ska ha ett tydligt barnrättsperspektiv, men också innebära nytta för praktiken och de professionella som verkar inom den. Forskningsansökningarna bereds av Stiftelsen Allmänna Barnhuset, i nära dialog med en forskargrupp. Beslut om forskningsanslag fattas av styrelsen. Ansökningsförfarandet samt handläggningen sköts via databasen DigiPlant, i ansökningssystemet SBS Manager.

I DigiPlant lagras alla ansökningar som inkommer till Stiftelsen Allmänna Barnhuset. Kommunikation med den sökande avseende anslag, avslag, granskning och rapportering sker också direkt i systemet.

För att kunskap som genereras inom forskningen ska bidra till förändring krävs att den når ut till praktiken. En viktig del i arbetet är därför att aktivt vara med och sprida kunskapen, vilket görs genom att anordna konferenser, seminarier och att publicera forskningsrapporter. Inom ramen för Stiftelsen Allmänna Barnhusets temaområden har det bedrivits följdforskning inom våld mot barn, barns rätt som anhöriga, barn i den sociala barnavården.

Forskningsbidrag

Det forskningsmedel som Stiftelsen Allmänna Barnhuset delar ut rör forskning om barn- och ungdomar i utsatta livssituationer. Projekt där barn och ungas delaktighet prioriteras välkomnas särskilt och om det har ett tydligt barnperspektiv, förväntas vara till nytta för det praktiska arbetet med barn i utsatta livssituationer och/eller tillför ny kunskap eller nya metoder med relevans för arbete med barn i utsatta livssituationer.

Utifrån de riktlinjer och kriterier som Stiftelsen Allmänna Barnhusets styrelse beslutat om beviljades sex projekt forskningsanslag år 2020, fördelade på fortsättningsanslag och planeringsanslag.

Fortsättningsanslag

Effekter av mentaliseringsbaserad behandling i familjehemsvård.
Huvudsökande: Fredrik Falkenström, Linköpings universitet.

Syftet med den här behandlingsstudien är att undersöka verksamma mekanismer och effekter av behandling i förstärkt familjehemsvård. Studien fokuserar på familjehemsplacerade unga och hur relationsfaktorer sammanhänger med utfall av behandlingen. Deltagare i studien är en grupp mycket underprivilegierade barn och unga som levt i omsorgssvikt. Den teoretiska basen för behandlingsmodellen är relationell teori och mentalisering som i sin tur bygger på anknytningsteori. Huvudfrågeställningen är hur kvalitet i samspelet mellan den unge och familjehemsföräldern påverkar utvecklingen för den unge.

BarnSäkert – tidig upptäckt av psykosociala riskfaktorer i små barns hemmiljö och hjälp till åtgärd.
Huvudsökande: Steven Lucas, Uppsala universitet.

Syftet är att utarbeta arbetssätt på barnavårdscentralen (BVC) som bidrar till att förhindra att barn far illa. Metoden går ut på att 1) tidigt uppmärksamma barn som lever i riskmiljöer och 2) erbjuda dessa familjer den hjälp som de behöver. Interventions-BVC erbjuder alla föräldrar att fylla i ett frågeformulär för att identifiera psykosociala risker. Eventuella problem som bejakas tas upp i samtal med föräldern, och hjälp förmedlas utifrån familjens behov. Kontroll-BVC arbetar enligt nuvarande rutiner. Studien ska mäta effekter på barns och föräldrars mående, frågeformulärets validitet och personalens trygghet i att hantera risker i barnets miljö.

En trygg bas – en studie för att främja små placerade barns psykiska hälsoutveckling.
Huvudsökande: Ulrika Levander, Lunds universitet.

Studien syftar till att öka kunskapen om hur små placerade barns stödbehov ser ut och hur deras psykiska hälsoutveckling kan stärkas. I projektet undersöks hur familjehemsföräldrar till yngre barn (0–6 år), samt tjänstemän inom familjehemsvården, beskriver det stöd som behövs för att tillgodose de placerade barnens utveckling. Då samhällsvård av barn som tidigt har erfarit omsorgssvikt och separationer ofta resulterar i sammanbrott är föreslagen studie avgörande för att stärka förutsättningarna för långsiktigt hållbara placeringar och en god psykisk hälsoutveckling bland barn i samhällsvård. Fortsättningsstudiens specifika syfte är därför att samla den kvalificerade kunskap som idag finns om utsatta barns psykiska sårbarhet – och möjligheter att bemöta denna gentemot yngre barn i samhällsvård. Vidare är syftet att göra denna kunskap tillgänglig och användbar för yrkesverksamma inom familjehemsvården, vilket är en grundförutsättning för att svenska kommuner på sikt ska kunna utveckla en kunskapsbaserad praktik.

Planeringsanslag

Vad en vistelse på skyddat boende betyder för våldsutsatta barn
Huvudsökande: Linda Arnell, Örebro universitet.

Syftet med detta projekt är att bidra med ny kunskap om vad en vistelse på skyddat boende betyder för våldsutsatta barn med fokus på deras våldserfarenheter, relationer, mående och livssituation. Med anledning av den stora andel kvinnor, med medföljande barn, som nekas plats på skyddade boende varje år inkluderar syftet också att undersöka hur livssituationen ter sig/utvecklas för de barn som inte kan erbjudas plats på ett skyddat boende.

Byt perspektiv – ökad delaktighet för placerade barn och ungdomar
Huvudsökande: Therése Wissö, Göteborgs universitet.

Syftar till ny kunskap inom socialtjänsten om hur barn kan göras delaktiga i samtal genom verktyget 'Byt perspektiv'. Metoden är utvecklad av organisationen Knas hemma och är utformad som ett gruppdynamiskt spel där barn kan visualisera och utveckla sina tankar. Studien syftar till att undersöka hur kommuner som genomgått utbildning i Byt perspektiv har implementerat metoden i sin verksamhet, hur metoden uppfattas av barn och socialsekreterare samt hur metoden påverkar placerade barns möjlighet till delaktighet.

Bedömningar och beslut om tvångsomhändertaganden av små barn
Huvudsökande: Elin Hultman, Göteborgs universitet.

Syftet med denna studie är därför att belysa vilka faktorer som blir avgörande för socialnämnden när de bedömer att en placering behövs men att vård inte kan ges på frivillig väg och därför ansöker om vård för barn 0–3 år med stöd av LVU. Syftet är också att öka kunskapen om vad som ligger till grund för förvaltningsdomstolens beslut om att bevilja eller avslå socialnämndens ansökan om vård utanför hemmet.

Inkomna forskningsrapporter

Under 2017 lanserade Stiftelsen Allmänna Barnhuset en digital databas där alla beviljade forskningsprojekt finns samlade, som är tillgänglig via vår webbplats. I forskningsdatabasen finns information om samtliga avslutade och pågående projekt som finansierats sedan 2008. Till varje projekt hör en slutrapport, en populärvetenskaplig sammanfattning och - i de fall så finns - publikationer eller vetenskapliga artiklar som projektet bidragit till/alternativt mynnat ut i.

1. **Slutrapporten Umgänge ur barnens perspektiv: erfarenheter av kontakt med anhöriga för barn som bor i familjehem.**

   Projektledare: Ann-Sofie Bergman, FoU Södertörn.

2. **Slutrapporten Barnsekreterares samtal med barn och unga i samhällsvård: Barns och barnsekreterares perspektiv på uppföljande samtal och möjlighet till delaktighet.**

   Projektledare: Therése Wissö, Göteborgs universitet.

3. **Slutrapport för projektet Take Charge för ungdomar inför övergång från samhällsvård till det vuxna livet: en genomförbarhetsstudie.**

   Projektledare: Tina Olsson, Göteborgs universitet.

4. **Avhandlingen Health, Experienced Support and School Performance among Children in Out-of-home care.**

   Projektledare: Rikard Tordön, Linköpings universitet.

5. **Slutrapporten Små barn i familjehemsvård och tidigt lärande.**

   Projektledare: Ingrid Höjer, Göteborgs Universitet.

6. **Slutrapporten Ensamkommande flyktingungdomars upplevelser av sin vardag samt vilka samhällsinsatser de anser bidrar till integration i det svenska samhället.**

   Projektledare: Mostafa Husseini, Göteborgs universitet.

Mötesplatser och digitala kanaler

De mötesplatser som anordnas av Stiftelsen Allmänna Barnhuset har som mål att uppmana och stödja olika verksamheter, myndigheter och organisationer att arbeta utifrån ett barnrättsperspektiv. Det innebär att både den enskilda medarbetaren och hela verksamheten arbetar rättighetsbaserat och har strategier för arbetet med att genomföra barnkonventionen.

Barnrättskommittén rekommenderar att konventionsstaterna åtar sig att genom lämpliga åtgärder göra konventionens bestämmelser och principer allmänt kända bland såväl vuxna som barn. Att arrangera mötesplatser för erfarenhetsutbyten har visat sig vara en framgångsrik metod för att tillgängliggöra aktuell kunskap för forskare, professionella som möter barn och unga samt beslutsfattare och allmänhet.

Genom att arbeta aktivt med att skapa mötesplatser för professionella ökar vi möjligheten till kunskapsuppbyggnaden och lärandet mellan myndigheter, ideella organisationer, kommuner, landsting och regioner inom ramen för Stiftelsen Allmänna Barnhusets projekt och temaområden.

Under 2020 förändrades sättet att arrangera mötesplatser och möjligheten att delta vid fysiska träffar radikalt i och med utbrottet av Covid-19 pandemin. Stiftelsen Allmänna Barnhuset ställde då om sin verksamhet och de mötesplatser som var planerade 2020, till att istället arrangera en rad olika digitala mötesplatser i form av webbinarier, inspelade seminarier, digitala utbildningar och livesända konferenser. I och med omställningen från fysiska träffar till digitala möten har vi nått många fler än vad som tidigare har varit möjligt. Omställningen har även krävt hög kreativitet och snabb kompetensutveckling hos medarbetare samt införskaffande av teknik och digitala plattformar.

Barnrättsdagarna

Barnrättsdagarna är en ledande mötesplats för alla som arbetar med barnrättsfrågor. Bakom denna satsning står Stiftelsen Allmänna Barnhuset och Barnombudsmannen. Det huvudsakliga syftet är att via tematiserade årliga konferenser sprida kunskap och inspirera till ett fördjupat arbete med att genomföra barnkonventionen.

Barnrättsdagarna är en kongress som sprider kunskap om barn i utsatta livssituationer från forskning, praktik och utvecklingsprojekt inom ramen för Stiftelsen Allmänna Barnhusets verksamhet. Arbetet med Barnrättsdagarna utgår alltid från Barnrättskommitténs rekommendationer.

Resultat

Tema för 2020 års Barnrättsdagar var ”Varje barns rätt till utveckling” med fokus på barnkonventionen som lag i praktiken. Barnrättsdagarna 2020 planerades att genomföras 21-22 april men på grund av Covid-19 blev vi tvungna att planera om allt. Istället genomfördes konferensen som en digital konferens med livesändningar den 23 november från Conventum i Örebro. Seminarierna publicerades i den digitala plattformen den 24 november.

Temat hade fokus på barnkonventionens artikel 6 om barnets rätt till liv och utveckling som är en av barnkonventionens grundläggande principer och därmed ska appliceras på alla artiklar i konventionen. Det innebär att i tolkningen och förverkligandet av andra artiklar, t.ex. rätten till utbildning, hälso- och sjukvård, kultur och fritid samt till konventionens särskilda skyddsartiklar ska barnets rätt till liv och utveckling vara vägledande. I alla beslut som rör barn behöver frågan ställas: Gynnar beslutet barnets utveckling eller hindras barnet i sin utveckling?

Övergripande frågeställningar för Barnrättsdagarna 2020 var varje barns rätt till utveckling och barnkonventionen som lag – vad innebär det för olika samhällssektorer, verksamheter, inom olika yrken? Vilka förändringar behöver göras? Har vi tillgång till alla redskap, metoder eller behöver vi utveckla nya?

Artikel 6 omfattar samtliga utvecklingsaspekter, och att ett barns hälsa och psykosociala välfärd i många avseenden är beroende av varandra. Båda kan hotas av dåliga levnadsförhållanden, vanvård, okänslig eller kränkande behandling och begränsade möjligheter för att förverkliga sin mänskliga potential. Yngre barn som växer upp under svåra förhållanden kräver särskild uppmärksamhet. Kommittén påminner konventionsstaterna (och andra berörda parter) om att rätten till överlevnad och utveckling bara kan genomföras med ett helhetsperspektiv, genom att alla andra bestämmelser i konventionen verkställs, till exempel rätten till hälsa, näringsrika livsmedel i tillräcklig omfattning, social trygghet, en adekvat levnadsstandard, en hälsosam och säker miljö samt utbildning och lek (artikel 24, 27, 28, 29 och 31).

Olika åldrar har olika behov. Barnrättsdagarna 2020 hade särskilt fokus på de olika utmaningar och möjligheter som yrkesverksamma möter gällande barn i olika åldrar. Barnkonventionen gäller alla barn som vistas inom Sveriges gränser men åldersgrupperna 0-6, 7-12 och 13-18 kan ha olika behov, olika förutsättningar. Enligt barnkonventionen ska

alla barn, även de allra minsta, respekteras som personer i sig själva. Yngre barn bör erkännas som aktiva medlemmar i familjer, gemenskaper och samhällen, med egna angelägenheter, intressen och åsikter.

För att kunna utöva sina rättigheter har yngre barn särskilda behov av fysisk omvårdnad, emotionell omsorg och lämplig vägledning, liksom tid och utrymme för social lek, utforskning och inlärning. Ungdomstiden för med sig andra behov och utmaningar kopplat till rätten till utveckling. Den kännetecknas av snabba fysiska, kognitiva och sociala förändringar, inklusive sexuell och reproduktiv mognad, och en gradvis uppbyggnad av förmågan att anta vuxnas beteende och roller, med nytt ansvar som kräver ny kunskap och nya färdigheter. På Barnrättsdagarna 2020 var en av huvudfrågorna hur kan vi arbeta rättighetsbaserat så att alla barn oavsett ålder får sin rätt till utveckling tillgodosedd enligt barnkonventionen. Hur kan vi skapa goda förutsättningar för både barn, föräldrar och yrkesverksamma att genomföra barnkonventionens artikel 6?

Från fysisk konferens till digital plattform och livesändningar

Arbetet med Barnrättsdagarna pågår under hela året och utgörs av utvärdering av genomförd kongress, planering av nästa års kongress; innehåll, form, genomförande, administration, marknadsföring samt kontinuerlig uppdatering av hemsidan www.barnrattsdagarna.se.

I och med att Covid-19 pandemin slog till en dryg månad innan Barnrättsdagarna 2020 skulle ha genomförts var det inte möjligt att genomföra den fysiska konferens som från början var planerad. Arbetet inleddes under mars månad med att planera om till en fysisk konferens den 23–24 november 2020. Under sommaren fattade styrgruppen ett nytt beslut att rigga om konferensen till en digital konferens. Deltagare och utställare erbjöds vid två tillfällen att kostnadsfritt avboka sina platser. Totalt valde 560 personer att avboka sina platser. Barnrättsdagarna 2020 slog trots det stora antalet avbokningar rekord i antalet deltagare och samlade slutligen drygt 1 500 personer, huvudsakligen personer som arbetar i verksamheter som rör barn.

Barnrättsdagarna 2020 arrangerades exklusivt för de som var anmälda. De som anmält sig fick en personlig inloggning där de hade möjlighet att skräddarsy sitt eget program, ladda ner material och ta ut egen statistik på de föreläsningar de tittat på. Alla som tittat/medverkat med personlig inloggning gavs möjligheten att erhålla statistik på de föreläsningar och seminarier som hen tagit del av. Utställarna hade egna digitala utställarplatser där deltagarna hade möjlighet att chatta med utställarna och ta del av deras material och innehåll.

Barnrättsdagarna 2020 hade som mål att förmedla kunskap och förståelse för vad som krävs för att varje barn ska kunna utvecklas till sin fulla potential - den ”bästa versionen av sig själva”, presentera och diskutera vilka utmaningar och möjligheter vi står inför när barns rätt till liv och utveckling ska tillgodoses, öka deltagarnas medvetande kring vad det innebär att barnkonventionen blivit lag i Sverige samt att presentera konkreta metoder, verktyg, insatser och forskning som rör konferensens tema.

Plenarföreläsningarna den 23 november livesändes direkt från scenen i Conventums Kongresshall. Det möjliggjorde för deltagarna att få en känsla av att vara på plats och ställa frågor till föreläsarna i realtid. Plenarföreläsningarna sparades därefter i den digitala plattformen för de som inte hade möjlighet att delta under livesändningen eller önskade återvända vid ett senare tillfälle.

Samtliga 68 seminarier förinspelades och publicerades den 24 november i den digitala plattformen för att sedan vara tillgängliga för samtliga deltagare under en tidsperiod på tre månader. Detta gav deltagarna en möjlighet att för första gången inte endast välja ett seminarium per pass. De har kunnat ta del av samtliga seminarier, och fritt välja det som passar deras intresseområde. Det fanns även möjlighet att chatta med föreläsare och

utställare för de som önskade. Det framgick i programmet vilka tider som respektive föreläsare och utställare fanns tillgänglig för frågor.

Livesändningen den 23 november av plenarföreläsningarna har haft 3 254 visningar totalt varav 1 942 visningar den 23 november. Den textade versionen av livesändningen har visats 388 gånger. De förinspelade seminarierna har tillsammans visats 13 323 gånger. Utställarna hade tillsammans närmare 6 000 besök i sina digitala montrar.

Livesändningen klipptes efter två veckor ner till enskilda föreläsningar och publicerades i den digitala plattformen tillsammans med de övriga seminarierna. Samtliga föreläsningar och utställarplatser var publicerade i den digitala plattformen under tre månader så att deltagarna hade möjlighet att ta del av allt så många gånger de önskade, vid tider som passar deras schema.

Den 24 november arrangerade Stiftelsen Allmänna Barnhuset Barnrättssnack vid fyra tillfällen under dagen, då deltagarna gavs möjlighet att via Zoom träffa andra deltagare på Barnrättsdagarna. Det erbjöds två teman för ”snacket” ett på förmiddagen och ett på eftermiddagen. Varje tema delades upp i två 30 min pass med utgångspunkt i några olika frågeställningar. Antalet deltagare i barnrättsnacken varierade mellan ett 70-tal och ca 20 personer.

Arbetet framöver

Barnrättsdagarna 2020 stänger den 23 februari 2021. Därefter ska 2020 års konferens utvärderas och planeringen inför 2021 samt 2022 påbörjas. Barnrättsdagarna 2021 planeras att genomföras som en digital konferens med start den 15 september 2021. Temat är varje barns rätt till bästa uppnåeliga hälsa med särskilt fokus på vad som händer i pandemins spår. Under 2021 kommer även en upphandlingsprocess genomföras gällande lokal för Barnrättsdagarna 2022. Programmet för 2021 samt 2022 arbetas fram, marknadsföringen inleds och anmälan öppnar för bägge konferenserna.

Barnrättsdagarna 2020. I bild från vänster: Niklas Källner, moderator Barnrättsdagarna 2020, Elisabeth Dahlin, barnombudsman, och Cecilia Sjölander, generalsekreterare Stiftelsen Allmänna Barnhuset.

Barnrättscenter

Mötesplatsen Barnrättscenter introducerades under 2020. Syftet med Barnrättscenter är att skapa en mötesplats för barnrättsfrågor där olika aktörer träffas och delar erfarenheter kring olika frågeställningar. Till det första mötet har det inledningsvis bjudits in verksamhetschefer inom idéburen sektor, men ambitionen är att bjuda in fler verksamhetsområden och professioner.

Resultat

Den 13–14 februari 2020 arrangerades ett rundabordssamtal som lansering av det nyskapade Barnrättscenter på Sätra Bruks Herrgård. Rundabordssamtalet hade fokus på hur vi med gemensamma krafter kan verka för varje barns rätt till utveckling i Sverige, i enlighet med barnkonventionens artikel 6. Vi ser att en viktig del av arbetet framöver kommer vara att ytterligare förbättra och utöka det samarbete och kunskapsutbyte som krävs för att implementera barnkonventionen och tillgodose varje barns rätt till utveckling.

Inbjudna till rundabordssamtalet var generalsekreterare för organisationer som på olika sätt arbetar för barns rättigheter, som kan bidra till att stärka barnkonventionens rättsliga ställning och barnets rätt till utveckling i Sverige.

Totalt 11 verksamheter närvarade vid rundabordssamtalet på Barnrättscenter. Under mötet presenterades olika utmaningar och möjligheter kring temat av de olika representanterna och mötet avslutades med gemensamma diskussioner kring vad som krävs för att tillgodose varje barns rätt till utveckling gällande samarbeten framöver och vägar framåt. Det planerades för ett uppföljningsmöte under hösten 2020 som blev inställt på grund av den rådande pandemin.

Arbetet framöver

Ambitionen finns att arrangera uppföljningsmöten med ideell sektor samt att planera för nya rundabordssamtal inom ramen för Barnrättscenter. Vår förhoppning var och är att Barnrättscenter blir en mötesplats för dialog där verksamheter delar erfarenheter, goda exempel och utmaningar samt möjliggör initiativ till samarbeten.

Digitala kanaler

För att kunna förbättra villkoren för barn och ungdomar i socialt utsatta livssituationer, krävs att kunskap från forskning och praktik sprids till relevanta målgrupper så som professionella, forskare och beslutsfattare. Enligt artikel 42 i barnkonventionen ska konventionsstaterna genom lämpliga och aktiva åtgärder göra konventionens bestämmelser och principer allmänt kända bland såväl vuxna som barn.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset har valt en strategi som fokuserar mycket på digital informations- och kunskapsspridning, vilket bidrar till en kostnadseffektiv kommunikation och bredare spridning. Digital kommunikation innebär även stora möjligheter att kunna rikta och anpassa de budskap vi vill nå ut med till olika målgrupper. I strategin ingår att Stiftelsen Allmänna Barnhuset ska upplevas som en aktör med bred och aktuell kunskap inom verksamhetens respektive temaområde och informationen ska vara intresseväckande och korrekt förmedlad.

Resultat

Webbplatser

Stiftelsen Allmänna Barnhuset driver och förvaltar fem olika webbplatser; allmannabarnhuset.se, dagsattprataom.se, barnrattsdagarna.se, skolfam.se, och satrabruk.se.

Det mesta av verksamheten förmedlas via huvudsajten allmannabarnhuset.se. Under 2020 har webbplatsen haft 46 444 besökare på webbplatsen (ökning med 19 % från föregående år) som tillsammans har tittat på 201 239 sidor (ökning med 19 % från föregående år) och laddat ner sammanlagt 21 749 publikationer (ökning med 26 % från föregående år).

Under hösten 2020 installerades ett så kallat SSL-certifikat (Secure Sockey Layer), som markerar anslutningen som säker för besökaren i webbadressen, ger en bättre rankning i sökmotorer och krypterar information så att det är svårare att komma åt känslig data, så som lösenord och personuppgifter.

Sociala medier

Vi kommunicerar i stor utsträckning genom våra sociala kanaler på Facebook, Instagram, Twitter, LinkedIn och Youtube. Vad som publiceras i vilken kanal avgörs beroende på det enskilda inläggets karaktär, då målgrupperna till viss del skiljer sig åt.

Sociala medier ger, förutom en ökad kunskapsspridning, våra målgrupper en möjlighet till större delaktighet genom att ha möjlighet att ta del av, kommentera och dela våra inlägg. Stiftelsen Allmänna Barnhusets följare har gillat och delat fler inlägg än tidigare år. Totalt var det 11 procent (ca 5 200) av webbplatsens besökare som klickat sig vidare från ett inlägg från de sociala kanalerna.

Facebook var den kanal som hade minst ökning i antal följare (5 % fler än tidigare år), men har fortfarande flest följare räknat till antal (2 529). Kanalen hade även störst räckvidd med 91 880 exponeringar av inlägg under 2020. Att antalet följare inte ökat så mycket kan förklaras av den generella trenden där Facebook har stannat av i tillväxten.[45]

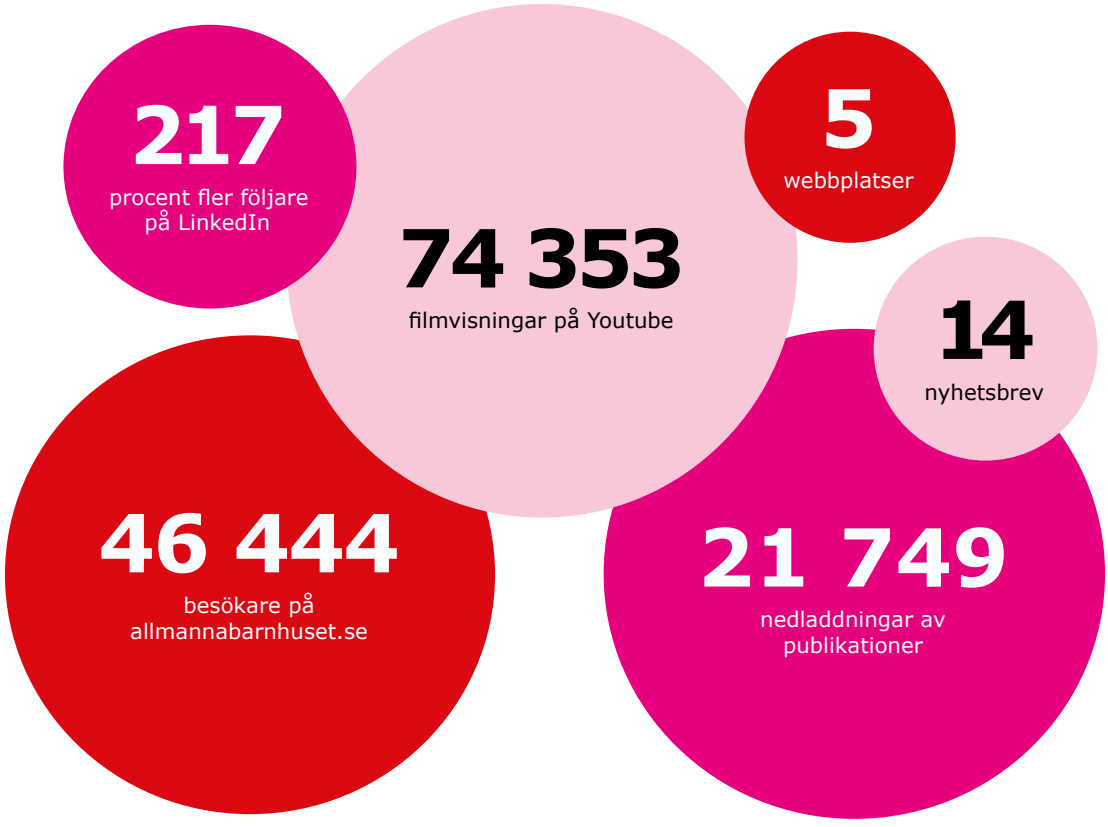

44. Internetstiftelsen. Svenskarna och internet (2019), s. 109.

LinkedIn ökade mest bland våra kanaler i antalet följare (217 %) och hade en räckvidd på 74 603 visningar under 2020. Filmerna på Youtube hade detta år sammanlagt 74 353 visningar (ökning med 28 % sedan 2019) och antalet prenumeranter ökade med 13 %, vilket kan vara en följd av de webbinarier som livesändes via kanalen.

Webbinarier

För att effektivt kunna arbeta med vårt uppdrag att sprida kunskap, trots de restriktioner som pandemin inneburit, har vi fått ställa om och anpassa oss till den nya realiteten. Svaret blev att sända webbinarier inom våra olika temaområden för att kunna nå ut nationellt och vara tillgängliga för våra målgrupper. Internt har det betytt en kompetenshöjning vad gäller tekniska och kommunikativa lösningar.

Webbinarierna har tagits emot väl och blivit ett uppskattat tillskott i verksamheten, både internt och externt. Under året hann vi sända totalt 11 webbinarier i egen regi som tillsammans hade ca 14 000 visningar samt Barnrättsdagarna som hade totalt 4 400 visningar på livesändningen från Conventum samt 12 900 visningar för seminarierna.

Följande webbinarier sändes under 2020:

- 21 april – Barn som rättighetsbärare (samarbete med Barnombudsmannen)
- 28 april – Multiutsatta barn, lansering av rapport
- 5 maj – Fjärde rummet – en modell för stöd och behandling
- 12 maj – En väg ut ur våldet (KIBB och Efter barnförhöret)
- 26 maj – Barns rättigheter som anhöriga
- 16 juni – Stödmaterial om våld och övergrepp
- 23 september – Dags att prata om sexuella övergrepp
- 29 september – Placerade barn och rätten till en god utbildning
- 13 & 14 oktober – Barn i vårdnadskonflikt och behov av tidigt stöd
- 23 oktober – Skolfams digitala konferens
- 23 november – Barnrättsdagarna

Nyhetsbrev

För att få ytterligare spridning på det som är aktuellt inom verksamheten, använder vi oss av vårt nyhetsbrev. Under 2020 skickade vi totalt 14 nyhetsbrev till våra ca 9 200 prenumeranter. Utöver det vanliga nyhetsbrevet skickade vi även nyhetsbrev till målgrupper för våra webbinarier (nio utskick) Skolfams konferens (tre utskick), Barnrättsdagarna (tre utskick), riktade till skolor/kommuner (två utskick) och BRA-samtalsutbildade (två utskick). I år gjorde vi även ett utskick riktat till ordföranden i socialnämnderna om hur vi kan förebygga, skydda och stötta barn i utsatta situationer samt bjöd in dem till webbinariet ”En väg ut ur våldet” om KIBB och Efter barnförhöret, där 55 procent av mottagarna läste utskicket.

Arbetet framöver

Då webbinarierna har gett goda resultat, har vi planerat att fortsätta sända webbinarier även under kommande år. Vi kommer även att se över möjligheten att använda oss i större utsträckning av den digitala utbildnings-plattform som vi tog i bruk under hösten 2020. Utbildningsplattformen ger möjlighet att skapa fler interaktiva, digitala utbildningar som inte kräver en fysisk lokal eller att deltagare måste resa för att kunna delta.

Stiftelsens webbplats kommer att byggas om under 2021, för att kunna bli en mer användarvänlig och tillgänghetsanpassad webbplats. Tanken är att det ska vara enklare för besökarna att navigera på webbplatsen för att hitta rätt information. Webbplatsen är idag skapad med låsta sidmallar som tidvis är svåra att anpassa efter behov, vilket ska ses över för att ge mer flexibilitet till webbredaktörer.

Externa konferenser och nätverk

Nordiska Barnavårdskongressen

Nordiska Barnavårdskongressen (NBK) är ett samarbete sedan 1965, mellan organisationer i de nordiska länderna som har ett alternerande värdskap för att vart tredje år anordna en kongress. Syftet är att sprida kunskap från forskning och praktik inom socialt arbete med barn och ungdomar. De länder som ingår i samarbetet förutom Sverige är; Danmark, Färöarna, Finland, Island och Norge. Stiftelsen Allmänna Barnhuset är den organisation som representerar Sverige i samarbetet.

Resultat

Under året har planeringen för Barnavårds-kongress 2021 i Danmark fortsatt. På grund av pandemin har samtliga träffar genomförts digitalt. Dessa tillfällen har också gett möjlighet till erfarenhetsutbyte mellan de nordiska länderna kring corona-hantering, restriktioner och pandemins påverkan på barn i utsatta situationer. Under hösten beslutades, efter övervägande av olika alternativ, att på grund av pandemin skjuta fram kongressen till 2022. Temat för kongressen blir Nordic Child Welfare in a Historical Perspective. Planen är att bland annat lyfta underteman som: den nordiska modellen, rättigheter för barn i utsatta situationer, barn i kriminalitet och socialt arbete i framtiden. Diskussioner förs även kring alternativa sätt att arrangera Nordisk Barnavårdskongress 2022 och att uppmärksamma det nordiska samarbetet.

Centralförbundet för socialt arbete

Stiftelsen Allmänna Barnhuset har en ordinarie ledamot och en suppleant som deltar i styrelsen för Centralförbundet för Socialt Arbete (CSA). CSA bildades 1903 och är en ideell och politiskt, religiöst och fackligt och obunden paraplyorganisation för ett antal andra svenska föreningar som har socialpolitik och socialt arbete på agendan.

Det huvudsakliga ändamålet för CSA i dag är att främja forskning på socialpolitikens område främst genom att ge ut publikationer av socialvetenskaplig betydelse och anordna konferenser i socialpolitiska frågor. CSA beviljar även medel ur egna och förvaltade fonder som kom till i början av 1900-talet. De beviljade medlen ska inspirera till att öka och sprida kunskaper med relevans för socialpolitik och socialt arbete. Medel kan sökas till att ge ut publikationer av social-vetenskaplig betydelse, anordna konferenser i socialpolitiska frågor, arrangera möten, seminarier, workshops eller att skapa nya forskarnätverk. Bidrag kan även lämnas till studieresor, konferensdeltagande och kortare vidareutbildning inom det sociala området.

Resultat

På den internationella barndagen den 5 oktober bjöd CSA in till en digital konferens om socialt arbete vad gäller våld mot barn och vuxna i nära relationer. Över 1 400 personer hade anmält sig – ett rekord i CSA:s historia. Konferensens förmiddagsdel arrangerades av CSA och filmades av UR. Eftermiddagen bestod av föreläsningar som arrangerades av Sivin-Barn vid Ersta Sköndal Bräcke Högskola. Stiftelsen Allmänna Barnhuset deltog i programgruppen.

Deltagande i utredning, hearing, samrådsmöten, referensgrupper och remissyttranden

Stiftelsen Allmänna Barnhuset har svarat på följande remisser:

- Stärkt barnrättsperspektiv för barn i skyddat boende, Ds 2020:16
- Slopad straffrabatt för unga myndiga vid allvarlig brottslighet, SOU 2018:82
- LSS-utredningen, SOU 2018:88
- Ökad rättssäkerhet och snabbare verkställighet i internationella familjemål, Ds 2020:18

Stiftelsen Allmänna Barnhuset har medverkat i följande referensgrupper:

- Uppdrag att genomföra kunskapsstödjande åtgärder för att stärka kompetensen om behov hos barn som har bevittnat våld och som vistas eller har vistats i skyddat boende, Brottsoffermyndigheten
- Utredningen Framtidens socialtjänst
- Trauma på kartan, Barnafrid, Linköpings universitet
- Uppdrag att kartlägga hur uppgifter om våld eller andra övergrepp beaktas i mål om vårdnad, boende eller umgänge, Jämställdhetsmyndigheten
- Spela Roll-veckan 2021, Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning, CAN
- För regeringsuppdraget om stärkt samverkan i familjerättsliga ärenden, Myndigheten för familjerätt och föräldraskapssstöd

Stiftelsen Allmänna Barnhuset har medverkat i följande dialogmöten:

- Dialogmöte om regeringens handlingsplan mot prostitution och människohandel, Jämställdhetsmyndigheten
- Dialogmöte: Samordning av våldsförebyggande insatser, Jämställdhetsmyndigheten
- Deltagit i dialogmöte om barn som anhöriga, Socialstyrelsen och Nka (Nationellt kompetenscentrum anhöriga)

Stiftelsen Allmänna Barnhuset har varit ledamot i följande delegation/styrelser:

- Barnrättsdelegationen, Arbetsmarknadsdepartementet
- Centralförbundet för socialt arbete, CSA
- Stiftelsen Karin och Ernst August Bångs minne

Stiftelsen Allmänna Barnhuset har deltagit i följande nätverk:

- Barns delaktighet internt, Socialstyrelsen
- Barnhälsovårdens arbete att på BVC uppmärksamma barn som lever med våld i familjen, Barnhälsovården Uppsala
- Polisens barnaråd, Polismyndighetens nationella operativa avdelning

Stiftelsen Allmänna Barnhuset har medverkat i följande hearing/ riksdagsseminarium:

- Socialstyrelsen: Delat vår kunskap om hur barn som utsatts för eller bevittnat våld i nära relationer upplever sin kontakt med socialtjänsten, hälso- och sjukvården och tandvården
- Socialutskottet: Fokus på lagstiftning som behövs för att skydda barn inom samhällsvård
- Riksdagsseminarium om sexuella övergrepp och sexuell exploatering av barn i Sverige, Polisens barnaråd (NOA) och riksdagens tvärpolitiska barngrupp
- Möte i den nationella plattformen Globala partnerskapet mot våld mot barn, Arbetsmarknadsdepartementet
- Möte om Våld mot barn, Barnrättsdelegationen
- Istanbulkonventionen, Jämställdhetsmyndigheten
- Fokusgrupp inom ramen för Barnombudsmannens regeringsuppdrag att kartlägga kunskap om pornografins inverkan på barn
- Öppen samordning för psykisk hälsa i kristider, Sveriges Kommuner och Regioner SKR
- Identifiera och utforma arbetssätt för informationsspridning om våld med anledning av Covid-19, Jämställdhetsmyndigheten

Karta över spridning av Stiftelsen Allmänna Barnhusets utvecklingsprojekt i Sveriges kommuner fram till 2020

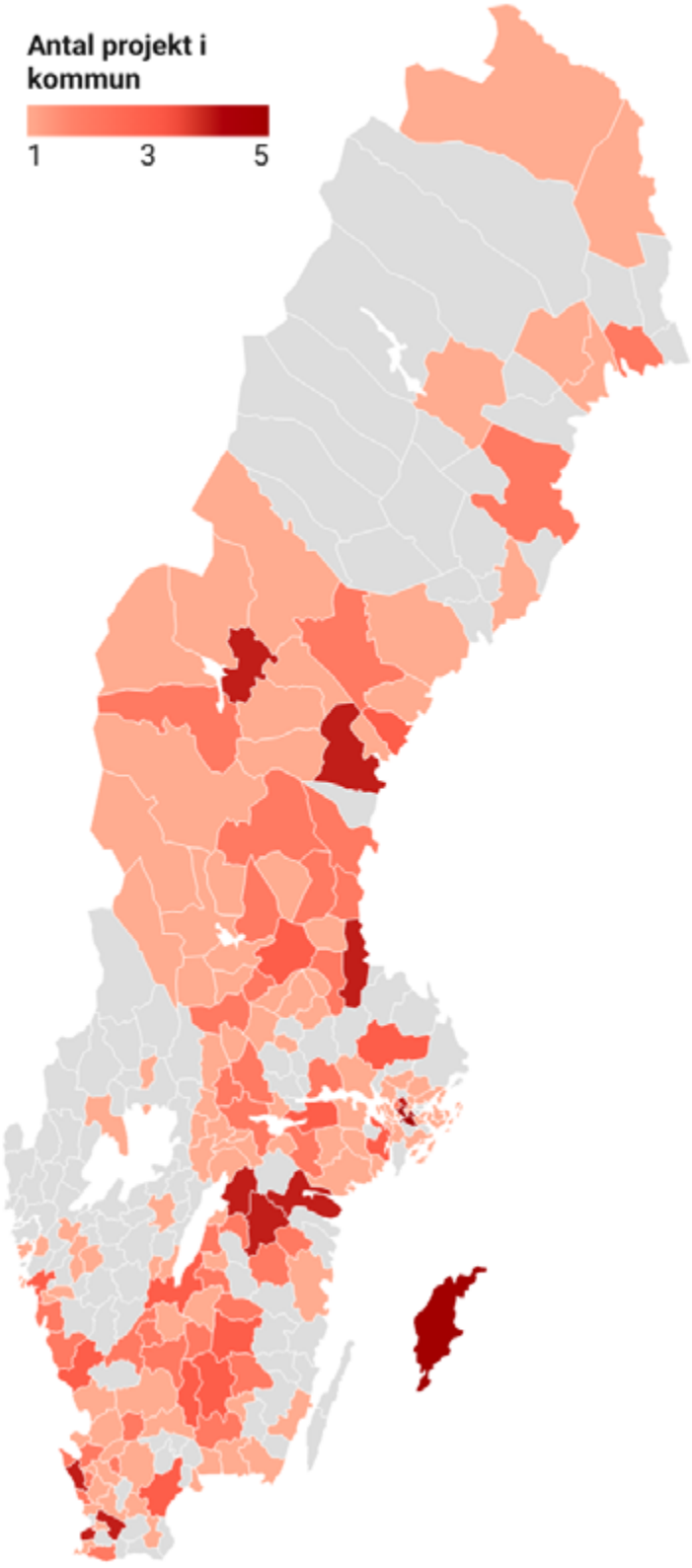

Stiftelsen Allmänna Barnhuset
Linnégatan 89 C
115 23 Stockholm

Org.nr: 802000-1072

Tel: +46 8 679 60 78
Fax: +46 8 611 38 41
info@allmannabarnhuset.se

www.allmannabarnhuset.se